Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 35 גראשען | הײנט 16 זײטען.

לאדזשער פאלקסבלאט

Nr. 70/1670 | Łódź, Piątek 22 marca 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י׳ אדר ב׳ תרפ״ט | Nr. 70/1670

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71

יודיש טעאטער
אין פילהארמאניע
20 נארוטאוויטש 20

אונטער דער לײטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעיעץ
אנשעל שאר׳ס אמעריק. יוד. טעאטער

יודיש טעאטער
אין פילהארמאניע
20 נארוטאוויטש 20

היינט, פרייטאג, דעם 22-טען און מארגען שבת, דעם 23-טען מערץ 9 אזייגער אין אווענד
דער גרעסטער שלאגער! גרעסטע אמעריק. סענסאציע!
אינטערעסאנטער, שענער און בעסער ווי „ווייב און געליבטע“
אונזער גרויסער גאסט די בערימטע אמעריקאנער קינסטלערין
דארא ווייסמאן
אין אנשעל שאר׳ס נייעסטער אויפפיהרונג
„די שלאנג אין גן-עדן“

וואס יצחק קאצענעלזאן זאגט וועגן דארא ווייסמאן

דארא ווייסמאן איז א ווירטואזין...

דארא ווייסמאן—ווי מיר דאכט זיך, וועל איך שטענדיג הערען צום ערשטען מאל, ס׳וועט שטענדיג זיין „אנ׳ערשטער איינדרוק“. ס׳וועט שטענדיג זיין, ווי אנ׳„ערשטע ליבע“.

דארא ווייסמאנס שפילען לעבט מען טיף איבער. און דער ערשטער איינדרוק פון איהר שפילען איז א בעשטענדינער...

די ארטיסטין דארא ווייסמאן ווירקט פערשידען, זי האט זעלטענע איינפאלען און מיטלען אינערליכע, מיט וועלכע זי איבערראשט אייך. אונמיטעלבאר ווירקט זי אבער מיט איהר ריינקייט, אנ׳אויסטערלישע ריינקייט קומט מיט איהר ארויף אויף דער סצענע...

דארא ווייסמאן האט דעם טאלאנט ריין צו זיין, עס שיינט פון איהר אראפ, עס ווערט ליכטיג אין אלע ווינקלען. די אקטיארען אויף דער סצענע און מיר אין זאל, מיר ווערען אפגעוואשען גאנץ, ריין! ריין ווערען מיר.

וואס דער. לאזאר פוקס זאגט וועגן דארא ווייסמאן

דארא ווייסמאן אלס אסתר איז מיט איינפאכע ווערטער נישט צו בעשרייבען. דארא ווייסמאן שפילט נישט זי לעבט איבער אלץ, נאר אנ׳אמת אויפריכטיג געפיהל־אויסדרוק קען ארויסרופען אזא ווידערקלאנג אין די הערצער פון די צושויער. זי איז אין איהר שפילען אזוי נאטורעל אזוי רוהיג, קיין העכער ווארט נישט קיין טראגישע אויסגעשרייען, זי איז אויף דער סצענע אזוי היימיש עס בלייבט דער איינדרוק ווי זי וואלט ווירקליך געווען אין דער היים נישט אויף דער סצענע...

דארא ווייסמאן קען מען נישט פערגעסען זי לאזט אזא טיפען איינדרוק, אז אויך נאכ׳ן שפילען פיהלט מען. מען טראכט וועגן איהר, מען מוז וועגן איהר רעדען.

וואס מען זינגט אין
די שלאנג אין גן-עדן

1. אין די אלטע גוטע צייטען,
2. הערט: א מעשה,
3. די אייביגע מאמע,
4. מ׳קען לעבען נאר מ׳לאזט נישט
5. דאס יודישע ליד,
6. יעקב און רחל׳ע,
7. סילוויטשקע איך האב דיך ליב

ס׳נעמען אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פארערמאן, קארעני, קאמפאניעץ. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו נייהויז, פאלאנסקי, י. קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.
אדמ. מ. ארנוואלד, מוזיק לייטער ל. זעלמאן

קיינער טאר נישט פערפעהלען צו זעהען
דארא ווייסמאן
אין איהר קינסטלערישער קרעאציע דעם גרויסען שלאגער
די שלאנג אין גן-עדן
מארגען, שבת 4 אזייגער נאכמיטאג צו פאפולערע פרייזען
אחשורוש
— פון —
א. גאלדפאדען

נוצט אויס די געלעגענהייט! אויפ'ן אַלגעמ. פערלאַנג

אויפ'ן אַלגעמ. פערלאַנג

פון מיין געעהרטער קינדשאַפט, וועלכע האָבען נישט געהאַט די מעגליכקייט איינצו-קויפען זייער קאָסמעטיק אין דער צייט, ווען ס'איז ביי מיר געווען איינגעאָרדענט

די ביליגע וואָך,

האָב איך ספעציעל איינגעאָרדענט פון 20-טען ביז 25-טען מערץ ד. י.

Wielka Wyprzedaż Przedświąteczna

50% אַרטיקלען צו שפּאָט-ביליגע פּרייזען פון 15% ביז 30%

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראַטיס 1 פלאַקאָן פערפום און 1 שטיק זייף PULS

S. BUCHWAJC, Łódź, Piotrkowska 22 Telefon 31-43. פּערפומעריע

PODCZAS ROZTOPÓW WIOSENNYCH

uchronisz się przed przeziębieniem nosząc naj-praktyczniejsze

KALOSZE «PEPEGE»

NA PODSZEWCE TRYKOT.

DAMSKIE . . . zł. 10.–

MĘSKIE . . . . zł. 11,30

ŻĄDAĆ WSZĘDZIE

ZWRACAJCIE UWAGĘ NA ZNAK FABR.

PEPEGE

MARKA FABR.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז נאָכ'ן ארויסטרעטען פון שותפות פון ה' א. מאַרדקעוויטש

איז דער שניידער-אַטעליער ווייטער טעטיג אין דעם זעלבען לאָקאַל

אויף פּיעטריקאָווער 117 א.פ.

HERMAN CZAPNIK

און ווערט געפיהרט אונטער מיין פערזענליכער לייטונג.

מיט אַכטונג

HERMAN CZAPNIK

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 117

telefon 63-77.

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דאַנק איך הערצליך דעם מבקר

ה' יצחק לעווקאָוויטש

אַלעקסאַנדריסקאַ 23, פאַר זיין בעמיהונג און קורירען בעת מיין קראַנקהייט

מיט אַכטונג

נאַטאַן גאָלדבערג

פּאָלודניאָווא 13.

א פּערטרעטער

(שטאַטרייזענדער)

אויף לאָדז וואָס איז איינגעפיהרט אין הורט און דעטייל-געשעפטען

זוכט א פאַבריק

פון גאָבעלין - שטאָפען, דעקען און קאָפען. אָפער-טען אין אַדמינ. פון „פאָלקסבלאַט“ פיר „C. Z.“

8-ונג קליין-פיש-הענדלער-פעראיין

אויף דער לאָדזער וואיעוואָדזטווא, זאַוואַדזקאַ 5

זונטאַג, דעם 24-טען מערץ ד. י., 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר די אַלגעמיינע יעהרליכע

גענעראַל-פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) וואַהלען פון אַ מאַרזיצענדען, 2) קאַסע-בעריכט, 3) טעטיגקייט פון יאָהר 1928 – 1929, 4) וואַהלען פון אַ נייער פערוואַלטונג, 5) וועגען האַנדעל.

בעמערקונג: ווען די מיטגלידער וועלען נישט ערשיינען פּינקט-ליך 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט זי פאָר צום צווייטען טערמין דעם זעלבען טאָג 6 אַ זייגער און וועט זיין גילטיג ביי יעדער צאָהל מיטגלידער.

5128 מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

דעם גרעסטען אויסוואַהל פון שירעמס

אַלע זאָרטען, שוואַרץ און קאָלירטע לעצטע מאָדע צו די ביליגסטע פרייזען,

נאָר ביי די בעוואוסטע פירמע

1-טע לאָדזער שירעם-פאַבריק

א. פעטטערזילע

נאָוואָמיעסקאַ 26 אין הויף.

עקזיסטירט פון 1898 יאָהר. קאָנטאָ P. K. O. 64471

יוד. פראָפ. מאַגאַזין-שניידער-פעראיין

אל. 1 מאי 2

(דאַמען-סעקציע) אַכטונג, מיטגלידער פון דאַמען-פאַך!

זונטאַג, דעם 24-טען ה. ח. 8 אַ זייגער אָווענד קומט פאָר

א וויכטיגע פאַך-פערזאַמלונג

וועגן דער האַנדלונג פון די מאַגאַזינערס לגבי די בעלי-מלאכות.

חברים, דאַמען-שניידער! יעדער ווייס ווי די לאַגע זעהט אויס און נור אַ געהעריגער ווידערשטאַנד קען ראַטעווען די סיטואַציע. דעריבער קומט ווי איין מאַן!

די פאַך-קאָמיסיע.

אַנאַנס! שבת דעם 30 ה. ה. 7 אַ זייגער אָווענד קומט פאָר א אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון אַלע סעקציעס וועגען איינשטעלען די פונקציאָנערען אין וועגען פעראיינהייטליכען דעם בייטראַג-אָפצאָהל.

יעדער מיטגליד וועט דערהאַלטען אַ בעזונדערע איינלאַדונג.

די פערוואַלטונג.

עפענטליכע ענטשולדיגונג.

דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג ביי מיין קאָלעגע

משה פאָזנאַנסקי

פאַר מיינע נישט טאַקטישע אויסדרוקען אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון 12/II ה. י. אַלס ציי-כען פון חרטה שפענדע איך 5 זל. פאַר לינת-אורחים און 5 זל. פאַר תומכי-אורחים

ר. קינרוס.

טעלעגראַם!

10.000 זל.

איז ווידער געפאַלען אין גליקליכען לאָטעריע-קאַנטאָר פון לאָדז

F. Brajtsztajn

NARUTOWICZA 31, TEL. 42-47.

5000 זל. אויף נומער 86 507 2000 זל. אויף נומער 7948

2000 „ „ „ 143,701 1000 „ „ „ 133,510

אויך דאָרט איז אויך אַרויס ביי דער איצטיגער לאָטעריע-ציהונג

20.000 זל. אויף נ' 26.910 15.000 זל. אויף נ' 35.291

אַ בענרעניצטע צאָהל לאָסען צו דער 5. קל. איז נאָך צובעקומען.

גליקליכע לאָסען צו דער 1-טער קלאַס זענען שוין צו בעקומען.

דער בעוואוסטער הערען-שניידער

ח. איינשידלער, לאָדז

פּאָמאָרסקאַ 41a, וואוינונג 49

(פריהער: פראַנציסקאַנער 9)

מאַכט בעקאַנט זיין ג' קונדשאַפט, אַז עס זענען שוין אָנגעקומען

די נייעסטע זומער-זשורנאַלען

נעהמט אָן בעשטעלונגען און פערטיגט אויס אַלער אַרט אַרבייטען לויט די נייעסטע מאָדעלען.

פּינקטליכע אויספיהרונג! רעעלע בעהאַנדלונג!

צום בעפאָרשטעהענדען פּורים

עמפפעהלט די גוט-בעקאַנטע קאָנדיטאָריי

מ. קנאַבעל,

גלובנא 41, טעל. 16-70

—(פריהער: פּלאַץ וואָלנאָשטשי 11)—

אַ גרויסען אויסוואַהל פון פאַנטאַזיע-טאָרטען, הערבאַטניקעס, שאָקאָלאַד און באָמבאָניערעס.

8-ונג צענטראַלער ראָד-פערקעהר פעראיין,

לאָדז, זאַוואַדזקאַ 5.

זונטאַג, דעם 24. מערץ ד. י. 12 אַ זייגער מיטאָג קומט פאָר אין אינטערנאַט העלענובעק

די פייערונג

פון איבערגעבען דעם פערד און וואָגען, וואָס דער צענטראַלער ראָד-פערקעהר פעראיין שפענדעט דעם אינטערנאַט, מיר בעטען אַלע חברים פון ראָד-פערקעהר ווי אויך אלע חברים פון פאָלקס-הויז אַנטיילצונעהמען אין דער פייערונג. מיר בעטען אַלע חברים צוזאַמענצוקומען זיך זונטאָג דעם 24. מערץ 8 אַ זייגער פריה אין פאָלקס הויז, זאַוואַדזקאַ 5.

5185 מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

Dr. med. ALBERT GOTLIB

פּיעטריקאָווער 26,

טעלעפאָן 50-77.

אַקושער און ספעציאַליסט פון פרויען-קראַנקה.

נעהמט אָן פון 4 ביז 7 אָווענד.

5340

ס'וועלען געזוכט

אַגענטען

פון גאַלאַנטערי-בראַנזשע.

צו ערפאַהרען ביי

ערליך, צעגעלניאַנאַ 14

DR. MED.

HENRYK KRYSZEK

אינערליכע קראַנקהייטען (ספעצ. הערץ-קראַנקה.)

איבערגעציגען

שענקיעוויטשאַ 53, טעל. 9-27

זעלבסטמאָרד פון סען. מיקלאַשעווסקי

וואַרשא, 21. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) די שפּאַנונג, וועלכע האָט געכטען געהערשט אין סיים בעת דער 11־שעהדיגער סיים־זיצונג האָט היינט נאָכגעלאָזען, דער איינציגער אָפּ־קלאַנג פון דער זיצונג, איז דאָס קאָנסטיטואירען זיך פון מאַרשאַלעק געריכט או[ן] דער ענין פון דער בעשולדיגונג, וואָס רעפּ. יענדושעיעוויטש האָט גע־וואָרפען אויף רעפּ. וואושינצקי אויף דער נעכטיגער סיים־זיצונג. דער מאַרשאַלעק האָט אָנגעפאָדערט די פעראינטערעסירטע צדדים, אַז זיי זאָלען זיך וועהלען אַרביטערס. רעפּ. וואושניצקי האָט זיך אויס־געקליבען רעם רעפּ. ושעטיענצקי פ.פּ.ס. (לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט) און רעפּ. יעגרושעיעוויטש דעם רעפּוטאַט פּאַראַצקי פון ב. ב.

די פּאַרטהאורפען וואָס זענען געמאַכט געוואָרען די רעפּוטאַטען ליבערמאַן און פּיראַצקי האָבען נישט געמאַכט קיין שום איינדרוק און מ'האָט נאָר גע־לאַכט דערפון.

די סענסאַציע פון טאָג איז אָבער געווען דער געהיימנישפולער טויט פון סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי, ווי די לעזער איז בעקאַנט, איז סענאַטאָר מיקלאַ־שעווסקי פון דער פוירים־ריכטונג פּאָפּולער געוואָרען אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַפערע ביים בע־טראַכטען דעם ענין „פּאַלמין“ און גאַזי ווסכאָד־ניע“ אין דער ביודושעט־קאָמיסיע ביים סיים. דער מיטגליד פון דער דאָזיגער קאָמיסיע, רעפּ. לאַנגער, האָט ערקלערט אין דער קאָמיסיע, אַז אַ צווייטער רעפּוטאַט פון דער קאָמיסיע רעפּ. טאָזאַרניצקי האָט שאַנטאַזשירט דעם סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי, וועל־כער איז פערטרעטער פון דער אַמסטער־באַנק אין פּוילען, וועלכע האָט געהאַט די אַקציעס פון „גאַזי ווסכאָדניע“, וועלכע די רעגירונג האָט געוואָלט אָפּ־קויפען, רעפּ. טאָזאַרניצקי האָט געוואָלט פערלאַנגען פון סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי 6000 דאָלאַר פאַר זיין פּאַקעט אַקציעס און דערפאַר וועט ער בעזענגען די קאָמיסיע צו בעשטעטיגען דעם בעשלוס אָפּצו־

קויפען דורך דער רעגירונג די „גאַזי—ווסכאָדניע“, רעפּ. טאָזאַרניצקי האָט וועגען דעם ענין אונ־טערהאַנדעלט מיט סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי אין רעפּ. לאַנגער געשטאַנען אונטער אַ גאַרדין און אַלץ אונטערגעהערט. צוליב דעם וואָס דער גאַנצער ענין איז געווען זעהר געהיימנישפול און סענסאַציאָ־נעל זענען אַלע 3 פעראינטערעסירטע: רעפּ. לאַנ־גער, רעפּ. טאָזאַרניצקי און סענאַטאָר מיקלאַשעווס־קי צוגעצויגען געוואָרען צו אַ מאַרשאַלעק געריכט פון סיים און סענאַט. דאָס געריכט האָט שוין אָפּ־געהאַלטען פיל זיצונגען און אויסגעהערט צעהנדליגער עדות. נעכטען האָט געזאָלט פאָרקומען די קאָנפראָנ־טאַציע צווישען דעם רעפּ. טאָזאַרניצקי און סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי, ווען פּלוצלונג איז אָנגעקומען די ידיעה וועגען דעם טויט פון סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי צוליב דעם האָבען זיך פערשפּרייט פערשידענע

קלאַנגען, אַז דער אויסגאַנג פון עהרען־געריכט האָט געוואָלט אויספאַלען אונגינסטיג פאַר דעם סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי.

די פריינד פון סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי האָבען אין די סיים־קולואַרען ערקלערט, אַז סען. מיקלאַ־שעווסקי האָט געליטען אויפ'ן האַרץ. אָבער ווי אַנדערע האָבען ערקלערט, איז דער פערשטאָרבענער אַהיימגעקומען מיטוואָך אַרום 12 אַ זייגער ביינאַכט אַ זעהר רעגנעהווירטער און זיך פערמאַכט אין זיין שלאָף־צימער. אינדערפריה האָט מען איהם געפונען אַ טויטען אויף זיין בעט און נעבען איהם איז גע־שטאַנען זיין הויז־אַפּטייק, ווי מ'שמועסט זאָל דער סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי זיך האָבען פערסמט מיט „ווערגאַנאַל“.

דאָס מאַרשאַלעק־געריכט אין ענין טאָזאַר־ניצקי—מיקלאַשעווסקי. איז באַלד אַנולירט געוואָרען.

אנטי-יודישע אונרוהען אין ליטע.

קאָוונא, 21. (יט"א טעלעגראַפיש) אין גאַנ־צען לאַנד ווערען פערשפּרייט אַנטיסעמיטישע פלוג־בלעטער, אין וועלכע ס'ווערט גערופען צו מאַכען אַ בלוט־באָד אויף יודען, אין שטעטעל שאַקי איז שוין געקומען צו אַנטי־יודישע אונרוהען, די יודישע בעפעלקערונג שטעלט זיך ענערגיש אַקעגען די פּאָ־גראָמשטשיקעס. די פּאָגראָמען ווערען אָרגאַניזירט דורך דער יוגענד־אָרגאַניזאַציע, וואָס איז לעצטענס געשאַפען געוואָרען דורך דער רעגירונג.

פון לאָדזער שטאָט-ראט

(—) די פראַגע וועגען די ביודושעט־איבער־שרייטונגען פון מאַגיסטראַט פאַר'ן פערגאַנגענעם ביודושעט־יאָהר, האָט זיך אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָט־ראַט פערהאַנדעלט אין אַ צווייטע ביודושעט־דעבאַטע. עס זענען אַרויסגעטרעטען אַ גאַנצע רייה רעדנער, וועלכע האָבען אַרומגערעדט די גאַנצע ווירטשאַפט פון שטאָט. צום סוף איז דער צונאָב־ביודושעט אָנגענומען געוואָרען.

די צווייטע פראַגע, וואָס האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע ריסקוסיע, בעזונדערס מצד די הויזבעזיצער איז געווען די פראַגע פון העכערען מיט 100 פּראָ־צענט דעם שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער אויף קאַנאַליזאַציע און וואַסערלייטונגס־אַרבייטען, די הויז־בעזיצער האָבען אַנגעוויזען, אַז זיי קענען בשום אופן נישט צאָהלען דעם נייעם שטייער, אויף וואָס די מאַגיסטראַט פאַרשטעהער האָבען געענטפערט, אַז ווען די קאַנאַליזאַציע און וואַסערלייטונג־איינריכטונ־גען וועלען פערטיג ווערען, וועלען זיך די הויזבעזיצער איינבערענגען פיל געלד. צום סוף איז דער מאַגי־סטראַט־פאָרשלאַג אָנגענומען געוואָרען.

ציהונג פון דער 18-טער
מלוכה-לאָטעריע
5-טער קלאַס — 14-טער טאָג

25,000 זל. – ג' 6291 86917.
10,000 זל. – 4745, 23775.
5,000 זל. – 67076, 70326, 82202 163693.
3,000 זל. – 39482 61923 170211.
2,000 זל. – 43756 83343 110885 125389 133293 143701.
1,000 זל. – 325 3081 7556 26843 37245 50190 83901 84604 92199 103043 111125 114137 114961 115647 121332 135037 145527 149763 153037.

בעקאַנטמאַכונג.

ווי געוועהנליך איז אויך נעכטען אין 14-טען ציהונגס-טאָג געפאַלען א געווינס

5.000 זל. אויף נומער 67076

אין דער גליקליכסטער קאָלעקטור

ס. יאַטקאַ

לאָדז פּיעטריקאָווער 22 פּיעטריקאָווער 66
פּאַביאַניץ פּלאַץ דאַמבראָווסקי 3

בי'זהער זענען דאָרט געפאַלען אין דער יעצטיגער 18-טער מלוכה-לאָטעריע פאָלגענדע געווינסען:

75000 זל. אויף נומער 41519 | 5000 זל. אויף נומער 38089
50000 " " " 99127 | 5000 " " " 67076
10000 " " " 140079 | און פיל אנד. צו 5000, 3000

גליקליכע לאָזען צו דער 5. ווי אויך צו דער 1. קל. דאָרט צובעקומען

Skład Artykułów Perfumeryjnych
Z. JOSKOWICZA
Łódź, Zgierska № 11, telefon № 64-42.

די איינציגע און ביליגסטע
איינקויפס-קוועלע פון
קאסמעטישע- און פּערפומעריע-אַרטיקלען

וויכטיג
פאַר דער
פּראָווינץ!

א הערצליכען מזל-טוב
ווינשען מיר אונזער געשעצטען פּרעזעס
ה' לייבל קאַץ און זיין פרוי ליבע דאָרעלע
צום געבורט פון זייער טעכטערל.
זאָל זי האָבען זיי מיטגעבראַכט פיל גליק און זאָל גרינג דערצויגען ווערען.
די פערוואַלטונג פון „עזרת אחים“
לאָדז, פראַנציסקאַנער 30.
5167

אויפּפאָדערונג!
איך פאָדער אויף
ה' יוסף קעמפּינסקי, פּאָמאָרסקאַ 10
ער זאָל אויסקויפען זיינע איינענע פּראָטעסטען און וועקסלען, אין געגענפאַל וועל איך אַרויס-טרעטען געריכטליך.
מיט אַכטונג
יחיאל קושער, נייע גאַס 8, ביי דער נאַוואָמיעסקאַ.

Dr. med.
J. PIK
Żeromskiego 36,
telefon 75-50.
נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען.
ספּעצ. פון פסיכישע און גע-שלעכטס-מיגע נערווען לײַדען (נערווען-אַטאַקעס, געשלעכטס-שוואַכע)
נעמט אָן פון 12—1 מיטאָג און פון 5—7 אָוו. פאַר אונ-ערמעגלטע לעטשניצע-פּרייזן

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונ-זער פערוואַלטונגס-מיטגליד מאיר יוסף וויראָווסקי צו די חתונה פון זיין טאָכטער
פעליא ווידראָווסקא
מיט ה' יחיאל ווישליצקי
גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען פּאָר, זייער לעבענס-וועג זאָל מיט בלומען בעצירט זיין
די פערוואַלטונג פון
„גמילת חסדים“ ביי
דעם גרינעם מאַרק 7.

אַכטונג, לאָדז און פּראָווינץ!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז אונזער לאַגער איז פערגרעסערט מיט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע
דיוואַנעס, באַנע-פּאַנס, פּאָרטיערען,
פּאַרדיקעס, טיש-דעקען, מעבעל-איבערצוג,
גאַרדינען, בעט-דעקען, גאָבעלינס,
שטאָרען, קאָנטאַניערן ברּאַקאַט א.ז.וו.
אַלעס צו די ביליגסטע פאַבריקס-פּרייזען.
הערט! רעעלע בעהאַנדלונג. גוטע בעדינגונגען. דערמיט!
F. FUTERMAN Piotrkowska 28
tel. 29-21

האַנדווערקער-פעראיין, אַגראַדאָווע 9.
אַכטונג, דאַמען-מאַגאַזין-שניידער!
שבת, דעם 23, מערץ 3 בייטאָג קומט פאָר
א פערזאַמלונג
פון גאַנצען פאַך וועגען אויסגאַנג פון שטרייק.
די פאַך-קאָמיסיע.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען
מעטאַל-בעטען, שפּאַציר-וועגעלעך, מאַטראַצען: געבעטע, רזשעפּענע ווי אויך צו הײַלן אַקטען „Patent“, דרוט מאַט, וואַש-טישען און ווינטמאַש-קעס אַבצוליגמאַטען
אין פאַבריקס-לאַגער
DOBROPOL, Łódź
Piotrkowska 73 w podw.

א הערצליכען מזל-טוב אונזער קאַסירער
ה' דוד אבראַמאָוויטש צו דער חתונה פון זיין טאָכטער ווינשט
די פערוואַלטונג
פון דער הילפס-קאַסע
פון די אַלטוואַרג-שוסטער
ביים האַנדוו.-פ"ר. אַגראַדאָווא 9

Dr.
HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, וועענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
נאַוראָט 2 טעל. 79 89.
נעמט אָן פון 10 פריה און 4—8 אָוונט. פאַר פרויען באַזונדער פון 4—5 נאָכמ.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזן

אַכטונג, געעהרטע קונדשאַפט!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז פון היינטיגען טאָג אָן פערקויף איך אין מיין
וואורשט-געשעפט
8 אלעקסאַנדראָווסקאַ 8
פרישען אויפשניט 10 דעקא—1 זל.
בענזין-וואורשט 1 סאָרט, פּריס " " 50 גר.
ווינער וואורשטלעך " " 50 גר.
סאַלאַמי-וואורשט " " 80 גר.
מיט אַכטונג וו. אַמזעל.
5087

האַנדווערקער-פעראיין, אַגראַדאָווע 9.
8-ונג, מאַרינאַרקע-און פּאַרל-שניידער!
שבת, דעם 23. מערץ 3 בייטאָג קומט פאָר
א פערזאַמלונג
פון גאַנצען פאַך וועגען די רעזולטאַטען פון לעצ-טען שטרייק.
5185
די פאַך-קאָמיסיע.

ביזטו קראַנק?
אויף מאָגען? לונגען? נער-ווען? לעבער? גירען? בלאָז? צוקער? אַטרעטיזם? ריוומאַ-טיזם? פערקאַלכונג פון אָדערן? העמאָרוידען? כראָני-שע אָבסטרוקציע? געשווי-רעכין? אַסטמע? שקראָפעל? פערהאַלטונג פון רעגולערע צושטאַנד? גריפּע? פערלאַנג זאָפּאָרט צו צושיקען די בראָשורען:
„Zioła lecznicze“
טויזענטער וואונדערליך אויס-געהיילטע א. רסם:
APTEKA LISZKI

מיר ווינשען אַלערהערצליכסטען מזל-טוב
אונזער ליבען פריינד לייבעל קאַץ
צום געבורט פון זיין ליב
טעכטערל
פאַמיליע עהרליך

8-ונג, פאַבריקאַנטען און סוחרים!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז איך קויף שלאַקען פון ביבער און גאַרדע-טוך בוימוואָלענע און צאָהל גוטע פּרייזען.
5141 מיט אַכטונג:
מ. בוטקאָווסקי, לוטאָמירסקאַ 12.

בעקאַנטמאַכונג
איך מאַך בעקאַנט, אַז איך בעזיץ אַ גרויסען אויסוואַהל פון ראַמען און בילדער צו ביליגע פּרייזען. אַלע בע-שטעלונגען ווערען אויסגע-פערטיגט אין משך פון 24 שעה. די פּראַצאָווניע איז אָפען 9 פריה ביז 11 אָוו.
עליאַש בערקענפעלד,
וואָלבאָרסקאַ 25. 4994

מזל-טוב!
מעומקא דלבנו הננו מגישים ברכת מז"ט חמה ונלבבה את חברנו היקר חבר הועד מלומדי שעורי ערב בגליל שייבלער הב' שלמה פריעדריך נ"י לנשואתו אחו אהרן נ"י עם העלמה חנה גרינבוים תחי' יהי רצון מלפני נורא עלילה: שתהי דרכו צלחה בתורה וגדולה
הועד: דלומדי שעורי ערב בגליל שייבלער.

ניי - מאַשינען
דאַמסקע, קניהייבער, אַקרענטקאָווע (זיגזאַג) קירזשנער „סוקצעס“ אַבערלאַק
שטענדיג אויף לאַגער ביי
Singer i Lachman
Łódź, Aleksandryjska 2

ס'ווערט געזוכט
אַ קוואַליפיצירטע
פּעלץ-פּעטרי... פּעטקויפּערין
אין הערן און דאַמען קאָנ-פעקציאָן-געשעפט גלייכ-צייטיג ווערט געזוכט אַ אַ שניידער פאַר קינ-דער מענטעלעך אַפּערטען
אונטער M. M.

בית הכנסת „אהל יעקב“
מחר בשבת הטפה
פ' ויקרא, פ' זכור

שלח מנות
טיכלעך און געשטיקטע קישענס
Atelier Przeymysłu Artystycznego עמפּפעהלט
Piotrkowska 51, tel 55-99

גרויסע קאטאסטראפע אין קוילען-גרובען

400 ארבייטער בעגראבען לעבעדיגערהייט

נ י ו - י א ר ק, 21 (אטע) אין ניו-קענסינגטאן (פענסילוואניע) זענען צוליב א מינען-אויפרייס פערשיט געווארען 400 בערג-ארבייטער. עטליכע פון זיי האט מען שוין ארויסגעצויגען טויטע. די רעטונגס-מאנשאפטען קענען נאר מיט גרויס מיה צוקומען צום ארט פון דער קאטאסטראפע.

שרעקליכער פארפאל

פערלאשען די עלעקטריע בעת אן אפעראציע

ה י ר ש ב ע ר ג, 21 (אטע) אין הירשבערגער שפיטאל איז פארגעקומען אן אויסערגעוועהנליכער און שרעקליכער פאל. בעת דער אפעראציע איבער א קינד איז פלוצים אויסגעלאשען געווארען די עלעקטריע. דאס קינד איז צוליב דעם געשטארבען אויפ'ן אפעראציאנס-טיש. דער פאטער פון קינד קלאגט איין די עלעקטרישע סטאנציע.

פערבאט פון קריג מיט גיפטיגע גאזען

ראטיפיצירט דורכ'ן דייטשען רייכסטאג

ב ע ר ל י ן, 21 (אטע) דער רייכסטאג האט ראטיפיצירט דעם גענפער פראטאקאל וועגען פערבאט פון גיפט-גאז-קריג. געגען האבען געשטימט די דייטשנאציאנאלע, נאציאנאל-סאציאליסטען און די קריסטליך-נאציאנאלע פויערים-פארטיי.

שווערע באהן-קאטאסטראפע

21 טויטע, 15 פערוואונדעטע

נ י ו - י א ר ק, 21 (אטע) בעת א באהן-אומגליק אין שטאט אנטאריא זענען 21 פערזאן דערהרג'ט און 15 פערוואונדעט געווארען.

א מורא'דיגע פאמיליען-טראגעדיע

מוטער הענגט אויף איהרע דריי קינדער און זיך אליין אין א וואלד.

ב ע ר ן, 21 (אטע) אין דערפעל קאלטענבאך אין דער בעהמיש-זאקסישער שווייץ האט זיך אפגעשפילט א מורא'דיגע פאמיליען-טראגעדיע. די פרוי פון ארבייטער אויגוסט זיידעל איז בעת דער אנוועזענהייט פון איהר מאן אוועק מיט איהרע דריי קינדער פון 4, 6 און 9 יאהר אין וואלד אריין. אין אווענד זענען דורכ'ן וואלד געגאנגען עטליכע מענשען און דא האט זיך פאר זיי געעפענט א שרעקליך בילד; אויף א בוים איז געהאנגען די מוטער און ארום איהר, אויף קלענער ביימלעך די דריי קינדער, וועלכע זענען דורך דער מוטער אויפגעהאנגען געווארען. וואס האט געבראכט די מוטער צו דער מורא'דיגער טאט איז דערווייל אומבעקאנט. ווען דער פאטער איז געוואויר געווארען וועגען דעם אומגליק, האט ער געוואלט זיך דאס לעבען נעהמען.

אין כינע ווידער קריג

ל א נ ד א ן, 21 (אטע) דער קריזיס אין כינע האט זיך ווידער פערשארפט. מ'רעכענט, אז יעדע מינוט קאנען אויפסניי אויסברעכען די פיינדזעליגקייטען.

לופט-ליניע קאטאוויץ-לאדז

ו א ר ש א, 21 (ספ. טעל.) די פערוואלטונג פון לופט-ליניע „לאט" טיילט מיט, אז די לופט-ליניע קאטאוויץ—לאדז מיט פערבינדונג קיין ווארשא און פוזען וועט טעטיג זיין אין דער נאהענטסטער צייט.

לופט-פליה קיין אויסטראליען

ל א נ ד א ן, 21 (ספ. טעל.) די אויסטראלישע פליהער מואר און אווען, וועלכע זענען מאנטאג ארויסגעפלויגען פון לאנדאן, כדי אריבערצופליהען קיין אויסטראליען, האבען זיך נאך 12 טעג רייזע אראפגעלאזט אויף מאלטא.

באדען מיט צוואנג

א פראיעקט פון אינערן-מיניסטעריום

ו א ר ש א, 21 (ספ. טעל.) ווי מיר דערוויסען זיך, טרעט צו דאס אינערן-מיניסטעריום אויסצוארבייטען א פראיעקט פון א געזעץ וועגען צוואנגס-באדען.

דאס דאזיגע געזעץ זאל צווינגען אלע איינוואוינער זיך צו באדען, כאטש איינמאל אין א חודש, דאס דאזיגע צוואנגס-באדען זאל אונטערליגען דער קאנטראלע פון דער סאניטארער מאכט.

די טעכנישע זייט פון דעם פראבלעם זאל זיך פארשטעלען אויף דעם אופן, אז יעדער זאל בעקומען א צעטעל מיט 12 קופאנעס, וועלכע וועלען ענטשפרעכענד ווערען אויסגעשניטען און געשטעמפעלט נאך בענוצען די באד, פון דעם צוואנגס-באדען וועלען בעפרייט ווערען קינדער ביז 10 יאהר, זקנים פון 65 יאהר און מענשען, וועלכע האבען איינדערהיים באד-איינריכטונגען.

מארשאל פאש

דער פערשטארבענער זיגער אין וועלט-קריג

ווי מיר האבען שוין נעכטען מיטגעטיילט אין א דעפעשע, איז אין פאריז געשטארבען אין עלטער פון 78 יאהר דער בעריהמטער פראנצויזישער מארשאל פערדינאנד פאש.

דער פערשטארבענער מארשאל איז געבוירען געווארען אין יאהר 1851 אין טארב אין די פירענעען. זיינע עלטערן זענען געווען מלוכה-בעאמטע.

בעת דער מלחמה אין יאהר 1870-71 איז פאש אריינגעטראטען אין מיליטער אלס פרייוויליגער און שפעטער האט ער שטודירט אויפ'ן פאליטעכניקום. נאכ'ן פערענדיגען די שטודיען האט זיך פאש געווידמעט דער מיליטער-ארבייט אין דער ארטילעריע. דורכמאכענדיג א קורס פון העכערער מיליטערישער אויסבילדונג איז פאש צוגעטיילט געווארען צום גענעראל-שטאב.

פערדינאנד פאש איז אלס העכערער אפיציר פסדר געוואקסען און אין יאהר 1908 איז ער געווארען דירעקטאר פון דער מיליטער-אקאדעמיע, וואו ער האט געהאלטען רעפעראטען וועגען טעאריע און פראקטיק פון מיליטער-וויסענשאפט און פערעפענטליכט א רייהע ווערק וועגען מיליטערישע פראגען. אין יאהר 1913 איז פאש געווארען קאמאנדיר פון 20 קארפוס אין נאנסי און בעקומען א העכערע גענעראלען-ראנגע.

אין דער זעלבער צייט איז אויסגעבראכען די מלחמה. ער האט אנגעפיהרט מיט דער ארמעע פון צפון-פראנט און דערנאך פון דער דרום-ארמעע, וועלכע האט אפערירט פון מעץ ביז דער שווייצארישער גרעניץ. אין א קורצער צייט ארום איז פאש געווארען שעף פון גענעראל-שטאב און דערמיט געשטאנען אין אן ענגען קאנטאקט מיט די אנפיהרונגען פון די קאאליציע-מלוכות.

אין יאהר 1918, נאך דער בעראטונג פון די קאאליציע-מלוכות אין דולאן, האט פאש איבערגענומען די הויפט-אנפיהרונג איבער אלע קאאליציע-ארמעען. אונטער זיין אנפיהרונג האט זיך אין יולי 1918 אנגעהויבען די זיגרייכע קאאליציע-אפענסיווע געגען די פערבינדעטע, און די אפענסיווע האט געבראכט צום וואפענשטילשטאנד. אין אויגוסט 1918 האט גענעראל פאש בעקומען דעם טיטול פעלד-מארשאל. דעם 9-טען נאוועמבער 1918 האט מארשאל פאש אויפגענומען א דייטשע דעלעגאציע און איהר דיקטירט די בעדינגונגען פון א צייטווייליגען שלום.

פאש האט אויך גענומען א טעטיגען אנטייל אין דער ארבייט פון די שלום-דעלעגאציע אין ווערסאיל.

*

די לויה פון מארשאל פאש וועט פארקומען זונטאג. דער טויטער קערפער איז דערווייל אוועקגעלעגט געווארען אויפ'ן קאטאפאלק נעבען דעם קבר פון אומבעקאנטען זעלנער. דאס ארויסטראגען די טרומנע וועט פארקומען פון דער נאטר-דאם-קירכע און וועט אוועקגעלעגט ווערען אויף אייביג אין דער אינוואלידען-קירכע.

פון דער גאנצער וועלט קומען כסדר אן קאנדאלענץ-טעלעגראמען. די ענגלישע רעגירונג האט בעשלאסען צו שיקען א דעלעגאציע צו דער לויה.

ארעסטירט באנדיטען

ו י ל נ א, 21 (טעלעפאניש) אין מאמענט, ווען גנבים האבען געעפענט א יובעליר-געשעפט, האט מען ארעסטירט 4 באנדיטען צווישען זיי דעם טורמע-אויפזעהער אין ווילנא פרושיק.

פרושיק איז אלס טורמע-אויפזעהער בעקאנט געווארען מיט די געמיינסטע פערברעכער און אין דער פרייער צייט פון זיין דינסט האט ער אנטיילגענומען מיט זיי אין אנפאלען און גנבות.

אויב איר ווילט נישט זיין בלינד?!

אין אייערע אלגעמיינע אינטערעסען און קוקען אויף אלעם מיט אפענע אויגען טא גייט נישט ווי אנדערע זיך אינפארמירען, נאר ווענדעט זיך ווענדעט צו דער הויפט

Biuro „POSTĘP"

Konstantynowska 10, tel 68-14.

וואס פערמיטעלט פאכמעניש עקסיסטענץ-געשעפטען. בעטייליגונגען, אויסגלייכונגען, לאקאלען, וואוינונגען, הייזער, פלעצער, היפאטעקען, וועקסעל, געלד קרעדיט אין גאנצען לאנד, ווייל דאס ביורא ווייסט און קוקט מיט אפענע אויגען אויף אלעם, און אלערליי פריזווירדיגע אביעקטען ווי צו דינגען קויפען און פערקויפען.

אויסער דעם פירען מיר א אבטיילונג פון עצות און ביטעס-שרייבען פאכמעניש א. ד. נ. אורדבים.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 25-02

אינערליכע קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען-און הארץ-קראנקהייטען, בעשטראהלונגען און קינסטליכע נערבען. אין דערהיים פון 3—5 נאכמיטאג.

Dr. med. H. Lubloz

צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספעציעל: פאר הויט-, האר און ווענערישע קראנקהייטן [illegible]

קווארץ-לנכט, עלעקטרא-טעראפיע

נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אווענד

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.

קאנסטאנטינער 9, טעל. 27-81.

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעמשניצע, זגערושער 17 פון 10—11 און פון 2—3

Dr. med. J. BETTE

ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע- און קינדער-קראנקה.

פיעטריקאווער 6. טעל. 44-95.

נעמט אן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אווענד.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

אנשעל שאר'ס אמעריקאנער יודיש טעאטער

גאסטראלען פון די וועלט-בעריהמטע

דארא ווייסמאן און אנשעל שאר

פרייטאג, דעם 22-טען און שבת, דעם 23-טען, 9 אין אווענד

דער גרעסטער אמעריקאנער שלאגער – דאס שטיק, וואס האט אלעמען איבעראשט!

דארא ווייסמאן אין איהר נייער קינסטלערישער קרעאציע **די שלאנג אין גן-עדן**

שבת, 4 נאכמיטאג צו פאפולערע פרייזן **קעניג אחשורוש** גרויסע היסטארישע אפערעטע פון א. גאלדפאדען.

זונטאג, דעם 24-טן, 9 אוו. **די שלאנג אין גן-עדן** די הכנסה געהט פאר דער פסח-אקציע פון „תומכי אורחים"

מאנטאג, דעם 25 טען, 9 אין אווענד צו פאפולערע פרייזען

אויפ'ן פערלאנג פון פובל. דארא ווייסמאן נאך 1 מאל אלס **די מאמע פון דער וועלט**

דינסטאג, דעם 26-טען, 9 אווענד לכבוד פורים! 2 פארשטעלונגען פאר איין בילעט

1) די גרויסע היסטארישע אפער. פון א. גאלדפאדען **„קעניג אחשורוש"** | 2) דארא ווייסמאן וועט אויפטרעטען; צום ערשטען מאל אלס **„די שפור'טע"** א טראגי-קאמעדיע אין 1 אקט, ספעציעל געשריבען פאר דארא ווייסמאן פון אנשעל שאר.

מיטוואך, דעם 27 טען, 9 אווענד דארא ווייסמאנ'ס גרעסטער שלאגער

ווייב און געליבטע די הכנסה געהט לטובת דער געזעלשאפט „לינת הצדק".

ס'נעמט אנטייל (לויט א. ב.) פרויען: בעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קארעני, קאמפאניעץ. מענער: פריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו, גייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.

אדמינ.: מ. ארנוואלד. מוזיק. לייטער: ל. זעלמאן. בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע.

אנאנס!!! די נאהנטסטע פרעמיערע-דער שלאגער פון אלע אפערעטען פון דארא ווייסמאן און אנשעל שאר **אנאנס!!!**

„זיין יודיש מיידעל" מיט 25 נומ' מוזיק, שענער באלעט, נייע דעקאראציעס, ספעצ. קאסטיומען, הערליכע עפעקטען.

קרן קימת לישראל! לאדז.

פילהארמאניע-זאל, נארוטאוויטשא 20.

זונטאג, דעם 24. מערץ ד. י., 4 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר

א גראנדיעזע פורים-פייערונג

דאס פראגראם נעמט ארום צוו. אנד.: 1) ערעפנונגס-רעדע, 2) כאר פון יודישען פרויען גימנאזיום, 3) ארקעסטער פון 2-טען יודישען מענער-גימנאזיום, 4) „המלך אחשורוש"-אויסגעפ. דורך דעם דראמ. קרייז ביים גימנ. פון י. קאצענעלסאן, 5) „וואס וועט זיין, אז משיח וועט קומען"-אויסגעפ. דורכ'ן דראמ. קרייז פון 1. יוד. מענער-גימנאזיום, 6) בת חסידים ריטמישער טאנץ (פון „קבוץ גליות"), 7) „עם עלות השחר"-אינסצעניזאציע אויסגעפיהרט דורכ'ן דראמ. קרייז פון דער העברעאישער שולע „יבנה", 8) סאלא-טענץ א. א.

5097

בילעטען ווערען אויסגעטוישט היינט א גאנצען טאג און זונטאג ביז 12 א זייגער בייטאג אין קרן קימת (צעגעלו. 4).

דער ערשטער אַקט
איז שוין פערענדיגט

דער ערשטער טראַגישסטער אַקט אין ענין טשעכאָוויטש איז שוין פערענדיגט. די סיים-אָפּאָזיציע האָט קאָנסעקווענט אָנגעהויבען און פערענדיגט די אַקציע פון צוציהען דעם פינאַנץ-מיניסטער טשעכאָוויטש צו קאָנסטיטוציאָנעלער פעראַנטוואָרטליכקייט. דער סיים האָט שוין די פראַגע דעצידירט מיט אַ מעהרהייט פון דריי פינפטעל שטימען און שוין אין פערלויף פון 7 טעג וועט זיך אָנהויבען דער פּראָצעס אין מלוכה-טריבונאַל געגען געוו. פינאַנץ מיניסטער, וועלכער האָט איבערגעשטיגען זיינע רעכט אַלץ פינאַנץ-מיניסטער און עובר געווען אויף די בודזשעט-געזעצען.

די פראַגע איז אייגענטליך אַ גאַנץ פּשוט'ע, די הויפּט-אַרבייט פון אַ פּאַרלאַמענט איז דאָס בעטראַכטען און אָננעהמען דעם מלוכה-בודזשעט, וועלכער ענטהאַלט אין זיך די גאַנצע טעטיגקייט פון דער רעגירונג אין פערלויף פון דעם בודזשעט-יאָהר, אויב דער פּאַרלאַמענט דאַרף און מוז קאָנטראָלירען די טעטיגקייט פון דער רעגירונג, וועלכע איז פעראַנטוואָרטליך פאַר'ן פּאַרלאַמענט, מוז דאָך דער בודזשעט גענוי אָפּגעהיטען ווערען און דער פּאַרלאַמענט מוז זיין זיכער, אַז די רעגירונג מאַכט איהרע אויסגאַבען גענוי לויט דעם אָנגענומענעם בודזשעט. זאָל אָבער די רעגירונג זיך ערלויבען צו מאַכען אויסגאַבען אַנדערע, אַ חוץ דעם בודזשעט ווערט דערמיט אויסגעשטראָכען די גאַנצע אידעע פון בודזשעט און אַלע רעכט פון סיים.

אַ'אַ מאָל איז איצט געשעהען און דער פּאַרלאַמענט האָט זיך איינגעשטעלט פאַר זיין רעכט. די אָפּאָזיציע האָט דערמיט צום ערשטען מאָל נאָך דער מאַי-איבערקעהרעניש שטאָלץ פערטיידיגט דעם פּאַרלאַמענט און ביי דעם דאָזיגען ענין געזיגט.

די לאַגע האָט זיך נאָך מעהר פערוויקעלט צוליב דעם, וואָס די רעגירונג האָט נישט געקוקט אויף אַלע פאָדערונגען פון דער סיים-מעהרהייט עקשנות'דיג בעהאַלטען די בודזשעט-איבערשרייטונגען און זיי דערווייל נישט געוואָלט צושטעלען דעם סיים.

מ'קען האָבען אַ מיינונג וועגען דעם, אַז דער איצטיגער פּאַרלאַמענט טויג נישט, אַז די איצטיגע קאָנסטיטוציע טויג נישט, אָבער אַזוי לאַנג ווי דער פּאַרלאַמענט, געזעצען און קאָנסטיטוציע עקזיסטירען מוזען זיי דאָך רעספּעקטירט ווערען און די געזעצען אויסגעפיהרט, אַזוי פערלאַנגט קודם כל דער אויטאָריטעט פון דער מלוכה און דאָס דערהאַלטען פון דער רעכטליכער אָרדנונג אין לאַנד. אַזוי האָט שטענדיג די רעגירונג און די רעגירונגס-אָרגאַנען געלערנט די בירגער.

איצט האָט דער נעוו. פינאַנץ מיניסטער אַליין איבערגעשטיגען זיינע קאָמפּעטענצען און זיך נישט אונטערגעוואָרפען אונטער די פערפליכטענדע געזעצען. די אָפּאָזיציע האָט אַלזאָ געזעהען ביי זיך אין דער האַנד אַ הונדערט-פּראָצענטיגע געוואונענע זאַך און האָט דעם ענין צוגעפיהרט צו זיין לאָגישען פּועל-יוצא ביז צו דעם סוף ווען די 12 אומאָפּהענגיג-אויסדערוועהלטע דורך די געזעצגעבענדע אינסטאַנצען, וועלען אַרויסזאָגען זייער מיינונג וועגען דעם ענין. ס'האַנדעלט זיך דאָ נישט וועגען קיין שטראָף, וואָס דער געוועזענער מיניסטער טשעכאָוויטש קען בעקומען. עס האַנדעלט זיך וועגען נאָכאַמאָל אונטערשטרייכען די רעכט פון פּאַרלאַמענט, וועלכע האָבען אָנגעהויבען דערגעהען ביז אַ מינימום. עס האַנדעלט זיך וועגען דעם, אַז עס זאָלען אונטערגעשטראָכען ווערען, אַז כל זמן די איצטיגע געזעצען עקזיסטירען נאָך זענען זיי פערפליכטענד נישט נאָר פאַר די געוועהנליכע בירגער.

אַלס געגנער פון צוציהען צו פעראַנטוואָרטליכקייט דעם פינאַנץ-מיניסטער טשעכאָוויטש איז אַרויסגעטרעטען נאָר דער רעגירונגס-בלאָק. ער איז טאַקע געווען אין אַ זעהר שווערער לאַגע. זיי האָבען בשום אופן נישט געקענט געפינען קיין יורידישע און זאַכליכע בעווייזען אָפּצושלאָגען די שאַרפע בעשולדיגונג פון דער אָפּאָזיציע און האָבען זיך געמוזט בעגנוגענען דערמיט, וואָס זיי האָבען נאָר געוואָלט ווירקען, וואָס מיניסטער טשעכאָוויטש האָט גרויסע פערדיענסטען פאַר'ן לאַנד, וואָס דער פאָרשלאָג פון דער אָפּאָזיציע ברענגט שאָדען דער מלוכה אין אויסלאַנד און אַנדערע.

אַזעלכע מאָטיווען האָבען נאָך געקענט גענומען ווערען און בעטראַכט אין די פערגאַנגענע בודזשעט-איבערשרייטונגען האָבען געקענט פערשוויגען ווערען, בפרט נאָך, אַז די סיים-מעהרהייט האָט שוין געזיגט דורך דעם, וואָס פּרעמיער באַרטעל האָט פון היינט אָן שטרענג פערבאָטען צו מאַכען וועלכע ס'איז בודזשעט-איבערשרייטונגען. אָבער די מאָטיווען וואָס דער רעגירונגס-בלאָק האָט געפונען אויף דער לעצטער גרויסער סיים-זיצונג קען שוין נישט גענומען ווערען ערנסט. דאָס אַרויסשיקען איינעם נאָכ'ן אַנדערען דעפּוטאַטען, וועלכע פּרובען פערזענליך צו קאָמפּראָמיטירען די הויפּט-אָנפיהרער פון די קלובען וואָס האָבען די בעשולדיגונג געגען געוו. פינאַנץ-מיניסטער געשאַפען, פּאַסט פּשוט נישט פאַר אַזאַ גרויסען קלוב ווי דער רעגירונגס-קלוב און האָט זיכער נישט געבראַכט קיין נוצען דעם ענין גופא.

י. ד—ן.

דער פּאָליטישער מאָמענט

דער פּראָיעקט פון אַ גיגאַנטישער אינטערנאַציאָנאַלער באַנק. - פּואַנקאַרע'ס רעגירונג האָט ווידער געזיגט

די הויפּט-אויפגאַבע פון עקספּערטען-קאָמיטעט, וועלכער איז זיך צונויפגעקומען אין פּאַריז, איז בעשטאַנען אין פעסטשטעלען גענוי די סומע פון די דייטשע ענטשעדיגונגס-צאָהלונגען, דער הויך פון די יעהרליכע צאָהלונגען און דער צאָהל יאָהרען, אין משך פון וועלכע די סומע דאַרף געדעקט ווערען. ווייטער האָט זיך דער קאָמיטעט געדאַרפט פערנעהמען מיט דער פראַגע פון „קאָמערציאַליזירען" די דייטשע התחייבות'ן, ד. ה. ווי אַזוי זיי פערוואַנדלען אין געלד, וואָס זאָל איבערגעגעבען ווערען די פערבינדעטע רעגירונגען, וועלכע זענען אַלע פערשולדיגט אין אַמעריקאַ. אין משך פון די ערשטע עטליכע וואָכען האָט דער קאָמיטעט די דאָזיגע פראַגען נישט געלעזט.

דאַן האָט דער עקספּערטען-קאָמיטעט בעשלאָסען צוצוגעהן צו דער פראַגע פון אַן אַנדער זייט. די הויך פון חוב איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען אין אַ זייט און עס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען אַ גראַנדיעזער פּלאַן פון דעם, ווי אַזוי דער חוב זאָל געצאָהלט ווערען. דער פּלאַן בעשטעהט אין שאַפען אַ מעכטיגע באַנק פאַר אינטערנאַציאָנאַלע צאָהלונגען. די באַנק דאַרף בעקומען יעדעס יאָהר פון דייטשלאַנד די ענטשעדיגונגס-סומען און זיי פונאַנדערטיילען צווישען די פערבינדעטע. די צאָהלונגען טיילען זיך אויף „געשיצטע" און „אומגעשיצטע". די לעצטע דאַרפען אַריינגעטראָגען ווערען אין וואַלוטע, אין פעסטגעשטעלטע טערמינען. די ערשטע — בלויז אויף אַזוי פיל, אויף וויפיל זיי וועלען נישט אַרונטעררייסען די דייטשע וואַלוטע. די „געשיצטע" צאָהלונגען זאָלען איבערגעגעבען ווערען אין רשות פון „אַן אָבער-באַנק", וועלכע אָרגאַניזירט די צושטעלונגען אין נאַטור, פערקויפט אויף די וועלט-בערזעס די דייטשע אָבליגאַציעס א. אַז. וו.

די אידעע פון אַן ענטשעדיגונגס-באַנק ליגט אין דעם פּלאַן גופא. די אידעע בעשטעהט אין דעם, אַז פון דעם ענטשעדיגונגס-פּראָבלעם זאָל צוגענומען ווערען דער פּאָליטישער כאַראַקטער, די פראַגע זאָל בעקומען אַ געשעפטליכען, ד. ה. אַ פרידליכען כאַראַקטער. דייטשלאַנד דאַרף האָבען צו טון נישט מיט דער רעפּאַראַציע-קאָמיסיע, נישט מיט די רעגירונגען פון די אויסלענדישע מלוכות, נאָר מיט אַן אינטערנאַציאָנאַלער באַנק, וועלכע האָט איהר, אַזוי צו זאָגען, געגעבען אַ גרויסע הלוואה, וואָס מוז ביסלעכווייז געדעקט ווערען. נאָך דער שאַפונג פון אַזאַ באַנק ווערט די אָקופּאַציע פון רהיין-געביט אַן איבעריגע זאַך.

עס פערשטעהט זיך, אַז אַזאַ גראַנדיעזע באַנק בעזיצענדיג קאָלאָסאַלע קאַפּיטאַלען, קען האָבען אַן אומגעהויערע השפּעה אויפ'ן עקאָנאָמישען לעבען פון אייראָפּע און נישט בלויז פון אייראָפּע אַליין. די דאָזיגע באַנק זאָל האָבען אין איהר רשות אומגעהויערע קאַפּיטאַלען — שוין איצט רעדט מען וועגען 20 מיליאַרד דאָלאַר; — אָפּעריערענדיג מיט אַזעלכע קאַפּיטאַלען, קען די באַנק בעאיינפלוסען דעם גורל פון לענדער און פעלקער. די באַנק קען מיט דער צייט נעהמען אויף זיך די פערמיטלונג צווישען די פערבינדעטע און אַמעריקאַ, קאָנצענטרירענדיג ביי זיך אַלע אינטערנאַציאָנאַלע חובות און התחייבות'ען.

די פּאָליטישע פּרעסע סיי אין פראַנקרייך און ענגלאַנד, סיי אין דייטשלאַנד האָט דעם פּראָיעקט פון אַזאַ באַנק אויפגענומען פיינדליך. דער מאָטיוו דערפון איז אומעטום דערזעלבער: די נייע באַנק וועט זיין אַזאַ מעכטיגע אינסטיטוציע, אַז וואָס פאַר געזעצען און רעגולאַמינען מ'זאָל צו איהר נישט אָנווענדען, וועט זי אין גיכען בעקומען אַ זעלבסטשטענדיגע בעדייטונג און וועט אַרויסוואַרפען פון זיך די קאָנטראָלע פון די פּאָליטישע מאַכט-אָרגאַנען. פאַר די פראַנצויזען, וועלכע פערבינדען דאָס ענטשעדיגונגס-פּראָבלעם מיט אַ רייהע פּאָליטישע און אַפילו מיליטערישע פראַגען, איז אַזאַ מין לאַגע נאַטירליך נישט אָנגענעהם. די דייטשע נאַציאָנאַליסטען האָבען מורא, אַז די בעציהונגען צווישען דייטשלאַנד און די אַנדערע מלוכות זאָלען נישט אָננעהמען קיין ריין קאָמערציעלען כאַראַקטער, בעת דייטשלאַנד האָט נאָך אַ גאַנצע רייהע פּאָליטישע תביעות. די ענגלענדער האָבען מורא, אַז עס וועט פערמינערט ווערען די בעדייטונג פון זייערע אייגענע בענק. ענדליך די דייטשע דעמאָקראַטען און פראַנצויזישע סאָציאַליסטען האַלטען, אַז די באַנק וועט זיין די קרוינונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער הערשאַפט איבער דער וועלט.

די אַלע מיינונגען האָבען זייער גרונד, אָבער די בעדייטונג פון אַ באַנק פאַר אינטערנאַציאָנאַלע צאָהלונגען בעגרענעצט זיך נישט בלויז אויף דער ענטשעדיגונגס-פראַגע, אַזאַ פינאַנץ-אויטאָריטעט ווי דזשאָזשוע סטעמפּ, דער לייטער פון דער באַנק פון ענגלאַנד, וועלכער שפּילט אַ גרויסע ראָלע אין עקספּערטען-קאָמיטעט, האָט ערקלערט, אַז נאָר דאָס שאַפען פון אַ צענטראַלער באַנק-אָרגאַניזאַציע קען סטאַביליזירען דעם קורס פון גאָלד און אָפּהיטען די וועלט-עקאָנאָמיק פון מורא'דיגע אויפטרייסלונגען, נישט קיין קלענערע בעדייטונג קען די באַנק האָבען אויך פאַר דער וועלט-פּאָליטיק, פאַר דער אָרגאַניזאַציע פון אינטערנאַציאָנאַלען לעבען, אַ גאַנצע רייהע פראַגען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק וועט אַרונטערפאַלען אונטער'ן קאָנטראָל פון זאַכליכע מענשען, וועלכע וועלען זיין פּאַראינטערעסירט קודם כל אין אַ פרידליכער לעזונג פון ענטשטאַנענע מיספערשטענדנישען. די אוטאָפּיסטיש אידעען פון אועלס'ן, אַז די אָרגאַניזירונג פון דער וועלט דאַרף אַריבערגעהן אין די הענד פון ספּעציאַליסטען, פינאַנציסטען און געלעהרטע בעקומט די אונטערשטיצונג מצד די סאַמע ניכטערנע מענשען אין דער וועלט — מצד דירעקטאָרען פון די מלוכה-בענק.

פּואַנקאַרעס רעגירונג האָט געוואונען צוויי גרויסע פּאַרלאַמענטאַרישע שלאַכטען מיט דער פעראייניגטער לינקער אָפּאָזיציע. ביים בעהאַנדלען דעם געזעץ-פּראָיעקט וועגען צולאָזען איינינע מיסיאָנערישע קאָנגרעגאַציער האָבען די לינקע זיך נישט אָפּגעשטעלט פאַר אַן אמת'ער אָבסטרוקציע. די אָפּאָזיציע האָט געוואָלט נישט דערלאָזען, אַז דער פּראָיעקט זאָל בעהאַנדעלט ווערען, מאַלווי האָט געפאָדערט, אַז דער פּראָיעקט זאָל אָפּגעלעגט ווערען, בריאַן און טארדיע דאַגעגען האָבען זיך בעמיהט צו בעווייזען, אַז די פראַגע מוז שוין ערלעדיגט ווערען, און אַז די השפּעה פון דער גייסטליכקייט אין פראַנקרייך פאַלט סיי ווי אַלץ מעהר, ביי דער אָפּשטימונג האָט די רעגירונג געזיגט מיט אַ מעהרהייט פון 70 שטימען.

נישט אַזוי שטורעמדיג זענען געווען די דעבאַטען אין פּאַרלאַמענט, ווען עס איז בעהאַנדעלט געוואָרען אַ פראַגע וועגען דער שטערבליכקייט אין דער פראַנצויזישער אָקופּאַציאָנס-אַרמעע אין רהיין-געביט. די פראַגע איז אויפגעהויבען געוואָרען דורך דער ליגע פאַר מענשען-רעכט, וועלכע האָט אָנגעוויזען, אַז אין משך פון 1 חודש זענען געשטאָרבען 250 סאָלדאַטען. לויט די ידיעות פון דער ליגע האָט די מיליטערישע מאַכט נישט אָנגענומען קיין מיטלען אויף צו שיצען די סאָלדאַטען אין דער צייט פון די פרעסט. ביי אַ קעלט פון צוועלף און צוואַנציג גראַד זענען די קאַזאַרמעס און אַפילו לאַזאַרעטען נישט בעהייצט געוואָרען, די קאָמיסיע פון קריגס-מיניסטעריום האָט פון איהר זייט פעסטגעשטעלט, אַז די גרויסע שטערבליכקייט איז געווען אַ רעזולטאַט פון דער גריפּע-עפּידעמיע צווישען מיליטער.

אַ בעזונדערען איינדרוק האָט געמאַכט אין פּאַרלאַמענט דער פאַקט, וואָס בעת אין די לאַזאַרעטען און קאַזאַרמעס פון טריער האָבען זיך געפונען צעהנדליגער טויטע זעלנער, האָבען די אָפיצירען איינגעאָרדענט פרעהליכע בעלער, און די אָפיצירען, וועלכע האָבען נישט געוואָלט זיך בעטייליגען אין די פערוויילונגען, האָט מען דערצו געצוואונגען מיט אַ בעפעהל. בעת איין באַל האָבען די שאָפערס געמוזט וואַרטען אויף דער גאַס ביי אַ מורא'דיגער קעלט.

נאָר אויך ביי דער פראַגע האָט די רעגירונג בעקומען אַ צוטרוי-וואָטום, דערביי האָט זי צוגעזאָגט צו בעשטראָפען די שולדיגע, צו געבען אַן ענטשעדיגונג די פאַמיליעס פון די פערשטאָרבענע סאָלדאַטען און אויסבעסערן דעם סאַניטאַרען מצב אין מיליטער.

פ. ב.

קאָנגרעס שלייסט זיך מיט נייע אימיגראַנטען-גזירות

(קאָרעספּאָנדענץ צום „נייעם פאָלקסבלאַט")

די איצטיגע סעסיע פון אַמעריקאַנער קאָנגרעס דאַרף זיך איינגיכען שליסען אָבער איידער זי וועט זיך שליסען וועט זי וואַרשיינליך אָננעהמען אַ בעדייטענדע צאָהל בילס (געזעץ-פּראָיעקטען) וואָס וועלען נישט זיין קיין טובה פאַר יענע, וואָס ווילען אַריינקומען קיין אַמעריקאַ.

קיינמאָל האָבען די געגנער פון פרייער אימיגראַציע נישט אָנגעפיהרט אַזאַ האַסטיגען קאַמפּיין אין קאָנגרעס און אין סענאַט ווי זיי פיהרען איצט אָן. דער רעפּאַרטיישאָן-ביל פון קאָנגרעסמאַן דזשאָנסאָן, דער נעשאַנעל אָרידזשין-פּלאַן פון קאָנגרעסמאַן ריעד, דער ביל אַריינצולאָזען ספּעציאַליסטען אויפ'ן חשבון פון עלטערען פון אַמעריקאַנער בירגער, זענען בלויז אַ טייל פון יענער אַקטיווער טעטיגקייט, וואָס די אַנטי-עמיגראַציע-טוער האָבען צוגעגרייט פאַר דער איצטיגער סעסיע פון קאָנגרעס.

אַז די טעטיגקייט איז אַן אָרגאַניזירטע און אַז זי איז אויסגערעכנט לכתחילה אויף קריגען איהר תיקון דורך דער איצטיגער סעסיע פון קאָנגרעס, קען מען זעהען פון דעם פאַקט, וואָס דער פּראָיעקט אָפּצולייגען דעם נעשאַנעל אָרידזשין-פּלאַן אויף נאָך אַ יאָהר צייט איז דורכגעפאַלען.

דער נעשאַנעל אָרידזשין-פּלאַן, וואָס פערקלענערט די אימיגראַציע-קוואָטאַ אויף 15,000 עמיגראַנטען אַ יאָהר, און וועלכער פערגרעסערט די קוואָטאַ פאַר די נאָרדישע לענדער אויף דעם חשבון פון די מזרח-אייראָפּעאישע, איז נישט אַזאַ וועלכען מען זאָל קענען גרינג דורכפיהרען אין פּראַקטישען לעבען. עקספּערטען, וואָס אַרבייטען אַרום דעם דאָזיגען פּלאַן שוין עטליכע יאָהר צייט קענען נאָך אַלץ נישט בעווייזען גענוי ווי אַזוי דער פּלאַן וועט פּראַקטיש דורכגעפיהרט ווערען. דער אימיגראַציע-דעפּאַרטאַמענט אין וואַשינגטאָן וואָס האָט געמאַכט אַ גענויען שטודיום בנוגע דעם דאָזיגען פּלאַן קען אויך נישט אַרויספלייענען די האַנד אויפ'ן האַרצען און זאָגען ווי אַזוי דורכצופיהרען דעם פּלאַן אָהן שום פּלאָנטער.

טאַקע דערפאַר, איז סיי פּרעזידענט קולידזש און סיי הובער נישט אַזוי גוואַלדיג בעגייסטערט פאַר דעם נעשאַנעל אָרידזשין-פּלאַן. הובער האָט זיך גאַנץ גענוי אַרויסגעזאָגט געגען דעם פּלאַן אין זיין רעדע וואָס ער האָט געהאַלטען ווען ער האָט אָנגענומען די קאַנדידאַטור אַלס פּרעזידענט. קולידזש ווידער האָט שוין אויפגעפאָדערט צום צווייטען מאָל דעם אימיגראַציע-דעפּאַרטאַמענט ער זאָל צושטעלען מעהר גענויע איינצעלהייטען וועגען דעם, ווי אַזוי דער פּלאַן קען דורכגעפיהרט ווערען, דערביי האָט קולידזש גאַנץ אָפען דערקלערט, אַז ער גלויבט נישט אין דער מעגליכקייט פון דער פּראַקטישער דורכפיהרונג פון דעם דאָזיגען פּלאַן.

פונדעסטוועגען איז די רעקאָמענדאַציע אויף אָפּצולייגען דעם נעשאַנעל אָרידזשין-פּלאַן אויף נאָך אַ יאָהר איצט דורכגעפאַלען אין קאָנגרעס. די מעהרהייט פון די קאָנגרעסלייט האָבען זיך נישט גערעכענט מיט די סענטימענטען פון קולידזש'ען און הובער'ן, און אויך נישט מיט די מיינונגען פון די אימיגראַציאָנס-עקספּערטען, זיי האָבען זיך גערעכענט מעהר מיט סענאַטאָר ריעד, דעם פאָטער פון דעם נעשאַנעל-אָרידזשין-פּלאַן, און מיט קאָנגרעסמאַן דזשאָנסאָן, וואָס איז די נשמה פון דעם פּלאַן.

דער נעשאַנעל-אָרידזשין-פּלאַן וועט דערפאַר איצט אַריין אין קראַפט, אָבער צי ער איז דורכפיהרבאַר בלייבט נאָך אַלץ אַ פראַגע. כאַראַקטעריסטיש איז די מיינונג פון קאָמיסאַר דעי, דער הויפּט קאָמיסאַר פון עליס-איילענד וואָס איז אַרויסגעזאָגט געוואָרען אויף דעם צווייטען טאָג נאָכדעם, ווי דער קאָנגרעס האָט אָפּגעוואָרפען דעם פאָרשלאַג אָפּצולייגען דעם נעשאַנעל-אָרידזשין-פּלאַן אויף נאָך אַ יאָהר צייט. „דער פּלאַן וועט אַריין אין קראַפט אין איינינע מאָנאַטען אַרום, — האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט, — אָבער ווי אַזוי דער דאָזיגער פּלאַן וועט דורכגעפיהרט ווערען איז פאַר מיר אַזוי שווער צו פערשטעהען פּונקט ווי עס איז שווער פאַר איינעם צו פערשטעהן איינשטיינס נייע טעאָריע."

קאָמיסאַר דעי איז נישט קיין גוואַלדיג-גרויסער פריינד פון פרייער איינוואַנדערונג, ער בעטראַכט אָבער דעם נעשאַנעל-אָרידזשין-פּלאַן פאַר אַזעלכען, וואָס וועט בלויז אַריינברענגען פּלאָנטער אין דער איצטיגער אימיגראַציאָנס-סיסטעם, נישט ברענגענדיג פּראַקטישע נוצען פאַר דער אַלגעמיינער אַרבייט פון רעגולירען די איינוואַנדערונג קיין אַמעריקאַ.

אויב דער פאָרשלאַג וועגען נעשאַנעל-אָרידזשין פּלאַן אַז ער זאָל אָפּגעלייגט ווערען אויף אַ יאָהר, האָט זיך אין קאָנגרעס אָנגעשלאָגען אויף אַ בעדייטענדער געגנערשאַפט, איז דערפאַר זעהר לייכט דורכגעגאַנגען דער רעפּאַרטיישאָן-ביל קאָנגרעסמאַן דזשאָנסאָנ'ס.

די אַרבייט פאַר דער רעפּאַרטיישאָן-ביל איז צוגעגרייט געוואָרען זעהר געשיקט און קלוג. איידער מען האָט זיך אַרומגעקוקט איז דער רעפּאַרטיישאָן-

(ווייטער זעה 11-טע זייט)

ה. י. בושוסטאָווסקי

צווישן יודען אין פּאַריז
(רייזע-איינדריקען)

מיר בליקען אַריין אין יודישען פּאַריז.

מען האָט נאָך רעכט נישט איינגעזאַפּט אין זיך די פּאַריזער לופט, מען האָט נאָך נישט בעוויזען זיך צו שאַפען אַ בעגריף וואָס אַזוינס עס איז פעראַן צ ווערן אין דער ראַזינער גראַנדיעזער וועלט-שטאָט ראָך טראַכט מען שוין וועגען יודען. פון דער נאַנ־צער פערנעבעלטער, פערפּלאָנטערטער פאָרשטע־לונג וואָס מען האָט וועגען פּאַריז, ביי דער ערשטער איינדאַנדערונג שיילט זיך אַרוים אויפ׳ן פּאַריזער פּאָרען דער בעגעהר צו כאַפּען אַ בליק אין דער יודישער גאַס אַריין.

וואַנדערט אַ יור איבער דער וועלט, וואַגדערט מיט איהם מיט זיי יודישקייט. זיין יודישע בענק־שאַפט; ב ייִדעם וואַנדערענדען יודען, צאַפּעלט, טיף אין האַרצען אַ פלעמעלדיג־געפיהל, וואָס צעשטראָמט זיך אין זיינע אָדערען, וואָס צעפינקעלט זיינע בליקען מיט אַ לעכצענדיג־זוכענדען בעגעהר, צו דערטאַפּען ערגיץ־וואו אַ יודען.

עפּעס נאַרנישט וויסענדיג ווי אַזוי עס געשעהט גליטשט זיך אַרוים, נישט געריכטערהייט, די פראַ־גע: „וועגען פערהאַן יודען אין פּאַריז?" ווי נאָר מען צעשמועסט זיך מיט אַ בעקאַנטען פּאַריזער וועגען פּאַריזער לעבען, וויל מען קודם־כל וויסען, ווי האַלט עס מיטן יודישען לעבען אין פּאַריז? וואו וואוינען יודען? און דאָס ערשטע, וואָס מען הייסט זיך ווייזען, וואָס מען ווינשט זיך צו זעהען, איז נישט עפּעס אַנדערש, ווי די יודישע גאַסען, דאָס יודישע לעבען; די איינגאַרטינקייטען, די אונגעהויערע שעהנ־קייטען פון פּאַריז — טראַכט מען זיך — וועט מען נאָך בעוויזען צו זעהן, געגוג צייט זיין דערויף, די יודען און זייער לעבען, דאַרף מען שוין זעהן, פאַר וואָס איז דאָס אַזוי? ווער ווייסט!

געהט מען טאַקע אין דער יודישער גאַס אַריין; וואַנדערט מען דאָרט אַרום, זעהט מען, הערט מען און — לאָמיר דערצעהלען, וואָס דאָס אויג האָט דערבליקט און וואָס דאָס אויער האָט דערהערט.

מיר שטייגען אוים פון דער מעטראָ־סטאַציע (אונטער ערד־באַהן) „האָטעל דע וויל" און מען בע־טרעט די גאַס: רע ריוואַלי. יודען רופען די ראָזיגע גאַס: ריוועלעס גאַס. דאָס איז נישט די איינצי־גע גאַס פון יודישען געגענד אין פּאַריז, וואָס יודען האָבען פערייודישט איהר נאָמען. פערהאַן אַ סך אַזעלכע גאַסען. געגוג צו זאָגען, אַז פון סעבאַסטאָ־פּאָל האָבען יודען געענדערט אויף שבת־טעפּעל.

אין דער וועלט איז בעקאַנט, „דאָס פּלעצעל" אַלס יודישער קוואַרטאַל אין פּאַריז. אַמאָל איז דאָס טאַקי אַזוי געווען, מיט אַ סך יאָהרען צוריק, האָבען זיך די איינגעוואַנדערטע יודען נאָר בעזעצט אויפ׳ן „פּלעצעל", וואָס האָט פערנומען מעהרערע גאַסען און געסלעך. די צייט האָט אָבער אָפּגעווישט די גרעניץ פון אַמאָליגען „פּלעצעל". די צאָהל יודען, וואָס האָבען זיך אין די לעצטע יאָהרען בעזעצט אין פּאַריז איז אַזוי געוואַלדיג אויסגעוואַקסען, אַז „דאָס פּלעצעל" איז געוואָרען צו ענג פאַר זיי, האָט זיי זיך אויסגעשפּרייט, וואָס אַמאָל האָבען זיי פערנומען מעהר גאַסען אַרום דעם „פּלעצעל" אַזוי, אַז עס איז זעהר שווער איצטער צו זאָגען וואו עס הויבט זיך אָן און וואו עס ענדיגט זיך דאָס „פּלעצעל".

איך קום אַריין אין אַ יודישע בוכהאַנדלונג אויפ׳ן „פּלעצעל" און פערפיהר אַ שמועס מיט׳ן בוכהענדלער וועגען „פּלעצעל", איך דריק אוים מיין פערלאַנג זיך צו בעקענען מיט׳ן יודישען לעבען דאָרט, אַגב, האָב איך אויך פערלאַנגט מיר אָנצו־ווייזען די גאַסען, וועלכע נעהמען אַרום דאָס יודישע „פּלעצעל". שמייכעלט דער יוד און זאָגט מיר אין שפּאַס:

— געהט אַרויף אויפ׳ן אייפעל־טורם, וועט איהר זעהען דאָס גאַנצע יודישע „פּלעצעל".

ווען דער יוד האָט געזעהן, אַז איך קוק אויף איהם פער׳חידוש׳ט האָט ער שוין אָנגענומען אַנ׳ ערנסטע מינע און אַזוי געזאָגט:

— פערשטעהט איהר מיך. אַז איהר קוקט אויפ׳ן אייפעל־טורם, זעהט איהר גאַנץ פּאַריז און דאָס טאַקי איז דאָס היינטיגע יודישע „פּלעצעל". וואו איהר וועט אַריינשטעקען אַ פוס אין אַ פּאַריזער גאַס, וועט איהר אָנטרעפען יודען. יודען זענען דאָ אומעטום.

און דער מוכר ספרים האָט מיר דערצעהלט אַ כאַראַקטעריסטישען וויץ, וואָס געהט אַרום אויפ׳ן „פּלעצעל", שפּיגעלט טאַקע דער וויץ אָפּ די איצ־טיגע יודישע פערהעלטענישען אין פּאַריז.

— קיין פּאַריז איז אַמאָל געקומען צו פאָהרען — דערצעהלט דער יוד — אַ פערברענטער אַ־סימילאַטאָר, וועלכער האָט נישט געוואָלט וואוינען צווישען יודען. ביים אַריינפאָהרען האָט ער באַלד אָנגעזאָגט זיין וועג־ווייזער, אַז ער זאָל איהם נאָר נישט פיהרען אויפ׳ן „פּלעצעל", ווייל ער וויל נישט וואוינען צווישען יודען. האָט איהם דער וועג־ווייזער גענומען פיהרען איבער פּאַריז און וואו ויענער איז געקומען, האָט ער אָנגעטראָפען יודען, אַסימילירטע, יודען, אָבער פאָרט יודען. האָט דער אַסימילאַ־טאָר גענומען זיין פּעקעל אויף די פּלייצעס און האָט עוקר געווען פון פּאַריז.

ווען מען בעקענט זיך ברייטער מיט פּאַריז, דערזעהט מען ערשט וויפיל אמת עס שטעקט אין דאָזיגען וויץ. שווער דאַכט זיך צו געפינען אַ גאַס, אין פּאַריז, וואו מען זאָל זיך נישט אָנשטויסען אָן אַ יודען. דאָס „פּלעצעל" איז נישט מעהר ווי אַ איבערבלייבעכץ פון אַמאָליגען יודישען בעגרעניצ־טען קיבוץ, וואָס האָט זיך דאָרט קאָנצענטרירט.

דאָס איז טאַקע אַלט פּאַריז. ענגע שמאָלע געס־לעך, קליינטשיגע געסלעך אַלטע געביירעס שטעהען דאָרט, ענג צוזאַמענגעקוועטשט און אין זיי האָבען זיך איינגעבירגערט די יודישע עמיגראַנטען פון דער גאַרער וועלט.

אַרבייט זיך אַ יוד פון „פּלעצעל" אַביסעל אַרויף, דערשלאָגט זיך נאָר צו עפּעס אַ שטיקעלע פערמעגענס, לויפט ער אַרוים פון „פּלעצעל", וואָס גרעסער זיין פערמעגענס וואַקסט, אַלץ ווייטער רוקט ער זיך אָפּ פון פּלעצעל", אַזוי אַרום האָבען די־זעלבע יודען מיטגעריסען מיטגעשלעפּט מיט זיך דאָס „פּלעצעל" נישט בעמערקטערהייט. די צאָהל פון יודען, וועלכע דאָס פערמעגענס האָט אַרויסגעשלעפּט פון „פּלעצעל", איז זעהר גרוים. דאָס פּלעצעל בלייבט אָבער נישט פערלאָזען, עס ווערט נישט פוסט, להיפך, וואָס ווייטער, ווערט דאָרט ענגער, די יודישע בעפעלקערונג ווערט דאָרט געדיכטער, מען וואַנדערט איין, און די יודישע איינוואַנדערער ווייסען נישט קיין אַנדערען אַדרעס אין פּאַריז ווי צום „פּלעצעל".

די גאַס „רע ריוואַלי" איז דאָס טויער צום „פּלעצעל", אָדער אין די געדיכטע יודישע גאַסען אַריין. רע ריוואַלי דאָס איז זעהר אַ לאַנגע גאַס. וואָס ליגט אין דער מיט פון אַלטען פּאַריז. פון דאָרט אוים פיהרען די וועגען צו די וויכטיגסטע ערטער פון אַמאָליגען אַלטען פּאַריז. אויף די גרעניצען פון דער ראָזיגער גאַס שטעהט דער „האָטעל דע וויל" (מאַ־גיסטראַט), דאָס איז די געביירע, וואָס האָט געשפּילט אַזאַ גרויסע ראָלע בעת דער פראַנצויזישער רעוואָ־לוציע; צום בעריהמטען „לובער", פיהרט אויך די גאַס „ריוואַלי"; דער וועג צום „טאַטער" דאָס ליגט אויך אויף דער זעלבער גאַס און נאָך אַנדערע בע־ריהמטע ערטער, וועגען וועלכע מיר וועלען נאָך מין הסתם דערצעהלען אויספיהרליך ביי אַ אַנדער גע־לעגענהייט, שפּאַצירענדיג אָבער איבער דער לענג פון רע ריוואַלי", קאָן מען פון דער רעכטער זייט אַריינשניידען אין אַלע גאַסען פון יודישען קוואַרטאַל דאָס „פּלעצעל" אַריינגעבראַנגט.

אויף רע ריוואַלי שפּאַצירען רעקלאַמען־טרע־גער פון רעסטאָראַנען. אויף די רעקלאַמען איז צווישען די אויסגערעכענטע מעלות פון די מאַכלים, אויך אויסגערעכענט די מעלה, אַז אין דעם בעטרע פענדען רעסטאָראַן רעדט מען מאַמע לשון, און מאַנכע קאַפע־רעסטאָראַנען אין דער זעלבער גאַס, געפינען זיך אויף די פענסטער אויך די אויפשריפטען: דאָ רעט מען מאַמע לשון!

אויף רע ריוואַלי שמעקט מיט יודען אויף יעדען שריט און טריט, אַפילו דער לאָרזער יודישער כשרער רעסטאָראַן, האָט זיך אויך בעזעצט אויף דער גרעני׳ץ פון רע ריוואַלי, דערביי דאַרף מען נישט פערגעסען, אַז די ראָזיגע גאַס איז אַ האַנדעלס־צענ־טער. דאָרט געפינען זיך גרויסע וואַרען־הייזער און גלאַט גרויסע געשעפטען, צווישען וועלכע יודען פער־נעמען דעם אויבען אָן, דער בעוואוסטער פילאַנטראָפּ ראָזענטאַל, האָט אויך דאָרט פערליינט זיין גרויס וואַרען־הויז.

פון דאָרט אוים שלענגלען זיך דאָס טאַקי די יודישע גאַסען און געסליך, וואו עס שווימלען פאַר די אויגען די אויפשריפטען: „כשר", אויף די פענסטער פון די רעסטאָראַנען און יאַטקעס, מען רעט הילכיג יודיש, ס׳ייאָן שטוב, סיי אין גאַס און סיי אין געוועלב.

שפּאַצירען מיר איבער די יודישע גאַסען און געסלעך, קוקען זיך צ ווצו די יודען און יודענעס, צו זייער גאַנג, צ וויער שפּאַצירען, צו זייער גאַנצען לעבענס שטייגער, קומט אַל קאוים אַזוי בעקאַנט, דאַכט זיך ערשט זיי געזעהען אין לאָדז, וואַרשא, קראקא, ביאַליסטאָק און יין אַנדערע שטעט פון פּוילען. עס מאַכט דעם איינדרוק, ווי ווען מען וואָלט אין פּאַריז פערליינט עפּעס אַ פּיליע פון יודישען לעבען אין פּוילען און אין ליטע.

לעבען דאָרט יודען אַזוי צוזאַמענגעקוועטשט, אַזוי ענג צוזאַמענגעדריקט, אַז עס דאַכט זיך, אַז מעהר קאָן דאָרט שוין אַהין נישט אַריין, פּוגרעסט־וועגען, דריקען זיך, קוועטשען זיך דאָרט אַהין אַריין נאָך יודעלעך, וועמען דאָס לעבען הערט נישט אויף אַהין אַריבערצוואַרפען. יודען זענען שוין צו־געוואוינט צו קוועטשעניש און דריקעניש.

דער איינגאַנג צום „פּלעצעל" פיהרט דורך פערשידענע זייטען, דורך דער גאַס רע ריוואַלי, איז נאָר דער הויפּט־איינגאַנג, די יודישע עמיגראַציע האָט זיך בעזעצט אין פּאַריז אויף אַ גאָר שפּאָרען שטח, וואָס פערנעמט אַ גרויסען מהלך, דער „רע־פּובליק"־פּלאַץ איז אויך אַ וויכטיגער צווייג צום איינגאַנג אויפ׳ן „פּלעצעל" און דער „בעלוויל" איז אויך שוין אַריינגעכאַפּט געוואָרען אין יודישען „פּלע־צעל" אַריין, אַפילו דער „באַסטיל"־דענקמאַל, קוקט אַריין אין די יודישע גאַסען.

אַלט־פּאַריז, איז דאָס איצטיגע יודישע וועלטעל.

יודען האָבען זיך דאָרט בעזעצט מיט זייער גאַנץ ביסעל יודישקייט, מיט זייערע אַלע מנהגים און גע־וואוינהייטען מיט זייערע שוהלען און חברות. יודען קאָנען אין ערגיץ נישט לעבען אָפּגעזונדערט, וואו עס בעזעצען זיך צעהן יודען, בילדען זיי אַ חברה.

האָבען זיך אויך יודען אין פּאַריז פערזעהען מיט חברות, אָדער ווי מען רופט זיי דאָרט: סאָסיי־טעס, די לאַנדסלייט פון פערשידענע שטעט גרופּירען זיך אַרום זייער חברה, צו וועלכע עס קאָנען אויך געהערען לאַנדסלייט פון אַנדערע שטעט. די אויפגאַ־בען פון די ראָזיגע חברות, זענען איין־און־די זעלבע: קובר זיין די מיטגלידער פאַר אַ פרעמדען קלינגט אַביסעל קאָמיש די אויפגאַבע פון אַזאַ חברה, נאָר, ווען מען בעקענט זיך נעהנטער מיט די פאַקטישע פערהעלטנישען אינ׳ם ענין קבורה אין פּאַריז, זעהט מען ערשט, אַז די ראָזיגע חברות ערפילען אַ וויכ־טיגע אויפגאַבע.

אין פּאַריז זענען נישט ערלויבט קיין בעזונדערע בית־עלמינס פאַר יעדער נאַציע, אָדער פאָלק בעזונדער. אַ מת, אָהן אונטערשיד פון נאַציאָנאַלער, אָדער רעליגיעזער אָנגעהעריגקייט, ווערט בעגראַ־בען אויפ׳ן אַלגעמיינעם צמענטאַזש, וואָס ווערט יעדע פאַר יאָהר פערשיט און אויף די פערשיטע קברים איז מען ווייטער קובר. ביי יודען געהט דאָס אָבער נישט אָפּ גלאַטיג, יודען זאָרגען פאַר יענער וועלט אויך. די זאָרג צו קומען צו קבר ישראל איבער הונדערט און צוואַנציג יאָהר, איז ביי יודען נישט קליין. האָבען זיך געבילדעט די דערמאָהנטע חברות, וועלכע האָבען אָנגעקויפט אַ בעזונדערען פּלאַץ, אויף וועלכען מען איז קובר נאָר די מיטגלי־דער פון זייערע חברה. די ראָזיגע קברים ווערען נישט איבערגעשיט. אַזוי־אַרום האָט זיך געשאַפען אַ בעזונדערער יודישער בית־עולם וואָס געהערט צו די דערמאָהנטע חברות.

יעדער מיטגליד צאָהלט ביים לעבען מיטגלידס־אָפּצאָהל, דערפאַר בעקומט ער נאָכ׳ן טויט אומ־זיסט אַ קרקע און עס ווערען פאַר איהם ערלעדיגט אַלע פאָרמאַליטעטען, וואָס קאָסטען אין פּאַריז זעהר טייער אַ חוץ דעם זענען אַלע מיטגלידער מחויב מקיים צו זיין די מצוה פון הלוית המת און מוזען זיך צושטעלען צו דער לויה פון אַ פערשטאָרבענעם מיטגליד.

עס איז אויך פערהאַן אַזאַ לאָדזער חברה, צו וועלכער עס געהערען קנאַפּ לאָדזער, נישט מעהר וואָס די גרינדער זענען לאָדזער און אין דער פערוואַלטונג זיצען אַ טייל לאָדזער, זענען דאָס אָבער אַזעלכע לאָדזער, וואָס האָבען אויסגעוואַנדערט מיט אַ סך יאָהרען צוריק פון לאָדז. די לאָדזער חברה האַלט אויך אוים אַ יודישע יתומים־קאָלאָ־ניע. צו־ביסלעך פערנעהמען זיך אויך די זעלבע חברות מיט פילאַנטראָפּישע אַרבייט, אָדער אין די צייטען פון קריזיסען פערשפּרייטען זיי אַ געוויסע הילף לטובת געליטענע מיטגלידער.

לעצטענס ווייזען די חברות אַרוים אַ טענ־דענץ צו אַ ברייטע הילף־אַקציע אויף פערשידענע געביטען. עס ווייזען זיך שוין אַרוים פּרובען צו שאַ־פען אַ פעדעראַציע פון אַלע חברות, כדי צו פער־איינהייטליכען, צו רעגולירען די אַרבייט. אַ הויפּט צילט די פעדעראַציע צו אָרגאַניזירען די יודען אין פּאַריז און אַזוי־אַרום צו שאַפען אַ יודישע רע־פּרעזענטאַנץ אויף צו רעגולירען דאָס יודישע לעבען אין פּאַריז. די פעדעראַציע זאָל אויך זיין דער אָנ־הויב פון בויען אַ נאָרמאַלע יודישע קהלה אין פּאַריז.

ווי מען זעהט הויבען די דערמאָהנטע חברות וועלכע האָבען זיך געשאַפען נאָר מיט קברות־צי־לען — אָן צו ווערען אַ וויכטיגער פאַקטאָר אינ׳ם פּאַריזער יודישען לעבען.

דערמיט איז אָבער נאָך ווייט נישט אויס־געשעפּט דאָס יודישע לעבען אין פּאַריז. מיר וועלען נאָך וועגען דעם דערצעהלען אין די ווייטערדיגע אַרטיקלען.

פּורים-געשאַנק!
100,000
אייביגע גאָלד-פּעדערן
בחנם!
ביי יעדען איינקויף סחורה אין אונזער פירמע
פאַר 1 זל. בעקומט דער קויפער אַ באָן.
ביים אָפּגעבען 25 באָנעס גיבען מיר אַרוים
אומענטגעלטליך אַנ׳אייביגע גאָלד-פּעדער
ביז׳ן 1-טען מאַי 1929.
פּרייזען נישט געהעכערט!
נוצט אוים אונזערע פּראָפּאַגאַנדע-געלעגענהייט!
Pischinger
Narutowicza 2.
Telefon 39-77

א מאדנער וואלף,
וואָס משפּעט קיינעם נישט

אין צוזאַמענהאַנג מיט די גרויסע פרעסט, וואָס האָבען איינינע וואָכען געהערשט, האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז אין זאַמאָשטשער געגענד האָבען זיך בעוויזען וועלף, וועגען דעם דערצעהלט מען פאָלגענדע כאַראַקטעריסטישע געשיכטע, וואָס איז זיך היינטיגע וואָך פערלאָפען אין דאָרף פּני־וויעק 4 קילאָמעטער פון זאַמאָשטש.

אין דאָרף איז אַ געוויסע פויערטע לוקאַשאָוואַ אַריינגעגאַנגען אין שטאַל אויסמעלקען די בהמות, ווען די פויערטע האָט פערענדיגט איהר אַרבייט און איז אויפגעשטאַנען אַרויסצוגעהן פון שטאַל, האָט זי דערזעהען ביי דעם אַריינגאַנג שטעהן אַ וואָלף. דער וואָלף, אָבסערווירענדיג די פויערטע עטליכע מינוט, איז אַריין אין שטאַל און האָט זיך אַוועקגע־זעצט אין אַ ווינקעל. די פויערטע איז אַזוי איבער־ראַשט געוואָרען, אַז זי האָט אַוועקגעוואָרפען דאָס קענדעל מילך און איז אַרוים פון שטאַל, פאַלענדיג אין חלשות. באַלד איז זיך צוזאַמענגעלאָפען דאָס גאַנצע דאָרף, מיט שטעקענס, העק, קאָסעס, און האָט געקלערט מיט וואָסערע מיטלען דעם וואָלף צו סמיתן. איינינע האָבען זיך אַפילו אַרויסגעזאָגט, אַז מען זאָל אַרויסראַטעווען די בהמות און מען זאָל דאָס שטאַל אונטערצינדען, אָבער עס האָט זיך נישט געפונען אַזאַ דרייסטער, וואָס זאָל אַרויס־ראַטעווען די בהמות.

דער וואָלף איז זיך געזעסען אין שטאַל עט־ליכע שעה און די פויערים האָבען געוואַרט, ווי נאָר ער וועט אַרוים זאָל מען איהם באַלד דערהרגענען. רויסגעהן, זענען די אַלע פויערים צולאָפען ווי דער אָבער ווי נאָר דער וואָלף האָט זיך בעוויזען צום אַ־פּעפער וואַקסט, ערשט ווען דער וואָלף איז שוין געהאַט פערשוואונדען צוריק אין וואַלד, איז מען אַריין אין שטאַל זעהן, צי די בהמות לעבען אַריינקומענ־דיג אין שטאַל האָט מען געזעהען, אַז דער וואָלף האָט גאָרנישט געריהרט. ווען מען איז צוגעגאַנגען צום אָרט וואו דער וואָלף איז געזעסען האָט מען דערזעהען ליגען 2 קליינע וועלף, וואָס זענען נאָר וואָס געבוירען געוואָ־ען. טאָג־טעגליך קומט דער וואָלף אין יענעם דאָרף אַריין, קאָרמעט אָן די קינדער און געהט צו־יק אין וואַלד. נישט ריהרענדיג קיין שום לעבעדיגען נפש.

מיט דעם ענין האָט זיך פעראינטערעסירט פּראָפ. מילער, און מאַכט פּאָרבערייטונגען צו פאַנ־גען דעם וואָלף און ברענגען איהם קיין זאַמאָשטש אין זאָאָלאָגישען גאָרטען, וואָס געהערט צו דער מלוכה־גימנאַזיע.

ל. ג.

לאדז, 22 מערץ 1929

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 22 מערץ 1929

בעלעטריסטען און פובליציסטען

פון ש. ניגער

אין דער בעלעטריסטיק ווייזען זיך בסדר ביי אונז נייע נעמען. וויפיל האבען מיר נייע, יונגע פובליציסטען? דאס איז א פראגע, וואס עס לוינט זיך אויף איהר אפצושטעלען. עס איז כדאי צו דערגעהן די סיבה פון דעם פאקט, וואס אויף אלע געביטען פון אונזער געדרוקטען ווארט איז דא א היבשער וואוקס, א פערמעהרונג פון כוחות, נאר נישט אויפ'ן געביט וואו עס ווערען בעטראכט אונזערע אקטועלע געזעלשאפטליכע פראגען.

„אויף אלע געביטען", האב איך געזאגט — און דאס איז אזוי. נישט נאר אונזערע ראמאניסטער און דערצעהלער, נישט נאר אונזערע פאעטען, אויך אונזערע דראמאטיקער, קריטיקער און אפילו אונזערע וויסענשאפטליכע פארשער קריגען צו אפט נייע קאלעגען.

דאס איז ריכטיג דערהויפט וועגען די לעצטע יאהרען.

זינט נאך דער מלחמה איז אין יעדען ליטעראַרישען צענטער אונזערען אויפגעקומען א נייער דור שריפטשטעלער. די דערצעהלונג, די ליריק, די דראמע, די קריטיק, די וויסענשאפט, די איבערזעצונגס-ארבייט, — קיינע פון אט די ליטעראַרישע פארמען איז נישט געבליבען בלויז ביי די פארשטעהערס איהרע, וועלכע זי האט געהאט אין יאהר 1914, אומעטום האבען זיך געוויזען נייע מענשען און אינאיינעם מיט זיי נייע מעטאָדען, נייע אויפגאבען, נייע דערגרייכונגען. נאר אין דער יודישער פובליציסטיק איז כמעט אל'ץ געבליבען ווי געווען. עס זענען דא עטליכע נייע נעמען, וועלכע האבען א בעדייטונג. זייער צאהל איז אבער נישטיג קליין. די טאן-געבערס זענען געבליבען אונזערע אלטע בעקאנטע.

אין די גאר יונגע צענטרען פון דעם יודישען וואָרט — אין ארגענטינע, אין רומעניען, אין ליטע אדער לאטוויע, ווי אויך אין אונזערע פראווינציעלע צייטונגען, קען מען טרעפען נייע פובליציסטישע וואָרט-זאָגערס. אבער זיי האבען נאר א לאקאלע בעדייטונג. די נאציאנאלע עפענטליכע מיינונג ווערט דא נאך אלץ אויסגעדריקט דורך די שרייבער, וועלכע האבען פערנומען אַן אָרט אין דער פרעסע מיט צעהנדליגער יאהרען צוריק.

עס זענען פארגעקומען קאלאסאלע ענדערונגען, די וועלט האט זיך איבערגעקעהרט, נייע האפנונגען און נייע געפאהרען האבען אויפגערודערט דעם שטראם פון דעם יודישען לעבען — אלץ האט זיך געענדערט, נאר נישט די פיהרערשאפט אין דער יודישער פובליציסטיק. זי האט אנגעוואוירען א היבש ביסעל פון איהר אלטען פערמעגען — געשטאָרבען יצחק אייזיק הורוויטש, בארנאוו, מערעם, א. וויטער, לעצטענס ה. ד. נאמבערג — נייע כוחות האט זי ווינציג געוואונען.

אין די יודישע זשורנאלען טרעפט מען, אמת, אפהאנדלונגען וועגען צייט-פראגען פון נייע שרייבער, אבער דאס רוב זענען די נייע אויסגעוואקסען אין דער רוסישער, נישט אין דער יודישער פרעסע. זינט נאך דער באלשעוויסטישער איבערקעהרעניש האבען זיי נישט קיין מעגליכקייט צו שרייבען רוסיש און צו מאכען א לעבען פון רוסישען זשורנאליזם, זענען זיי געוואָרען מיטארבייטער פון יודישע פעריאָדישע אויסגאבען, איינער פון זיי — א שטיינער אזעלכער ווי י. נ. שטיינבערג, דער רעדאקטאָר פון די „פרייע שריפטען" — וועלען מסתמא בלייבען שוין יודישע שרייבער; דאס רוב אבער זענען עס געסט אויף א וויל.

אין דער סאוועטיש-יודישער פרעסע זענען דא א סך נייע שרייבער (די אלטע זענען א חוץ מ. ליטוואקאוו, אסתר און נאך א פאר, נישט קיין קאמוניסטען: איז פאר זיי קיין אָרט נישטא אין די פעריאדישע אויסגאבען פון סאוועטרוסלאנד); אבער יודישע קאמוניסטישע שרייבער זענען ס'רוב פראפאגאנדיסטען, נישט קיין פובליציסטען, זיי האבען נישט און קאנען נישט האבען קיין אייגענע פרייע מיינונג. זיי קאנען נאר פאפולאריזירען די בעשלוסען פון דער פארטיי, דורכפיהרען די דירעקטיוועס פון צ. ק.

די טראצקיס, די בוכארינ'ס, די ראדעקס האבען יא געלעגענהייטען אויסצודריקען זייערע אייגענע געדאנקען, ווייל זיי געהערען אפט צו די פיהרערס פון דער פארטיי. אבער א יודיש-שרייבענדיגער קאמוניסט — ער איז אלעמאל א חזר, קיינמאל נישט קיין רבי: ער זאגט איבער, וואס ער לייענט אין דער רוסישער פרעסע, און אז עס קומט צו ריין-יודישע פראגען? — אבער ריין-יודישע פראגען עקזיסטירען נישט פאר'ן אויסגעהאלטענעם קאמוניסט ער מוז אלץ בעטראכטען פון דעם אלגעמיינעם פארטיי-שטאנדפונקט. און אט דער אלגעמיינער פארטיי-שטאנדפונקט ווערט פארמולירט פון אנדערע, נישט פון איהם.

דער סוף איז, אז אדער עס איז, ווי אין ראטענפערבאנד, נישטא קיין פרייע עפענטליכע מיינונג, וועלכע זאל סטימולירען די נייע שרייבער און זיי געבען א מעגליכקייט צו וואקסען, אדער עס איז, ווי אין די ליטעראַרישע צענטרען פון אמעריקע און פוילען, דא זעהר ווינציג נייע פובליציסטען.

פון וואנען נעהמט זיך אט דאס לעצטע? ווי קומט עס, וואס די פינסקי'ס די קאברינס, די רייזענס און די אש'ס האבען אזויפיל יונגע חברים, און די ש. ראזענפעלדס, די הלל צייטלינס, די ליעסינס, די זשיטלאווסקי'ס אדער מ. אלגינס האבען אזוי ווינציג נייע קאלעגען?

דאכט זיך, איך פלוג, האט געדארפט זיין פערקעהרט. אין פאעזיע, אין דראמע, אין דער קינסטלערישער ליטעראַטור בכלל איז די הויפטזאך טאלאנט, און טאלאנט איז א „גאָטס-זאך", מען קאן זיך נישט אויסלערנען שרייבען לידער. אבער פובליציסטיק — דאָרט שפילט דאך אזא גרויסע ראָלע וויסען, בילדונג, געניטקייט. האט, דאכט זיך, גראד אין פובליציסטיק געדארפט זיין ביי אונז א קלענערער דוחק, ווי אין דיכטער. פאר אט דער „בלויז זשורנאליסטישער" פארם פון שרייבען, פאר אט דער פארם, אויף וועלכער קינסטלער קוקען פון אויבען אַראָפּ, אזוי ווי דאס זאל זיין אַן איינפאכע מלאכה, וואס מען קאן זיך אויסלערנען — האבען זיך געדארפט אנכאפען א סך מענשען. מישע זיך אין קהל'ישע געשעפטען און זאגען דעה'ס — אויך מיר א קונץ! מען דארף נאר האבען העזה! אזוי טראכטען א סך היינט. פארוואס קומען זיי נישט, די מיינונגס-זאגער? פעהלען ביי אונז עזות-פנים'ער?

סיידען מען זאל רעכענען, אז „זאגען א מיינונג" איז גאר נישט אזא לייכטע זאך. סיידען מען זאל אנגעהמען, אז יענע אינטעלעקטועלע פעהיגקייטען און יענע עטישע אימפולסען, וועלכע זענען נויטיג פאר'ן פובליציסט, זענען אויך א געשאנק פון די געטער און נישט יעדער איז זוכה דערצו.

ווען דאס זאל זיין אזוי, וואלט נישט שווער געווען צו דערקלערען, פארוואס מעהר מענשען נעהמען זיך ביי אונז פאר פאעזיע, פאר בעלעטריסטיק, ווי פאר דער בעטראכטונג פון צייט-פראגען. פאר קונסט איז גענוג טאלאנט אדער אַן'איליוזיע פון טאלאנט. צו פובליציסטיק מוז מען האבען, א חוץ ליטעראַרישע פעהיגקייטען, געזעלשאפטליכע אימפולסען, קענטענישען און — מיינונגען. דעם קינסטלער שאדט אויך נישט צו זיין געבילדעט, אבער דער הויפטקוואל פון זיין שאפען איז דאך דאס געפיהלס-לעבען, די פאנטאזיע, די אינטואיציע. נישט איין דיכטער האט אנגעהויבען שרייבען נאך איידער ער האט געהאלטען א פען אין האנד. און עס זענען דא קינסטלער, וואס האבען זיך קיינמאל די מלאכה נישט אויסגעלערנט ווי געהעריג איז, זיי לעבען מיט זייערע ארטיסטישע אינסטינקטען. עס זענען דא דערפאר פגימה'ס און גאר גרויסע חסרונות אין זייערע ווערק, אבער זיי זענען דאך שעפעריש. וואלטען זיי געקאנט ווערען פובליציסטען אהן וויסען, אהן בילדונג, אהן אינטעלעקטועלער זעלבסט-דערציהונג, אהן געזעלשאפטליכער בשאוסטווניגקייט? געוויס נישט. אונזערע פעראנטווארטליכע פובליציסטען זענען אלע אהן אויסנאהם מענשען וואס זענען דורכגעגאנגען די שול פון דעם מאדערנעם געזעלשאפטליכען לעבען. זיי מעגען זיך האבען זייער געפיהלס-פערמעגען, זייערע ענטוזיאזמען, זייערע פאראורטיילען און געוואוינהייטען. אבער דער יסוד פון זייער ארבייט איז זייער אינטעלעקטועלע דערפאהרונג, זייערע אינטעלעקטועלע זעלבסטשטענדיגקייט און זייער פעהיגקייט צו דענקען אין אלגעמיינע בעגריפען, נישט נאר אין בילדער. וואלט אט די אינטעלעקטועלע קולטור געווען ביי אונז פערשפרייט און טיף איינגעוואָרצעלט, וואלטען זיכער נישט געפעהלט ביי אונז קיין פובליציסטען. אבער אט די העכערע גייסטיגע ספערע איז א מדרגה, צו וועלכער דאס יודישע וואָרט האט ערשט דא נישט לאנג אנגעהויבען צו שטרעבען. איז דאס די וויכטיגסטע סיבה פארוואס מיר האבען נאך אלץ ווינציג זעלבסטשטענדיגע פארשער פון דער פערגאנגענהייט און פון דער געגענווארט.

דאס איז נישט די וויכטיגסטע אבער נישט די איינציגע אורזאך. א גרויסער שטער פאר דער ענטוויקלונג און דער פערמעהרונג פון אונזערע פובליציסטישע טאלאנטען איז דאס, וואס זיי זענען אין רשות פון דער פעריאדישער פרעסע. עס איז דא אין דעם פרט א געוויסע עהנליכקייט צווישען דער ליטעראַטור פון צייט-פראגען און דער דראמאטישער ליטעראַטור. זיי זענען ביידע נישט זעלבסטשטענדיג, זיי האבען ביידע א קאנטראָל איבער זיך: די דראמע ווערט קאנטראלירט פון טעאטער, די פובליציסטיק — פון דער פרעסע.

אמת, א דראמאטיש ווערק קאן ווערען די ליכטיגע שיין אויך אין בוך-פארם, און דער, וואס האט עפעס וואס צו זאגען וועגען די געזעלשאפטליכע פראבלעמען פון זיין צייט, קאן זיך ווענדען צום עולם איבער'ן קאפ פון די פעריאדישע אויסגאבען — מיט א בראשור, מיט א פאמפלעט, סיי דער דראמאטישער דיכטער, סיי דער פובליציסט טוט עס אמאל. אבער דער ריכטיגער פלאץ איז דאך פאר דער דראמע די בינע, און פאר דער בעטראכטונג פון אקטועלע לעבענספראגען — די פרעסע. מיר רעדען דא וועגען דער פובליציסטיק. און זי האט זיך נישט די פאסיגע אקוסטיק און קיין גענוג שטארקע סטימולירונג, אויב עס פעהלט איהר די צייטונגס-טריבונע. און ביי אונז פעהלט איהר זיכער אפט די נויטיגע טריבונע.

אונזער צייטונגס- און זשורנאל-וועלט איז נישט ברייט און נישט פריי גענוג פאר דער ענטוויקלונג און דעם וואוקס פון נייע פובליציסטישע כוחות.

ווייל א צייטונג עפענען איהרע שפאלטען פאר א נייעם שרייבער, האט זי די מעגליכקייט דאס צו טוהן. דער חסרון איז, וואס עס איז נישטא גענוג פלאץ אין דער צייטונג, און וואס עס פעהלט אפט נאך א וויכטיגערע זאך — די פרייהייט צו שרייבען וואס און ווי מען וויל.

ווער בעגרענעצט די פרייהייט?

געוועהנליך איז דער זשורנאליסט אדער אין רשות פון א פארטיי, וועלכע וויל נאר איין סארט פובליציסטיק, אזא וועלכע דינט איהרע אינטערעסען. אדער אין די הענד פון א רעדאקטאר, וואס וויל בכלל נישט קיין פובליציסטיק, נאר אקטועלע שמאק. אין ביידע פאלען איז נישטא קיין לופט פאר דער ענטוויקלונג פון נייע און דעם אינעווייניגסטען וואוקס פון די אלטע פובליציסטישע כוחות. אין ביידע פאלען האבען די שרייבער אדער גארנישט קיין שאנס אפצורופען זיך אויף אקטועלע געזעלשאפטליכע פראגען, אדער זיי האבען נישט די מעגליכקייט צו טוהן עס אויף זייערע אייגענער פעראנטווארטליכקייט. דאס שוואכט אפ זייער איניציאטיווע און לאזט איינשלאפען זייערע פעהיגקייטען.

דאס איז זיכער איינע פון די אורזאכען, פארוואס אין אונזער פובליציסטישער ליטעראטור פיהלט זיך נישט יענע אפפרישונג און בענייאונג פון כוחות, וועלכע שפילט אזא גרויסע ראָלע אין אנדערע ספערען פון אונזער ליטעראַרישען לעבען. אבער די וויכטיגסטע און טיפסטע סבה איז דאך די, אויף וועלכער איך האב פריהער אנגעוויזען — די אינטעלעקטועלע ארימקייט. עס איז א פאקט, אז די „צוקונפט" ווי אויך די יודישע זשורנאלען, אויף יענער זייט ים, זוכען נייע שרייבער, וואס האבען וואס צו זאגען וועגען געזעלשאפטליכע פראגען — און זעלטען ווען זיי געפינען אזעלכע שרייבער.

מיר האבען איצט געוויס מעהר — און פיינערע — עסעאיסטען און פובליציסטען, ווי מיר האבען געהאט נאך אמאל, אבער זייער צאהל איז נישט אין ערך קלענער, ווי די אלץ וואקסענדע צאהל פון אונזערע דיכטער. אין דער יודישער פובליציסטיק איז דער אוואנגארד נאך אלץ די „אלטע גווארדיע". זי און נישט דער יונגער דור נעהרט אונזער געזעלשאפטליכען געדאנק.

דאס האט א גרויסע מעלה: די עלטערע שרייבער צייכענען זיך אויס מיט מעהר דערפאהרונג. אבער עס איז דא אויך א געפאהר אין דעם — די געפאהר פון אפגעשטאנענקייט און פאמעלעכדיגקייט.

שוידערליכע פאקטען

וועגן פערברעכענס אין אמעריקע.

(א בריף פון ניו-יארק)

דער בעקאנטער אמעריקאנער שרייבער עדדינגטאן ברויס האט אפגעדרוקט אַן'ארטיקעל וועגען די פערברעכענס אין אמעריקע. וויכטיג איז דער ארטיקעל נישט מיט די אויספיהרונגען און געדאנקען, וועלכע דער שרייבער פיהרט דורך, נאר צוליב די שטוינענדע פאקטען, וועלכע ער ברענגט דארטען.

זיינע געדאנקען און שלוסען זענען גאר נישט קיין נייע, נאר נישט קיין אריגינעלע, און מיט פיל פון זיי קענען מיר אויך נישט איינשטימען. אבער, די פאקטען, וועלכע ער גיט איבער, מאכען אויף דעם לעזער א שטארקען איינדרוק.

מיר זעהען פאר זיך א בילד פון דער פערברעכער-כוואליע, וואס פערפלייצט אמעריקע פאר די לעצטע יאהרען.

„פערברעכענס ווערען איצט בעגאנגען אין אמעריקע פיל מעהר ווי מיט יאהרען צוריק, זאגט דער שרייבער פון דעם ארטיקעל. מען קען איצט זאגען, אז אמעריקע איז נישט נאר דאס רייכסטע לאנד אין דער וועלט, נאר אויך דאס לאנד, וואס איז מעהר פון אלע לענדער אין דער וועלט אנגעשטעקט מיט פערברעכענס.

אין ניו-יארק שטאט אליין איז פערהאן פיר מאל אזוי פיל פערברעכער אין די טורמעס, ווי אין גאנץ ענגלאנד. אין דער שטאט ניו-יארק אליין איז די צאהל ארעסטירטע פאר פערשידענע פערברעכענס אויסגעוואקסען פאר די לעצטע פינף און צוואנציג יאהר פון 130 טויזענד ביז 450 טויזענד.

אין דער שטאט קליוולאנד, וואס איז צעהן מאל קלענער פון לאנדאן, זענען פאר איין יאהר געגנבעט געווארען צעהן מאל מעהר אויטאמאבילען ווי אין לאנדאן.

אין דער שטאט דעטראיט איז א צענטעל פון דער גאנצער מענערשער בעפעלקערונג אין איין יאהר געווען ארעסטירט פאר פערשידענע פערברעכענס.

וועגען דער שטאט טשיקאגא איז גאר נישטא וואס צו רעדען: זי איז געווארען אַן'אמת'ע נעסט פון פערברעכענס. פערברעכער פיהרען דארט יא זייערע געשלעגען, רויבערייען און מארדען גאנץ אפען אין די גאסען; זיי זענען בעוואפענט מיט מאשין-ביקסען, באמבעס און אנדער געוועהר, פונקט ווי אין א מלחמה-צייט. טאמער פאלט אין שלאכט א באנדיט, מאכט מען איהם אזא פייערליכע לויה, פונקט ווי א העלד וואלט בעגלייט געווארען צו זיין אייביגער רוה. איין שיקאגא'ער צייטונג האט אזא מין לויה פון א רויבער נישט לאנג צוריק בעשריבען מיט פאלגענדע ווערטער:

„דער שטראם פון בלומען איז געווען אזוי פראכטפול, פונקט ווי מען וואלט מקבר געווען א פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען... מען האט געבראכט אזוי פיל בלומען, אז זיי האבען אנגעפיהלט נישט נאר דאס הויז, נאר אויך דעם הויף, די גאס, די דורכגאנגען צווישען די הייזער און ארום די הייזער. זיבעצן אויטאמאבילען האבען געפיהרט די בלומען. דער זיידענער אמעריקאנער און איטאליענישער פלאג איז געווען בעפוצט מיט מעשענע אדלערס, מיט א קרייז און צלם. צוויי מייל האט זיך געצויגען די פראצעסיע. איידער זי האט זיך בעוועגט האט די פאליציי ארומגעזוכט די אויטאמאבילען, צי ס'איז דארטען נישטא קיין געוועהר..."

אזא מין כבוד גיט מען יא אין טשיקאגא א געפאלענעם העלד פון דער אונטערוועלט. נישט אומזיסט האט טשיקאגא א „שעהנעם" נאמען מיט איהרע בלוטיגע פאסירונגען.

אבער אויך די איבעריגע שטעט האבען נישט שטארק מיט וואס זיך איבערצונעהמען: איבער גאנץ אמעריקע קומען פאר ארום צוועלף טויזענד מארדען א יאהר און ארום פיר מיליארד דאלאר ווערט פערלוירען יעהרליך אין לאנד צוליב פערברעכענס.

די אלע ציפערען דארפען ארויסרופען יא שרעק; און זיי וואלטען טאקע ארויף. אלץ אפטער הערען זיך שטימען אין דער אמעריקאנער פרעסע, אז מען מוז זעהען אנגעהמען ערנסטערע און שטארקערע מיטלען צו בעקעמפען די פערברעכער-כוואליע ווען נישט, וועלען מיר פון איהר פערפלייצט ווערען.

פון וואס נעהמט זיך דאס אין אמעריקע אזא כוואליע פון פערברעכענס?

לויט די אויספארשונגען, וואס ווערען געמאכט פאר די לעצטע יאהרען, ווייזט זיך ארויס, אז די מעהרסטע פערברעכענס ווערען בעגאנגען אין אמעריקע פון דעם יונגערען דור. עלטערע פערברעכער זענען פיל זעלטענער, ווי יונגע. פון ניין הונדערט סינג-סינג-ארעסטאנטען זענען געווען זעכצעהן פראצענט יונגעלייט אונטער 21 יאהר, זעכציג פראצענט — אונטער דרייסיג יאהר, און די דורכשניטליכע עלטער איז געווען ארום 24 יאהר. פון דריי טויזענד ארעסטירטע זענען אין ניו-יארק ארום 63 פראצענט געווען יונגעלייט נישט עלטער פון 25 יאהר. אזוי איז נישט נאר אין ניו-יארק, נאר אויך אין אנדערע שטאטען. אין איין פאל איז א פערברעכער נאך נישט קיין דרייסיג יאהר אלט, שוין געווען ארעסטירט 17 מאל.

און אינטערעסאנט איז דערביי דאס, וואס דער דורכשניטליכער פערברעכער איז גארנישט קיין טעמפער, אפגעשטאנענער און אומוויסענדער מענש: די מעהרסטע פערברעכער זענען גאנץ קלוגע און פעהיגע יונגען.

ווי מיר זעהען, האבען די פערברעכענס זיך געמאכט א נעסט צווישען דעם יונגערען דור. און דאס איז דאך איינע פון די שוידערליכסטע ערשיינונגען.

לויט די אויספארשונגען, וועלכע מען האט לעצטענס געמאכט צווישען פערברעכער, האט זיך ארויסגעוויזען נאך איין וויכטיגער פאקט, וואס דעקט פאר אונז אויף די אמת'ע אורזאכען פון פערברעכענס: עס ווייזט זיך ארויס, אז די מעהרסטע פערברעכער קומען ארויס פון היימען, וואו די עלטערען לעבען נישט צוזאמען אדער לעבען א ביטערען פאמיליען-לעבען, וואס איז פול מיט סקאנדאלען און רייסערייען. ארום א העלפט פון די יונגע פערברעכער קומען פון אזעלכע „צובראכענע היימען", וואו אדער דער פאטער איז געשטארבען, אדער ער האט פערלאזען זיין פאמיליע, אדער די עלטערען האבען זיך געג'ט אדער צושיידט. אזעלכע יונגעלייט וואקסען אויס אהן דער נויטיגער אויפפאסונג, אהן אויפזיכט פון עלטערען. אין אייניגע פאלען האט מען די קינדער צופיל צולאזען. מען האט נאכגעגעבען יעדען פערלאנג זייערען. אזוי אז פון זיי זענען אויסגעוואקסען פוילע, קאפריזנע הפקר-יונגען, וואס ווייסען נישט וואס הייסט אזוינס „ערלויבט" און „נישט-ערלויבט". אין פיל הייזער גיבען זיך איבער די עלטערען צו פערשידענע שעדליכע פערגעניגונגען ווי צום טרינקען, צו אויסגעלאסענקייט, צו קארטען, און זיי פערנאכלעסיגען די קינדער.

ל. פ-ן.

געארג בראנדעס וועגען יודען און יודישקייט

אינטערעסאנטע מיינונגען פון וועלט-בעריהמטען קריטיקער וועגען יודישע אנגעלעגענהייטען.

פון ישראל כאלעווא

געאָרג בראַנדעס מיינונגען איבער ציוניזם.

אין יאָהר 1903 גלייך נאָכדעם, ווי דר. טעאָראָר הערצל האָט אַרויסגעגעבען זיין בוך "אַלט-נײַלאַנד", האָט געאָרג בראַנדעס געשריבען אַן אָפּהאַנדלונג וועגען דעם בוך און בכלל וועגען דער ציוניסטישער בעוועגונג. אין יענער אָפּהאַנדלונג האָט געאָרג בראַנדעס צווישען אַנדערעס געשריבען:

„ואָלען פּראַקטישע אויטאָריטעטען פון מזרח-לענדישע פערהעלטענישען אורטיילען, אויף ווי ווייט דאָס וואָס ווערט דאָ (אין אַלט-נײַלאַנד) געשילדערט ווי פערגרייכט, קאָן אויף אַן׳אמת דערגרייכט ווערען, ווען נישט אין צוואַנציג יאָהר אַרום, ווי עס געשעהט אין ראָמאַן, דאַן כאָטש אין הונדערט יאָהר אַרום, ווייל נאָכאַלעמען איז, אין אַזאַ גרויסער זאַך, די פראַגע פון צייט נישט דער סאַמע עיקר".

און בראַנדעס ענדיגט:

„עס וועט געהן מיט׳ן ציוניזם ווי מיט׳ן סאָציאַליזם. די בעוועגונג וועט זיך אַרויסווייזען בעדייטענדיגער פאַר׳ן ציל, כאָטש דער סאָציאַליסטישער צוקונפט-שטאַט ווערט מעהר און מעהר פערלוירען פון אויגענבליק, האָט די בעוועגונג בעווירקט צו אָרגאַניזירען אַ גאַנצען קלאַס. כאָטש דער ציוניסטישער צוקונפט-שטאַט לאָזט זיך נישט פערווירקליכען, האָט די בעוועגונג געגעבען אַ גרויסען טייל יודען מוט און אָנהאַלטס-פּונקטען. עס איז יעדענפאַלס תמיד דאָ אַ מעגליכקייט, אַז עס זאָל זיך ווידעראַמאָל אַנטוויקלען אין יענעם לאַנד אַ מאָדערנע יודישע קולטור. אָבער לעת-עתה זענען די פערשידענע פעלקער, נאַציעס און גלויבענס בעזונדערס פערנומען מיט מאַכען איינעם דעם צווייטען דאָס לעבען זויער".

נאָך דער באַלפור-דעקלאַראַציע האָט בראַנדעס געשריבען:

„דער אַנטיסעמיטיזם צווינגט די יודען צו האָבען אַן׳אייגענע היים".

ג. בראַנדעס וועגען גרויסען ענגליש-יודישען שטאַטסמאַן און שריפטשטעלער לאָרד ביקאָנספילד (דיזראַעלי).

געאָרג בראַנדעס האָט אַרויסגעגעבען זיין בוך וועגען דיזראַעלי אָדער לאָרד ביקאָנספילד (1878) צו דער צייט, ווען דיזראַעלי האָט געשפּילט די גרעסטע ראָלע אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק. אויף דעם בערלינער קאָנגרעס פון יאָהר 1877 ביים שלום פון דער רוסיש-טערקישער מלחמה, איז דיזראַעלי׳ס איינפלוס געווען ענטשיידענד. בראַנדעס דערצעהלט וואָס פאַר אַן׳איינדרוק לאָרד ביקאָנספילד האָט געמאַכט אויף איהם, ווען ער האָט איהם געזעהען אין בערלין:

„ביקאָנספילד איז שוין דאַן געווען שוואַך, די אָבּעראָנשטרענגונג האָט מען געקאָנט לייענען פון יעדער מינע פון זיין פּנים. אַריינקוקענדיג אין זיין בלייך און מאָגער געוואָרענעם פּנים, האָט מען זיך דערמאָהנט אָן דעם גרויסען קאַמף, וואָס ער האָט געמוזט פיהרען זיין גאַנץ לעבען. אַלע ענטוישונגען, וואָס ער האָט געליטען, די ליידען, וואָס ער איז אויסגעשטאַנען, דעם שטאָלצען מוט, דורך וועלכען ער האָט זיך צוגעקעמפט דעם זיג. זיין מיטגעפיהל מיט דעם אָרימען, פאַר וועמען ער האָט זיך תמיד אָנגענומען. דעם קאַמף, וואָס ער האָט געפיהרט פאַר רעכט און גערעכטיגקייט פאַר זיין אייגען אונטערדריקט פאָלק, פאַר דעם יודישען פאָלק. תמיד איז ער שטאָלץ געווען אויף זיין יודישער אָפּשטאַמונג. ער אַליין האָט געצוואונגען אויפצוהערען צו בעהאַנדלען זיין פאָלק אַזוי גרויזאַם. אַז איך האָב איהם געזעהען, איז ער מיר אויסגעקומען אין שעהנסטען און איידעלסטען ליכט. עס האָט זיך מיר געדוכט, ווי אַ שטים רופט אין מיר: דער לעצטער יוד".

דאָס, וואָס האָט אַזוי שטאַרק געצוואונגען בראַנדעס׳ען צו בעשעפטיגען זיך נישט קוקענדיג אויף דעם פּאָליטישען חלוק צווישען זיי, מיט דעם יודיש-ענגלישען שטאַטסמאַן, איז זיכער דער פאַקט, וואָס ביקאָנספילד איז געווען אַ יוד.

דאָס האָט אָנגעפיהלט בראַנדעס׳ען מיט אַ געפיהל פון שטאָלץ, ווייל אין ביקאָנספילד׳ען האָבען נאָך געלעבט אַלע אַלטע, טעאָקראַטישע, שטאָלצע חלומות פון דעם יודענטום. פאַר ביקאָנספילד׳ען זענען די יודען נאָך געווען אַן׳אויסדערוועהלט פאָלק, מיט דער גרויסער פערגאַנגענהייט, מיט דעם גרויסען רוף, דאָס איינציגע פאָלק, וואָס האָט געקאָנט לעזען די שווערע אויפגאַבען פון דער צייט. בראַנדעס ציטירט וואָס דיזראַעלי האָט געענטפערט אַלס קינד, בעת די קריסטליכע חברים פלעגען איהם מיט פעראַכטונג רופען „יוד":

„איהר רופט מיך יוד! צי ווייסט איהר נישט, אַז בעת דאָס פאָלק פון וועלכען איך שטאַם, דאָס יודישע, האָט שוין געהאַט הינטער זיך, אַ בליהענדע קולטור, זענט איהר נאָך ים-רויבער געווען, אָהן קליידער, ווי חיות, און די וועלדער געוואוינט? געהערט דען נישט אַ האַלבע קולטור פון יעדען פאָלק צום יודענטום? צי לערנט איהר נישט מיט אייערע זיהן די אַלטע יודישע געשיכטע און דאַן ערשט די געשיכטע פון אייער אייגען פאָלק? און, אַפילו אייער גאָט׳ס זוהן איז דאָך נישט קיין אַנדערער ווי אַ זוהן פון אַ יודישער מאָכטער, און די גאַנצע רעליגיע אייערע — דאָס קריסטענטום — איז דאָך נישט מעהר ווי אַ פּראָדוקט פון דעם יודענטום!"

ג. בראַנדעס וועגען פּוילען און יודען.

„אַז פּוילען וועט ווידעראַמאָל אויפגעבויט ווערען, דאַן וועט אַ טראָפּען פון מיין בלוט זיין אין דעם בלוט, וואָס וועט העלפען אויפבויען דעם בנין". דאָס האָט בראַנדעס געשריבען אין דער נאָכשריפט פון זיין בוך „פּוילען", וואָס איז ערשינען אין יאָהר 1888. אין זיין בוך „פּוילען" דריקט בראַנדעס אויס זיין טיפע בעגייסטערונג פאַר פּוילען. פאַר איהרע פרייהייטס-מלחמות, פאַר איהרע פרייהייטס-העלדען, פאַר איהר קולטור, און זיין טיפען און איינציגען פערלאַנג: ווידער צו זעהען פּוילען אַלס פרייע און אומאָפּהענגיגע פאָלק.

אין קיין שום אָרט, אין קיין שום לאַנד איז בראַנדעס נישט אַזוי יום-טוב׳דיג אויפגענומען געוואָרען, ווי בעת ער האָט בעזוכט וואַרשע, אין יאָהר 1887. די שטאָט האָט מען בעפּוצט דעם טאָג פון זיין אָנקומען. די רייכסטע גראַפען און אַדעל-לייט פון גאַנץ פּוילען האָבען איהם צו זיך איינגעלאַדען. מען האָט איהם בעשיטעט פאַר עהרענפּאַרוזער אין אַלע פּוילישע ווימענשאַפטליכע פעראיינען אמת, טאַקע, בראַנדעס האָט אָפּגעזאָגט פאַר אַלע כיבודים. ער האָט אונערמידליך געאַרבייט אין משך פון אַ האַלבען יאָהרהונדערט פאַר דער בעפרייאונג פון פּוילען.

אָבער נאָכדעם, ווי די פּאָליאַקען האָבען געהעצט ווי רוסישע פּאַמטע אויף די יודען. „בעזוייענדיג", אַז די יודען, צוליב זייער שפּיאָנאַזש זענען שולדיג אין אַלע רוסישע מפּלות, האָט דער ועלכינער געאָרג בראַנדעס זיי פעראורטיילט. געאָרג בראַנדעס האָט געוואוסט, אַז פון דעם מאָמענט אָן, רייסט ער אָפּ יעדער בעציהונג און פערבינדונג מיט זיי, אַ גאַנץ פאָלק וועט איהם ווערען אַ שונא. בראַנדעס׳עס אַרויסטרעטונגען געמאַכט אַ רושם אויף דער גאַנצער וועלט. מען האָט איהם אויסגעשלאָסען פון אַלע פּוילישע פעראיינען, אַ האָגעל מיט אָנגריפען האָט זיך בעוויזען אין דער גאַנצער פּוילישער פּרעסע. ער איז בעשולדיגט געוואָרען, אַז די „זשידעס" האָבען איהם אונטערגעקויפט, אַז זיין קאַמף פאַר פּוילענס אומאָפּהענגיגקייט איז נישט געווען מעהר ווי צביעות, וואָס האָט לחלוטין גאָרנישט געמיינט.

בראַנדעס האָט אָבער גאָרנישט געענטפערט אויף די אַלע אָנגריפען. אַ גרויסער טייל פון געבילדעטע פּאָליאַקען. וואָס האָט געפיהלט די בעדייטונג פון בראַנדעס׳עס אָנקלאַגע, האָט געהאַלטען אין איין שרייבען אין דער אויסלענדישער פּרעסע, אַז בראַנדעס איז שלעכט אינפאָרמירט און נעפאָרערט, אַז בראַנדעס זאָל צוריקציהען זיינע בעשולדיגונגען אויף די פּאָליאַקען. בראַנדעס האָט אין אַ צייט אַרום געענטפערט די ראָזיגע פּוילישע אינטעליגענטען. דאָ איז אַ טייל פון דעם ענטפער:

„דאָס, וואָס איך האָב אַמאָל געשריבען וועגען די פערפאָלגונגען, וואָס די יודען, וועמעס גורל עס איז אויסגעפאַלען צו לעבען צווישען די פּאָליאַקען, ליידען, איז געווען אמת. איך האָב אַזאַ גרויסען בעווייז-מאַטעריאַל, אַז גאָרנישט אין דער וועלט קאָן זיי ריינוואַשען. איך האָב לעצטענס געזעהען פאָטאָגראַפיעס פון פסח-אייער, וואָס די פּאָליאַקען האָבען געשיקט צו די סאָלדאַטען אין פּוילען. אין די יום-טוב טעג פון פסח. אויף דעם איבערשטען טייל פון פסח-איי איז — אַנשטאָט אַ פערפּוצונג — געווען אַ בילד, וואָס שטעלט פאַר אַ יונגע פרוי, וואָס איז צוגעבונדען פעסט צו אַ טיש. אַרום איהר זיצען 4 פּוילישע יודען, וואָס צאַפּען אויס, מיט זייער מכשירים איהר בלוט, וואָס דאַרף אָנגעווענדעט ווערען צו די יודישע מצות. אויף דער צווייטער זייט פון איי ווערען די סאָלדאַטען, אין דער פּוילישער שפּראַך, אויפגעהעצט נקמה צו נעהמען פון די יודען". (נאָך וועט קומען).

קאָרטען

(ערצעהלונג)

***** פון ***** יצחק בלום

אָנגעהויבען האָבען זיך די פאַמיליען-צרות נאָכדעם ווי פעני האָט אָנגעפאַנגען צו בעמערקען, אַז איהר מאַן האָט בעקומען אַ שטאַרקען חשק צו שפּילען אין קאָרטען. דער פאַקט, וואָס ער האָט זיך גענומען צום שפּילען האָט איהר שרעקליך בעאומרוהיגט. זי האָט עס איינפאַך בעטראַכט פאַר אַן׳אומגליק, נישט אַזוי צוליב דעם געלד, וואָס זי האָט מורא געהאַט, אַז ער וועט פערשפּילען, ווי פון דעם געדאַנק, אַז ער וועט פערלירען דעם אינטערעס צו דער היים, צו דער פאַמיליע. קאָרטען, ווייסט זי, איז ווי אַ קליפּה, וואָס ציהט אַריין אַלץ מעהר און מעהר.

דורך די אַכט יאָהר, וואָס זיי זענען פערהייראַט, איז ער שטענדיג געווען אַ גוטער, געהאָרכזאַמער מאַן ביי וועמען די היים איז געווען אַלץ אין דער וועלט. קומענדיג אין אָוונט פון דער אַרבייט, פלעגט ער מיט פרייד אַ כאַפּ טון די קינדער אויף די הענד, זיך שפּילען מיט זיי. און זיצענדיג ביים מאָלצייט כסדר מיט איהר רעדען וועגען אַלץ, וואָס האָט אַ שייכות מיט זייער היים, מיט די קינדער, דאָס איז געווען זיין גאַנצער פערגעניגען.

ווען עס פלעגט קומען צו זיי קאָמפּאַניע, האָט מען פערבראַכט די צייט אין רעדען, לעזען, און זינגען פערשידענע פאָלקס-לידלעך א. ז. וו.

זייט אָבער בערמאַן, זייער נייער שכן, האָט אָנגעהויבען אַריינצוקומען צו זיי אין הויז, האָט מיט אַמאָל אויפגעהערט דער שעהנער און גייסטרייכער אופן פון פערברענגען, און זייער הויז איז זיי דורך אַ כישוף פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ קאָרטען-שפּיל-פּלאַץ. ווען עס זענען זיך נאָר צוזאַמענגעקומען עטליכע מענשען, האָט מען זיך געזעצט שפּילען ביז שפּעט אין דער נאַכט.

מערקווירדיג איז געווען דאָס, וואָס איהר מאַן האָט זיך צוגעכאַפּט צום קאָרטען-שפּיל מיט אַזאַ חשק, ווי ער וואָלט שוין לאַנג געגאַרט און געוואַרט אויף עפּעס, וואָס זאָל איהם געבען אַ נייעם אינטערעס אין לעבען.

פעני האָט פון דעם זעהר געליטען, זי האָט אָבער געשוויגען, געהאָפט אַז די קאָרטען-שפּיל וועט איהם נמאס ווערען און ער וועט עס אָפּוואַרפען.

אָבער ווען עס איז אַוועק אַ לענגערע צייט און ער איז נאָך מעהר פערקאָכט געוואָרען אין שפּיל, האָט זי אָנגעהויבען צו פּראָטעסטירען.

— איך וויל נישט, אַז דו זאָלסט שפּילען אין קאָרטען — האָט זי צו איהם געטענה׳ט.

— וואָס אַרט דיר, אַז איך פערברענג אַביסעל?

— האָט דער מאַן פעררראָסיג געפרעגט.

— האָסט געלעבט און פערבראַכט זיבען יאָהר פערהייראַט אָהן קאָרטען, וועסטו ווייטער אויך לעבען אָהן דעם.

— ווען איך האָב נישט געהאַט קיין פערלאַנג פאַר דעם, האָב איך נישט געשפּילט. איצט אָבער, האָב איך פאַר דעם יאָ אַ פערלאַנג, שפּיל איך! איז וואָס קומט מיר דערפאַר? וואָס זינדיג איך אַזוי?

— דו זינדיגסט אַנטקעגען מיר און אַנטקעגען די קינדער. דו בעראַרפסט נישט שפּילען אין קיין קאָרטען.

— דעם „גרויסען" נרן, וואָס דו האָסט מיר געגעבען האָב איך נאָך דערווייל נישט פערשפּילט...

— דו... דו... שטעך מיר נאָר נישט די אויגען מיט׳ן נרן — איז די פרוי געוואָרען אַן׳אָנגעצונדענע.

— און דו זאָג מיר נאָר נישט קיין דעות, צי איך זאָל יאָ שפּילען, צי נישט — האָט דער מאַן אָפּגעענטפערט מיט רוגזות.

— איך זאָג דיר, אַז דו וועסט נישט שפּילען.

— כ׳וועל יאָ שפּילען.

— וועסט נישט שפּילען.

— כ׳וועל יאָ...

איינמאָל, ווען קאָמפּאַניע האָט זיך פערזאַמעלט און מען האָט, געוועהנליך, אָנגעהויבען צו שפּילען האָט די פרוי אָהן צערעמאָניעס אַ כאַפּ געטון די קאָרטען פונ׳ם טיש, זיי אַ וואָרף געטון אויף דער ערד און זיך צושריען:

— כ׳וויל נישט מען זאָל ביי מיר אין הויז שפּילען אין קאָרטען!

דער מאַן האָט אויס אַ שרעקליך געטון פונ׳ם אָרט. אויף אַזאַ עפענטליכען סקאַנדאַל האָט ער זיך נישט גערעכנט. ער האָט, אָבער, פערביסען די ליפּען און פערשוויגען.

די געסט זענען צוטומעלט געוואָרען. איינציגווייז האָבען זיי זיך שטיל אויפגעהויבען פון די ערטער און איינער נאָכ׳ן אַנדערען פערלאָזען דאָס הויז.

זייט דאַן האָט מען מעהר ביי זיי אין הויז קיין קאָרטען נישט געשפּילט.

ס׳האָט לאַנג נישט גענומען, און פעני האָט דער פיהלט, וואָס עס הייסט. ווען אַ מאַן געהט אין די פרעמדע אַוועק פון הויז און קומט שפּעט ביינאַכט, זי האָט גוט געוואוסט, אַז ער זיצט און שפּילט ערגעץ אין קאָרטען, און ס׳האָט איהר געצופּט ביים האַרצען, ס׳האָט איהר שוין אָנגעהויבען באַנג צו טון, פאַרוואָס זי האָט געבראַכט צו דעם, אַז ער זאָל שפּילען ערגעץ אַנדערש. ווען ער האָט געשפּילט אינדערהיים איז ער כאָטש נישט געווען אַזוי דערווייטערט און אָפּגעפרעמדט אַזוי ווי ס׳איז איצט, איז נאָך ערגער.

זי האָט געטראַכט, וואָס וועט זיין דער סוף. שווייגען און לאָזען עס אַזוי געהן, קען זי נישט און טאָר נישט. זי מוז עפּעס טון. זי מוז זיך מיט די קינדער ראַטעווען פון דעם גרויסען אומגליק, וואָס רוקט זיך אַלץ מעהר און מעהר אויף זיי. שפּעטער וועט שוין זיין צו שפּעט.

איהר שרייען און מוסר׳ן איהם האָט נישט געהאָלפען. איהרע פּראָטעסטען האָבען נישט געווירקט. ער איז געוואָרען נאָך מעהר פערביטערט און צורייצט ער האָט איהר פיינד געקריגען. איהר אָנגעהויבען אויסצומיידען. אַהיימגעקומען זעהר שפּעט.

איין נאַכט איז ער אינגאַנצען נישט געקומען. זי איז יענע נאַכט נישט געשלאָפען. זי האָט זיך געוואָרפען אויפ׳ן געלעגער און זיך געקאָרטשעט פון וועהטאָג און פון פערדרוס. און ווען ס׳איז געקומען דער פריהמאָרגען און ער איז נאָך אַלץ נישט געווען, איז זי שיער פון זינען נישט אַראָפּ פון פערצווייפלונג ווי אַ ווילדע איז זי אַרומגעלאָפען איבער׳ן הויז, געריסען פון זיך די האָר, געוויינט און געקלאָגט ווי נאָך אַ טויטען.

אין אָוענד, ווען ער איז געקומען, האָט זי, פערלירענדיג אינגאַנצען דעם קאָנטראָל איבער זיך, איהם בעגעגענט מיט אַזאַ היסטערישען אויסברוך פון קללות און געוויין, אַז ס׳איז איהם אַוש פערקיהלט געוואָרען דאָס בלוט אין די אָדערען. אַ לענגערע ווייל איז ער געשטאַנען ווי אַ פערגליווערטער און זיך נישט געקענט ריהרען פון אָרט. ענדליך, האָט ער, צונויפנעהמענדיג אַלע כוחות, אַ שפּריז געטון צו דער טיר, זי האַסטיג געעפענט און נישט אויסרעדענדיג קיין וואָרט פערשוואונדען.

אַ טאָג שפּעטער האָט פעני פון איהם דערהאַלטען פאָלגענדע עטליכע ווערטער:

„איך וועל מעהר אַהיים נישט קומען, איך וועל אַלע וואָך צושיקען געלד פאַר דיר מיט די קינדער צום לעבען. אַ האַרציגען גרוס די קינדער. פון צייט צו צייט וועל איך זיי קומען זעהן, אויב דו וועסט מיר ערלויבען. מאַרק".

מיט אַ צוועהטאָגטען געפיהל האָט זי איבערגעלייענט די עטליכע ווערטער, דערפיהלט ווי ס׳איז איהר ענג געוואָרען אין האַלז, טרערען האָבען איהר געשטיקט און זי האָט זיך ביטער צווויינט... ———

אַ צייט איז אַוועק. זיי האָבען געוואוינט בעזונדער. ער האָט איהר געשיקט גענוג געלד אויף צום לעבען. פון צייט-צו-צייט איז ער געקומען זעהן מיט די קינדער, זיך מיט זיי געשפּילט און זיי געבראַכט פרעזענטען, זיי גענומען אין קינאָ.

מיט איהר, זיין פרוי, האָט ער זיך ווייניג אָפּגעגעבען, אַמאָל האָט ער מיט איהר אויסגערעדט אַ פּאָר ווערטער, אַמאָל נישט. צוריקברענגענדיג די קינדער איז ער גלייך אַוועקגעגאַנגען.

פעני האָט זיין קאַלטער און פרעמדער בענעהמען זיך שטאַרק גענערגערט. אָבער קיין טענות צו איהם האָט זי נישט געקענט האָבען. ווי זענען דאָך צושיידט. און צום לעבען פאַר איהר מיט די קינדער גיט ער דאָך, מעג ער זיך בענעהמען ווי איהם געפעלט.

ס׳איז איהר געווען אומעטיג, זעהר אומעטיג. פריינד און בעקאַנטע זענען צו איהר ווייניג געקומען. און ווען זיי האָבען איהר שוין יאָ בעזוכט, האָבען זיי זיך אויך נישט לאַנג פערהאַלטען. דער אומעט, וואָס איז געהאַנגען ווי אַ כמאַרע איבער׳ן הויז, האָט גלייך אַלעמען אַרומגעכאַפּט, און דער שטומער צער, וואָס האָט אַרויסגעקוקט פון איהרע אויגען האָט אויף אַלעמען אַרויפגעוואָרפען אַן׳אבל׳דיגען טרויער. און יעדער איינער האָט געזוכט אַ תירוץ וואָס גיכער אָט פון דער דריקענדער אַטמאָספערע צו אַנטלויפען. איז זי געווען אַליין, און דער אומעט האָט איהר געדריקט, זיך געלייגט שווער אויף איהר געמיט, ווען נישט איהרע צוויי קינדער, וואָלט זי אפשר משוגע געוואָרען פון אומעט און איינזאַמקייט.

ערשט איצט האָט פעני דערפיהלט ווי שלעכט עס איז פאַר אַ פערהייראַטער פרוי אַ מאַמע פון קינדער, צו פערבלייבען אַליין אַבי.ו ווען אויף קיין ברויט פעהלט נישט.

איין זונטאָג, האָבען איהר בעזוכט עטליכע פריינד. פעני איז זעהר צופרידען געווען פון זייער בעזוך, און זי איז גערן געווען זיי זאָלען פערבלייבען וואָס לענגער.

זי האָט זיי אויפגענומען זעהר שעהן. פערבעטען זיי צום טיש, דערלאַנגט כיבוד, און ווען איינער פון די געסט האָט שפּעטער פאָרגעשלאָגען מען זאָל שפּילען אַ היימישע קערטעל, איז זי נישט געווען דאַגעגען.

אין אָזענד, ווען דער מאַן האָט צוריקגעבראַכט די קינדער פון קינאָ, איז ער געווען פערוואונדערט צו טרעפען אַ קאָמפּאַניע זיצען און שפּילען אין קאָרטען. ער איז שטעהן געבליבען ביים טיש, אַ ווייל זיך צוגעקוקט ווי מען שפּילט און נאָכדעם אויך גענומען אַ האַנד.

דעם אָזענד איז ער מיט זיין פרוי געווען פיל פריינדליכער, מיט איהר גערעדט מעהר ווי געוועהנליך, און זיך אַפילו נישט אָפּגעזאָגט צו טרינקען אַ גלאָז טיי, וואָס זי האָט איהם נאָכ׳ן שפּילען דערלאַנגט.

זינט יענעם אָזענד, זען ער פלעגט צוריקברענגען די קינדער, האָט ער געטראָפען קאָמפּאַניע זיצען און שפּילען אין קאָרטען און מיטשפּילענדיג איז איהם אַפילו נישט איינגעפאַלען, אַז מיט דער בעגייטער קאָרטען-שפּיל ביי זיי אין הויז גרייט זיין פרוי פאַר איהם צו אַ נעץ, מיט וועלכער זי האָפט פריהער אָדער שפּעטער איהם צו פאַנגען און צוריק ברענגען אַהיים...

Dr. H. WOLKOWYSKI
צעגעלניאַנא 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענעריישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען. בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
אָפּנעמען פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוונט

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען.
פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אָן פון 8—½9 פריה און פון ½5—½6 נ.מ.

גאָלדענע גליקען / ראָמאַן

קאַפּיטעל איינס.

מיט אַ פּאָר גראָשען אין טאַש.

אַז איהר זענט הונגעריג און דאַרט ליגען אין טאַש בלויז אַ פּאָר גראָשען, און ס'ווייזט זיך אַפּעטען אַ מיטאָג — איז וועה ביטער.

אין אַזאַ לאַגע האָב איך זיך אַ ווייגעם אַ מיטענאַכט געפונען אין לאָנדאָן.

עסען האָט זיך מיר אָבער שטאַרק געוואָלט, אַז איך בין שיער אויסגעגאַנגען — בין איך אַזעק אין אַ קנייפּע איבערבייסען. מילא, וויפיל איך וועל קריגען פאַר מיין קנאַפּען געלה, וועט זיין ווי גע־פונען און איך וועל זיך האָבען אַביסעל אונטער־געלעהנט.

אַז איך בין אַריין אין דער קנייפּע, וואָס האָט געהערט צו אַן איטאַליענער, אַ געוויסען פּאַ־רעלי, האָב איך תיכף בעמערקט דאָרטען זיצען ביל לאַנגאָ'ען.

אין דעם ערשטען מאָמענט האָב איך געמיינט, אַז איך האָב אַ טעות געהאַט, נאָר עס איז גענוג געווען מיין צווייטער אויפמערקזאַמער בליק אויף איהם און איך האָב בעמערקט זיין ברייטען רויטען שניט אונטער'ן אויג — אַט דעם שניט אויפ'ן פּנים האָט ביל מיטגעבראַכט קיין ענגלאַנד, נאָך אַ נישט געראָטענעם אויפשטאַנד אין טשילי.

— שלום עליכם ביל! — האָב איך אויסגע־רופען — ווי קומט איהר דאָ אַהער אין דער קנייפּע?

ער האָט מיך אַ ווייל פערוואונדערט אָנגע־קוקט, פיטלענדיג אין די אויגען.

— צום טייוועל, דאָס איז דאָך רושעק בער־מאַן! — האָט ער אויסגערופען, אַראָפּלאָזענדיג זיין גאָפּעל — וועה נאָר! אַפי איך האָב געמיינט, אַז איהר זענט שוין לאַנג אויף יענער וועלט!

איך האָב איבערגערוקט מיין בענקעל, און זיך אַזוקגעזעצט לעבען איהם.

— לויידער מוז איך אייך ענטוישען אין אייער מיינונג, ביל, אָבער איהר זעהט דאָך, איך בין ב"ה בקו הבריאה — געזונד און שטאַרק.

— אַל קדער פּאַסקודניאַק גאָלדין! — האָט ביל אַ זאָג געטון, בעטאַפּענדיג מיך, ווי וועלענדיג זיך איבערצייגען, אַז איך לעב פּאַקטיש — דאָס האָט ער דאָך מיך פערזיכערט, אַז מען האָט אייך געשאָסען דעם קאָפּ אין ערגיץ אַ פערוואָרפען ווינ־קעל אין באָליוויען.

— יאָ! — האָב איך אָהן חשק געענט־פערט — דאַכט זיך, אַז אַזוי האָט מען אַפּיציעל געמאָלדען דער מאַכט און איך האָב נישט געפונען פאַר נויטיג צו לייקענען.

ביל האָט אַ שמייכעל געטון:

— כ'מוז זיך מודה זיין, אַז איך האָב נאָר אַנ־דערש נישט געטראַכט. איך האָב זיך נישט געקאָנט פאָרשטעלען, אַז איהר זענט אַריינגעפאַלען אין די לאַפּעס פון דעם דאָזיגען טייוועל, דאַ אַ.

— שיער־שיער בין איך צו איהם נישט אַ־ריינגעפאַלען. — האָב איך געזאָגט — העי, 'בחור! דערלאַנג עפּעס עסען און אַ פלעשעל ביר!

— איהר וועט עסען מיטאָג מיט מיר, איך פערבעט אייך — האָט ביל איבערגעשלאָגען.

— אויב אַזוי, וועל איך אַנשטאָט ביר בע־שטעלען אַ פלעשער וויין.

— צווי! — האָט ביל פעררינכט — און איצט דערצעהלט מיר גענוי, וואָס עס האָט פּאַסירט מיט אייך — האָט ער צוגעגעבען. ווען דער קעל־נער איז אַזעק מיט דער בעשטעלונג — דאָס לעצטע מאָל האָבען מיר זיך צופעליג צוזאַמענגעטראָפען אין בוענאָס איירעס. איהר געדענקט?

— אוודאי, געדענק איך. איך בין דאַן געגאַנ־גען זוכען גליק אין באָליוויען.

— נו, און איהר האָט דאָרט געפונען דאָס גליק? — האָט ביל אַ הויכען לאַך געטון.

איך האָב פערזיכערט אַ פּאַפּיראָס, וואַר־טענדיג אויפ'ן סוף.

— איך האָב געפונען פיל מעהר ווי איך האָב גערעכענט — האָב איך געענטפערט — איך האָב בעפונען גאָלד!

— עי! — האָט ביל אויסגערופען — וואו?

— איך ווייס אַליין נישט, ווי דאָס אָרט רופט זיך. דאַכט זיך, אַז עס האָט גאָר קיין נאָמען נישט. איך האָב אַהין פערבלאָנדזשעט אַליין, און דאָרט געטראָפען אַ סך אינדיאַנער.

איך האָב פערשאַרצט די אַרבעל און בעוויזען אַ פערצווייגטע וואונד איף דער האַנד, וואָס איך האָב בעקומען פון אַ פייל:

— אָט איז זייער וויזיט־קאַרטע.

ביל האָט מבין געווען בעטראַכט די וואונד.

— אייער גליק וואָס די פייל איז נישט געווען פערגיפטעט. וואָס־זשע האָט איהר געמאַכט מיט'ן גאָלד?

— איך קאָן ווידער געפינען דאָס אָרט! — האָב איך געענטפערט — איך דאַרף אָבער האָבען געלד, איינער אַליין מיט די בלויזע פינף פינגער קען מען דאָרטען גאָרנישט מאַכען. דעריבער טאַקע בין איך צוריקגעקומען קיין לאָנדאָן.

— נו, און ווי געהען עפּעס די געשעפטען?

איך האָב אַ שאָקעל געטון מיט'ן קאָפּ:

— איך האָב געפּטערט דאָס גאַנצע געלד, וואָס איך האָב מיטגעבראַכט מיט זיך. דאָס זענען אַלץ נישט קיין פּאַסיגע מענשען, ביל... און איך וויל נישט סתם אויסדערצעהלען אַלע מיינע סורות. איך האָב בעשלאָסען צו פאָהרען קיין ניו־יאָרק.

— גוט אַזוי! — האָט ביל מסכים געווען — מאַמע־יע'ען אייערע טאַשען נישט אָנגעשטופּט מיט רעקאָמענדאַציע־בריף, וועט איהר מיט ענגלענדער גאָרנישט אויפטון. מיט אַמעריקאַנער געהט עס צו לייכטער. ווען קלייבט איהר זיך פאָהרען?

— מאָרגען דאַרף איך בעקומען עפּעס געלד, און איך וועל געהן נעהמען אַ בילעט אויף דעם ערשטען דאַמפער.

— איך וואָלט זיך געוואָלט מיטכאַפּען מיט אייך! — האָט ביל פערטראַכט אַ ברום געטון.

— וואָס־זשע האַלט אייך אויף? לאָמיר צוזאַ מען פאָהרען.

ער האָט אַ שאָקעל געטון מיט'ן קאָפּ.

— איך האָב צו בעקומען אַ גוטען פּאָסטען אין מעקסיקאָ — האָט ער מיר צוגעגעבען צו פער־שטעהן — שוין זעקס וואָכען, ווי מען אונטערהאַנ־דעלט מיט מיר וועגען דעם, און האָבענדיג שוין אַזוי פיל צו טון דערמיט, גלוסט זיך מיר איצט נישט אַוועקצוואַרפען דעם פּאָסטען.

— מילא, גיט מיר אייער אַדרעס. — האָב איך געזאָגט — אויב מיינע געשעפטען וועלען מיר מעהר געראָטען, ווי אייערע, וועל איך אייך גערן מיטנעהמען כיט זיך.

ביל האָט אַרויסגענומען פון טאַש אַ בליי־פעדער און אָנגעשריבען אויף אַ שטיקעל פּאַפּיר עטליכע ווערטער.

— דאָס איז מיין צייטווייליגער אַדרעס: 34 וואָקסהאָל־ראָד. אויב איך וועל אַוועקפאָהרען, וועלען זיי וויסען, וואו איבערצושיקען מיר די בריף.

איך האָב בעהאַלטען דעם אַדרעס אין בוזים־טאַש, און געוואונדערט מיין גאַנצע אויפמערקזאַמקייט אויפ'ן עסען, וואָס מען האָט מיר דערלאַנגט.

די צוויי פלעשער וויין, וואָס ביל האָט בע־שטעלט, האָבען שנעל דערוועקט אין אונז אַ סך עראינערונגען, און ביים מיטאָג זיצענדיג, האָבען מיר זיך איבערגעחזר'ט וועגען אונזערע אַלטע פריינד און בעקאַנטע, אָט וועגען אַרגענטינע, וואו מיר האָבען ביידע פערבראַכט מיט פינף יאָהר צוריק.

איך האָב פאַרגעלעגט, מיר זאָלען דעם רעשט אָוענד פערברענגען ערגיץ אין אַ קאַבאַרעט, אָבער ביל האָט זיך, לייַדער, געאיילט אויף עפּעס אַ צו־זאַמענטרעפעניש מכוח זיינע מעקסיקאַנישע עסקים, און ער האָט געמוזט שנעל אַוועקגעהן.

פאַר'ן אַוועקגעהן האָט ער נישט נאָר בע־צאָהלט פאַר מיין מיטאָג, נאָר אַפילו איבערגע־רעדט מיך, איך זאָל ביי איהם נעהמען אַ ביסעל געלה, פון וואָס איך בין אַזוי געווען זעהר צופרידען.

איך בין זיך מודה אין דעם.

איבערהויפּט, אויף מאָרגען ש'ין אינדערפריה ווען איך האָב בעצאָהלט פאַר מיין צימער, בין איך ווידער געבליבען אָהן אַ גראָשען געלד ביי לייב און זעל.

אַז איך האָב זיך אָפּגעזעגנט מיט מיין פריינד, בין איך אַוועק אַביסעל זיך אַדורכצושפּאַצירען אויפ'ן ברעג טייך.

געוואוסט האָב איך גאַנץ ווייט, אָבער איך האָב אויסגערעכענט, אַז מיינע איינגע פיס קאָנען מיך דערשלעפּען אַהיים בחנם, און איך וועל האָבען פער־שפּאָרט צו פאָהרען אויף אַן אויטאָבוס.

עס איז געווען אַ פּרעכטיגער זומערדיגער אָוונט.

אַ ווייכער ווינטעל האָט שטיל בעוואָיגען מיט די בלעטער פון די ביימער און מיט די פּאַפּירלעך אויפ'ן טראָטואַר.

איך בין געגאַנגען שווייגענדיג, און געקלימ־פּערט מיט'ן ביסעל מטבעות, וואָס איך האָב געהאַט ליגען אין טאַש. און טראַכטענדיג וועגען מיינע נישט־געראָטענע געשעפטען.

אין דער אַרומיגער שטילקייט האָט זיך גע־לאָזט רוהיג טראַכטען.

אַז מען זאָל נישט אַריינרעכענען אין כלל די עטליכע פערלייבטע פּאָרלעך, איז איצט ביים ברעג טייך קיינער נישט געגאַנגען.

געטראַכט האָב איך וועגען דעם, אַז מיט פיר חדשים צוריק, ווען איך בין אַוועק פון באָליוויען בין איך געווען איבערפולט מיט די סאַמע ליכטיגסטע האָפענונגען. צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען האָט דאָס מזל אַ שמייכעל געטון צו מיר און אָנ־געבאָטען רייכטום, גליק און אומאָפּהענגיקייט.

עס איז קיין ספק נישט געווען, אַז איך האָב זיך אָנגעשטויסען אויף זעהר רייכע גאָלד־גרובען, און איך בין געווען מעהר ווי זיכער, אַז ווי נאָר איך וועל קומען קיין לאָנדאָן, וועלען תיכף צו מיין דיס־פּאָזיציע קומען קאַפּיטאַלען, און מענשען, וואָס האָבען די מעגליכקייט צו אָרגאַניזירען אַ שטאַרקע גוט־בעוואָפענטע עקספּעדיציע אין דער טיף פון לאַנד אַריין.

די אָרדנונג אין באָליוויען איז מיר זעהר גוט בעקאַנט. געזען:

איך האָב, נעמליך, געוואוסט, אַז מיט דער הילף פון „לאַפּובקע" וועל איך זיך קאָנען פער־זיכערען נישט־נאָר אַ פרייע האַנדלונג נאָר אויך די נוצלאָזע מיטהילף פון דער דאָרטיגער מאַכט.

די זיבען־אַכט וואָכען אָבער, וואָס איך האָב פערבראַכט אין ענגלאַנד זענען גענוג געווען, כדי צוצושטערען אַלע מיינע אויסזיכטען און האָפער־נונגען.

די לאַנדאָנער פינאַנסיסטען זענען געווען צוריק געהאַלטען און זעהר פאָרזיכטיג, און זיי האָבען נישט געוואָלט האָבען קיין מגע ומשא מיט אַן אומבעקאַנטען מענשען, נישט בעקומענדיג וועגען איהם פריהער די נעהעריגע אינפאָרמאַציעס.

חוץ מיה האָט זיי אויסגעפעהלט פאַנטאַזיע, כדי פאָרצושטעלען זיך די מעגליכקייט פון וועדען פלינק רייך ערגיץ אין דעם ווייטען אומבעקאַנטען באָליוויען.

מיט איין וואָרט, — איך בין אַדורכגעפאַלען מיט מיינע אַלע פּלענער און חלומות, און ווי איך ה האָב געזאָגט ביל'ן, האָב איך זיך אויסגעלייזט ביז צום לעצטען גראָשען, נישט מאַכענדיג פאַר דער גאַנצער צייט אַפילו איין שריט פאָראויס בנוגע דעם עיקר־ענין.

קיין בעזונדערן ענגמת־נפש האָב איך דערפון נישט געהאַט.

פאַר די פּאָר וואָכען, וואָס איך האָב פער־בראַכט אין ענגלאַנד, האָב איך בעוויזען פיינד צו קריגען די זאַטע, אָנגעגאָסענע זעלבסטצופרידע־נע ענגלענדער, און איך האָב אַפילו אָנגעהויבען צו קלעהרען, אַז דאָס שפּילט מיר טאַקי צו מיין מזל — איך זאָל אין דער צוקונפט נישט האָבען צו טון מיט די דאָזיגע חברה־לייט.

עס איז, זעלבסטפערשטענדליך געווען נאַריש צו דענקען, אַז די ניו יאָרקער גבירים וועלען האָבען מעה ש"ל פאַר די לאָנדאָנער.

די אומאָנגענעהמע פּראַקטיק האָט מיר אָבער אויף אַזוי־פיל אָנגעלערענט, אַז איך האָב פעסט בעשלאָסען ביי זיך נישט צו קלאַפּען אין די טירען פון די רייכע אַמעריקאַנער, צו בלייבען אין אַמע־ריקא נישט מעהר ווי אַ וואָך צייט און אויב דער גורל וועט מיר נישט צושיקען אַ מיליאָנער, וואָס וועט אָהן לאַנגע חקירות ודרישות מסכים זיין אויף מיינע פּלענער און אַריינלעגען טאַקע מוגמר־געלד — אַ שפּיי טון אויף אַלץ און אַלע, לאָזען אַלץ לויפען, און ווידער אַוועק אין דער גרויסער וועלט וואַנדערען....

לעבען לעבט מען דאָך סוף כל סוף בלויז איין מאָל, און פערברענגען טעג און יאָהרען אין קאָ־רידאָרען, אויפנאַהמס־צימערען און קאַנטאָרען פון גאַרישע גבירים, מאַכענדיג זיך קאַליע די נערוען און פערסם'ענדיג זיך די יונגע יאָהרען — דאָס האָט דאָך נאָט אַליין נישט געהייסען.

די וועלט האָט זיך דאָך נישט געעקט מיט'ן באָליווישען גאָלד: מען דאַרף זיך אָננעהמען אַ כוח נישט צוטומעלט צו ווערען פון מיסערפאָל־גען און אויסצוזוכען אַנדערע מעגליכקייטען, וועלכע שטעהן מיר פאָר!

אַזוי האָב איך צו זיך גע'טענה'ט שפּאַצירענ־דיג אויפ'ן ברעג טייך.

איך האָב זיך אָפּגעשטעלט ביי אַ לאַמטער, און פערטראַכט געקוקט אויף די פייערלעך פון אַ שיפעל, וואָס איז שנעל געשוואומען איבער דע־טעמזע.

מיך האָט בעהערשט אַ לייַדענשאַפטליכער פערלאַנג אַרויסצוקריגען זיך פון דער פערניפּטעטער אַטמאָספער, מיט וועלכער עס איז אַדורכגעזאַפּט די ציוויליזירטע וועלט.

אין די נאָזלעכער מיינע האָט אָנגעהויבען צו קיצלען דער ריח פונ'ם געוואַלדיגען ים, און אויף די באַקען האָט אַ הויך געטון דער אָטעם פון די הייסע פּאַמפּאַסען....

יאָ! איך האָב געוואוסט, וואָס עס האָט מיר, איינענטליך, געפעהלט, ים, זון, גרינע טאָלען, פריי־הייט... ווילדע, חיה'שע פרייהייט, דאָס רעכט צו בעפעהלען מיט זיך, נישט צו קלעהרען פון גאָר־נישט, לעבען מיט אַ פול לעבען, נישט אָנקוקען אָמאָ־די אויסגעקראָכענע, גייסטלאָזע פּנים'ער פון דער גרויסער שטאָט.

איך האָב פערלעגט דיב הענד אויף הינטען און טיף אַ זיפץ געטון.

— גאָט מיינער! — האָב איך אַרויסגעשעפּ־טשעט — און אַנשטאָט דעם אַלעם זאָל איך ליגען דאָ איינגעלייגט אין דעם שטיינערנעם גיהנום...

— אַ גוטען אָוונט! — האָב איך דערהערט אַ קול הינטער מיין פּלייצע.

—=::=—

קאַפּיטעל צוויי.

סאַלאָמאָן נאַטאַן.

אין אַלגעמיין גענומען, בעהערש איך פול־שטענדיג מיינע נערווען. אָבער דאָ — מוז איך זיך מודה זיין — האָב איך פאַר אומגעריכטקייט אַ ציטער געטון.

אַרומקוקענדיג זיך, ווער עס בעגריסט מיך, האָב איך דערזעהן פאַר מיינע אויגען אַ הויכען, ברייט־פּלייציגען מאַנספּערשוין מיט אַ פראַק און אַ העל־גרויעם מאַנטעל, וואָס איז איהם געהאַנגען אויף די פּלייצעס.

דאָס פּנים זיינס האָט זיך מיר אויסגעוויזען מאָדנע קענטליך, אויש איך האָב זיך אָנגעשטרענגט צו דערמאָהנען, וואו האָב איך איהם, דעם מאַנס־פּערשוין געקאָנט זעהן.

פלוצים האָב איך זיך געכאַפּט.

— גאָט מיינער! — האָב איך אויסגערו־פען — עפּעס קומט איהר מיר אויס ווי אַ שפּינעל...

מחוץ קרעדר קליידונג איז דאָך דער מענש געווען אַ מי'ן געוויזע קאָפּיע פון מיר.

ער האָט אַ שמייכעל געטון...

עפּעס אַ מאָדנער שמייכעל איז עס געווען, וואָס האָט זיך פערענדיגט מיט די ליפּען, און נישט אָפּגעגלאַנצט אין די בלויע, קאַלטע אויגען, וואָס האָבען מיך אויפמערקזאַם בעטראַכט פון קאָפּ ביז די פיס.

— אַ מאָדנע עהנליכקייט! — האָט ער רו־היג בעמערקט — איך האָב קיינמאָל נישט גערע־כענט, אַז איך זעה אויס אַזוי סימפּאַטיש!

איך האָב זיך ליבענסווירדיג פערנייגט, און אָפּגעענטפערט מיט אַ שמייכעל:

— אויך מיר וואָלט קיינמאָל נישט איינגעפאַלען אַז איך וועל זיין אַזוי עלעגאַנט אָנגעטון.

איצט איז געווען זיין רייה אויף צו חידוש'ן זיך, הגם זיין פּנים איז ווי פריהער געווען אומבע־וועגליך:

— אַפילו דער קול איז דערזעלבער! — האָט ער אַרויסגעמורמעלט — וואָס פאַר אַ איראָניע האָט עס געקאָנט זאָגען, אַז עס זענען נישטאָ קיין ניסים אויף דער וועלט?

עס איז ענטשטאַנען אַ קורצע ווייַלע פון שטילשווייגען.

מיט אויפריכטיגער נייגעריגקייט האָבען מיר זיך געגענזייטיג בעטראַכט.

לסוף האָט ער אַריינגערוקט די האַנד אין טאַש, אַרויסגעצויגען אַ פּאָרטפעל און דערלאַנגט מיר אַ וויזיט־קאַרטע.

— מען רופט מיך סאַלאָמאָן נאַטאַן! — האָט ער געזאָגט — איהר האָט אוודאי געהערט וועגען מיר.

ראַכט זיך, אַז איך האָב מיט גאָרנישט פער־ראַטען מיין איבעררעשונג, הגם פּאַקטיש, בין איך איבעררראַשט געוואָרען ביז גאָר.

גאַנץ לאָנדאָן האָט דאָך געוואוסט ווער סאַ־לאָמאָן נאַטאַן איז!

וויאַזוי האָב איך נישט געהערט וועגען איהם, אַז די געזעלשאַפטליכע כראָניק אין די צייטונגען איז תמיד געווען פול מיט נאָטיצען וועגען איהם, וועגען זיין עשירות, וועגען דעם, אַז ער איז ערשי־נען אונבעוואוסט פונוואַנען, און זיך אַריינגעצויגען אין דעם גרויסען הויז פון לאָרד לאַמערספילד?

איך האָב פונדעסטוועגען צוגענומען זיין וויזיט־קאַרטע מיט אַזאַ מינע, פונקט אַ בעגעגעניש מיט אַ גרויסען מיליאָנער וואָלט געווען פאַר מיר אַ טאָג־טעגליכע זאַך.

— מיך רופט מען רושעק בערמאַן! — האָב איך זיך אָנגערופען — איך האָב נאָר מורא, אַז מיין וויזיט־קאַרטע האָב איך נישט מיט זיך.

— עס פרעהט מיך זעהר, הער בערמאַן! — האָט ער זיך פערנייגט, און שנעל פאָרטגעזעצט — אונזער בעגעגעניש איז אַזוי אויסטערליש, אַז עס וואָלט געווען נישט ריכטיג, מיר זאָלען נישט פאָרט־זעצען אונזער קאָנטשאַפט. אויב איהר אײלט זיך נישט אינערגיץ, וואָלט איהר אפשר... וואָלטען מיר אפשר אָפּגעגעסען צוזאַמען אַזעגדברויט?...

איך ווייס, באמנות נישט, וואָס — אפשר איז עס זיין שטים געווען — נאָר עפּעס האָט מיר אונ־טערגעזאָגט, אַז ער האָט זעהר געוואָלט, איך זאָל אָננעהמען זיין איינלאַדונג.

איך האָב געוואָלט אין דעם גלויבען.

— איהר זענט זעהר ליבענסווירדיג! — האָב איך אַ שמייכעל געטון — אָבער איך האָב אָקאָרשט נישט לאַנג געגעסען.

ער האָט ענערגיש אַ מאַך געטון מיט דער האַנד.

— נגט, גוט! וועלען מיר אַראָפּשלינגען אַ פלעשעלע וויין! אַדרבה, זאָגט אַליין, ווען בעגעג־נענט מען עס אַזאַ עהנליכקייט — אַנ'אמת'ן דאָפּעל־מענש מיט אַלע פּיטשעווקעס!

אין דער נאָהענט איז פּאַמעליך געפאָהרען אַ טאַקסובקע, און נישט וואַרטענדיג אויף מיין ענטפער, האָט ער אויפגעהויבען די האַנד, און גע־מאַכט אַ צייכען דעם שאָפער.

ווי נאָר די טאַקסובקע האָט זיך אָפּגעשטעלט. איז עפּיס אַן אָפּגעריסענער יונג, וואָס איז געגאַנגען מיט'ן ברעג טייך, צוגעלאָפען צום אויטאָ, כדי צו עפענען דאָס טירעל.

איך האָב צופעליג געכאַפּט אַ בליק אויף נאַ־טאַנען, און איך בין איבעררראַשט געוואָרען פון דער פּלוצלונגער ענדערונג אין זיין פּנים.

עס האָט געמאַכט דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט זיך פּלוצים דערפילט אין אַ מוראדיגער סכנה.

מיט אַ בליץ־שנעלקייט האָט זיך זיין האַנד אַ כאַפּ געטון צו דער הינטערשטער קעשענע, און וואָס ער האָט געמיינט מיט דער דאָזיגער בעוועגונג איז געווען גאַנץ קלאָהר.

— צוריק! — האָט ער שנייַדיג אויסגע־שריגען!

(המשך — זונטאָג).

דער קונדס

הומאר — צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל — סאטירע

פאָליטיק פון דער וואָך.

ווי האַלט עס מיט אונזער רעגירונג?
עס געהט אַ גערערט, אַ געשמועס, אַ געקלאַנג; דאָס ,יענץ ,הוידעס, בוירעס, רער, יענער, מען גרייט זיך ,מען שלייפט זיך, מען פערקאַטשעט די אַרבעל, מען גרייט זיך צו אַ שלאַכט — דאָס אַלץ זענען אָנגעבלאָזענע באַלאָנען ,וואָס פליהען צו אונז אַהער פון דער וואַרשאָווער פּאָליטישער גניאַזדע.

דאָס איז צוגעהט, דאָס איז שוימט, מען ריכט זיך אויף אַ פערפּלייצונג — שמועסט מען וועגען ענדערונגען אין דער רעגירונג.

פון פערגליווערטען איז, איז דער ערשטער אַרויסגעשווימען דער פינאַנץ - מיניסטער, איצט וואַרט מען אויף נאָך אַנדערע מיניסטאָרען, וועלכע זאָלען קומען אַרויסצושווימען פון געפּלאַצטען איז.

אַבי מען האָט געמיינט, אַז דאָס איינגעפרוירענע וועט שוין אַזוי שטענדיג אָפּהאַלטען.

אַז דאָס איז האָט גענומען ריהרען, וועט עס שוין געהען.

מען דאַרף נאָר פערהיטען פון אַ פערפּלייצונג.

אַך, פריהלינג!

ליגען איצט פערטיגע
אין שופלאָד בײַ מיר
לידער גרויסאַרטיגע
גאָר אָהן אַ שיעור —

פאַר'ן פריהלינג לידער
אין וועלכע עס ווערט
בעזונגען דער ווידער־
בעגורט פון דער ערד.

ווי אויך פון די דאָזיגע
טוקעל און טריבע
געפיהלען, וואָס רופען־זיך,
דאכט זיך מיר ליבע.

ליגען די לידער און —
ס'ליגט איבער זיי
דער חשק צו עסען
פּאַזשאָמקעס אין מאי...

נישקשה, ער מעג ליידען.

חיים: — לייה מיר ,ברודער, אַ פּאָר דאָלאַר.

זרח: — איך וואָלט דיר געוויס געליהען, אָבער דאָס וועט זיכער שטערען אונזער פריינדשאַפט.

חיים: — עט, מיר זענען גאָרנישט אַזעלכע גרויסע פריינד.

נאַציאָנאַלער שטאָלץ.

אַן אַמעריקאַנער לעהרער פרעגט זיין שילער:

— ווי האָט געהייסען דער ערשטער מענש?

שילער: וואַשינגטאָן.

לעהרער: ניין, אַדאַם.

שילער: סייהען איהר רעכענט צו אויך די אויסלענדער.

נישט איבערצומאַכען.

עס האָט איינער אַמאָל געזאָגט: מען וועט די וועלט נישט איבערמאַכען. א ווייב מוז מען פיינד האָבען.

פון אויסלענדישען מאַרק

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָרזירטען צאָל

ער איז איהר מקנא

יונגערמאַן: איצער נאָז וואָלט איך געוואָלט האָבען, פריילין.

זי: וואָס, אזא שעהנע נאָז האָב איך?

יונגערמאַן: ניין, אָבער פּראַקטיש. אויף אזא נאָז וואָלטען מײַנע גלעזער בעסער געזעסען.

אַ גוטע עצה!

— דו ווילסט אַ גוטען מיטאָג?

— געוויס וויל איך קריגען. זאָג מיר ווי אזוי?

— אַז דו געהסט אַרײַן אין אַ רעסטאָראַן, טאָ זעץ זיך נעבען פענסטער. דאַן וועסטו קריגען אַ גוטען מיטאָג.

— פאַרוואָס עפּעס נעבען פענסטער?

— דאָס איז דערפאַר, ווײַל דער רעסטאָראַטאָר וויל, אַז די פערבײַגעהער זאָלען זעהן...

אַזוי ווי די מאַמע!

— בײַ מיר איז נעכטען געבוירען געוואָרען אַ קינד, און עס האָט באַלד גערעדט אַזוי ווי די מאַמע.

— ווי קען דאָס זײַן?

— גאָר פּשוט, די מאַמע איז אַ שטומע.

אַלץ הייסט אַ תירוץ

פּאַרמער: — וואָס טוסטו דאָרט אין מײַן עפּעל־בוים?

קליינער יונגעל: — און אַז איך וועל אײַך זאָגען, אַז איך בין אַראָפּגעפאַלען פון אַ'אַעראָפּלאַן, וועט איהר דען מיר גלויבען?

נישט קיין סימפּאַטיע

זי: — איך האָב קיין סימפּאַטיע נישט פאַר אַ מענשען, וואָס טרינקט.

ער: — איך אויך נישט. איך בין איהם נאָר מקנא

מילך און האָניג.

(קאָנסטיטוציע־געזאַנג).

ענדערען די קאָנסטיטוציע
גייט מען דאָך, אַ סברא, באַלד,
ס'האָט דער סיים און דער סענאַט עס
מיט די צייטונגען צושאָלט

מ'עט דאַרט ענדערען די פונקטען
פּאַראַגראַפען, עפּיס נאָך,
און געשעהן עס וועט בקרוב:
אַליאַדע יאָהר, אַ ליאַדע וואָך...

מ'עט אַ סך דאָרט איבערדרייען,
איבערניטשעווען אויף ניי,
איבערטרענען, איבערנייען —
זיין אַ שכל זאָל דערבײַ.

מ'עט מתקן זיין דאָרט וועלטען,
איבערקעהרען קאָפּ אַראָפּ,
און אויף אַלץ מען וועט דאָרט לייגען
ריכטיג, פינקטליך, שאַרף דעם טראָפּ...

אויסגעלייזט דורך פּאַראַגראַפען,
אויפגעריכט מיר וועלען גלייך,
פּטור זיין מען וועט כ'קבצנות,
מ'עט דאָך ווער'ן קרח־רייך...

און מיר, יודען — פרעגט שוין גאָר נישט,
כ'קאָן אייך געבען עהרען־וואָרט:
מיר'ן האָבען גאָר פּ ל זאַכען
און.. משיח'ן פערשפּאָרט...

אונז וועט פליסען מילך און האָניג
אויף אַ יעדען גוטען אָ־ט.
ס'וועט אַזש רינען איבער וואָנסעס,
און אַריבער יעדער באָרט...

אַז משנה קאָנסטיטוציע
איז משנה מזל דאָך —
איז אַ חידוש, אַז איך שלאָף נישט,
ווייי מיר נעבעך! ווי און אָך!..

יאָקעל בן פלעקעל

קוקט און שטוינט.

אָט מיט וואָס ער עפענט זיין זומער־סעזאָן, נאָך דעם ווינטער־סעזאָן.

מיר בעגריסען
די פעראייניגונג פון די ספּאָרט־קלובען
„הכח" און „שמשון"
מיר ווינשען, אַז פון דעם זווג זאָלען
געבוירען ווערען
עטליכע סעגאַלס
„קונדס".

איך בין מודיע,
אַז צוליב דעם, וואָס מ'האָט שוין צו־
רעכט געמאַכט די וואַסערלייטונג אין די
הייזער און קיין האָפנונג אויף פרעסט
איז שוין נישטאָ, העהר איך אויף צו זיין
וואַסערטרעגער
און נעהם זיך צוריק צו מיין
מאַנופאַקטור - בראַנזשע.
אַ בעקאַנטער וואַסערטרעגער
פון נאָוואָטיעסקאַ

שטעלט אויס אויערען און אויגען,

אַ פעקעל שטייער־הנחות, צוגעזאָגט פון שטייער־לאַווניק קוק.

דער לאַווניק פון דער שטייער־אָפּטיילונג קוק האָט צונויפגערופען אַ קאָנפערענץ מיט די פרעסע־פאָרשטעהער און זיי מיטגעטיילט וועגען די גרויסע שטייער־הנחות וואָס דער מאַגיסטראַט גרייט צו פאַר די צאָהלער אויפ'ן קומענדיגען בודזשעט־יאָהר.

קודם־כל וועלען אינגאַנצען בעפרייט ווערען פון שטייער: מאַנספּערשוינען ביז 6 יאָהר און פרויען ביז 7 יאָהר, אָהן אונטערשיד פון נאַציאָנאַליטעט;

אַלע איינוואוינער פון די משוגעים־הייזער;

פון די פרייע פּלעצער אויפ'ן... בית־עולם;

אַלע די, וואָס האָבען הייזער אויף די פּלענער;

פרייען הימעל וועלען בעפרייט ווערען פון לאָקאַל־

אַלע עקסמיטירטע ,וואָס וואוינען אונטער'ן שטייער;

פאָלגענדע הנחות וועלען געמאַכט ווערען:

די, וואָס צאָהלען פּינקטליך וועלען נישט צאָהלען קיין ציגזען;

ביי ליציטאַציעס וועט מען נישט פערקויפען דאָס ווייב, נישט קיין טעפּלעך צום קאָכען, נישט קיין אָנגעקאָכט עסען ,נישט די שייבען פון די פענסטער.

פאַר די בעקוועמליכקייט פון די צאָהלער וועט מען קענען צופאָהרען מיט'ן טראַמוואַי ביז צום מאַגיסטראַט.

ווער ס'וועט געבען דעם קאָנדוקטאָר 25 גראָשען, וועט צופאָהרען צום מאַגיסטראַט בחנם.

לאָקאַלזאָג פאַר יאָהר 1930, 1931 און 1932 קען מען שוין היינט איינצאָהלען, כדי די צאָהלער זאָלען זיך נישט דאַרפען שפּעטער שטופּען ביי דער קאַסע.

כדי אָבער דער מאַגיסטראַט זאָל נישט דאַרפען ליידען פון די אַלע דערמאָהנטע הנחות, וועלען איינגעפיהרט ווערען פאָלגענדע נייע שטייערען:

קודם־כל ווערט פאַראויסגעזעהען, אַז ס'וועלען זיין פיל באַנקראָטען, דער מאַגיסטראַט פיהרט דעריבער איין ,אַ שטייער פאַר וועלען באַנקראָטירען;

ס'וועט איינגעפיהרט אומזאַך־שטייער פאַר כלל טוער און כאַבאַרניקעס;

אַ שטייער פאַר אונטערגעוואָרפענע קינדער;

אַ נייער שטייער פאַר איבערגעפאָהרענע דורך די טראַמוואַיען און אויטאָס.

די היגיענע.

פּראָפעסאָר (צו זיין שילערין): פאַר וואָס מוז מען מיר שטענדיג ריין האַלטען אונזער היים?

שילערין: ווייל יעדען אויגענבליק קאָן מען קומען אויף אַ בעזוך.

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

דאָס ווייב לאָזט נישט

ברוך: — האָסטו עפּעס צרות פון דער דינסט־מיידעל?

זרח: — ניין. מײַן ווײַב היט מיך די גאַנצע צײַט.

דאָס זעלבע

„ביגאַמי (צוויי־ווייבינקייט) מיינט, אַז מ'האָט מיט איין ווײַב צופיל. מאָנאָגאַמי (איין ווייבינקייט) מיינט מעגכעט דאָס זעלבע".

די מאַמע שרייבט

קינד (צום פאָטער): — ווען די מאַמע דאַרף אוועקגעהן נעהמט זי אַ רויטען שטיפט און פערשרייבט עפּעס אויף די ליפּען. וואָס שרײַבט זי?

דער בייטעל

מאַן: איך זעה, אַז דו בויזט די היינטיגע נאַכט געשמאַק געשלאָפען.

פרוי: פון וויפיעלו עס?

מאַן: איך דערקען עס אין מײַנע קעשענעס...

זיין מעלה

— וואָס איז די גרעסטע מעלה פון דײַן חתן?

— די גרעסטע מעלה איז, וואָס ער וויל נישט מיר חתונה האָבען..

שטיל

— וואָס איז עפּעס אזוי שטיל בײַ דיר אין הויז?

— מײַן ווײַב איז הייזעריג..

אַ חכמ'טע

דינסט־מיידעל: ווען זאָל איך די מאדאם אויפוועקען מאָרגען אינדערפריה?

מאדאם: ווען איך וועל וועלען דו זאָלסט מיך אויפוועקען, וועל איך אָנקלינגען צו דיר...

קאָנגרעס שליסט זיך מיט נייע אימיגראַנטען־גזירות

(ענדע פון 5־טע זייט).

ביל שוין געזען אָפּגעשטימט. דער ביל איז אַזוי געשטעלט געוואָרען אין אַזאַ ליכט, אַז ער צילט אויסצורויטען פון אַמעריקא אַלע בוטלעגערס און גענגסטערס, נו, וועלכער אַמעריקאַנער פּאַטריאָט וועט עס אויפהייבען זיין האַנד צו שטימען געגען אַזאַ ביל וואָס וויל פערזיכערען בעסערע אָרדנונג אין לאַנד?

איז טאַקע דער דעפּאָרטיישאָן־ביל דורכגעגאַנגען אָהן שום קאַמף. אַנ׳אויסנאַהם איז נאָר געווען בלויז די יודישע קאָנגרעסלייט וואָס פערשטעהען, אַז דער הינטערגרונד פון דעם דאָזיגען ביל איז נישט אַזוי דאָס אַרויסשיקען פון ספּירט־קאָנטראַבאַנדיסטען און שאַנטאַזשיסטען. ווי דאָס האַלטען דעם „פרעמדען" אונטער אַ שטענדיגער מורא, אַז מען קאָן איהם אַרויסשיקען פון לאַנד, דער פאַקט איז, אַז דער ביל רעקאָמענדירט אַרויסצושיקען אַזעלכע „פרעמדע", וואָס ווערען אָנגעקלאָגט פאַר דעם מינדסטען פערברעכען. און וואָס די פראַזע „מינדסטער פערברעכען" מיינט איז פאַר קיינעם נישט שווער צו פערשטעהען.

דער דעפּאָרטיישאָן־ביל איז דערפאַר דער סאַמע ערנסטער פון צווישען יענע בילס, וואָס דער קאָנגרעס וועט אויף זיין איצטיגער סעסיע אָננעהמען. יעדער איינגעוואַנדערטער אין אַמעריקע, וואָס איז נאָך נישט קיין אַמעריקאַנער בירגער ווערט צוליב דעם דאָזיגען ביל געשטעלט אין אַ לאַגע פון אַ פּאָטענציעלען פערברעכער. ער דאַרף זיין פאָרזיכטיג אויף יעדען טריט און שריט, אַנ׳אומשולדיגער טאַט זיינער קאָן פיהרען דערצו, אַז מען זאָל איהם אַרעסטירען און אַרויסשיקען פון לאַנד. אויב מען זאָל איהם אַרעסטירען בעת אַ שטרייק, אָדער אויף אַ סאָציאַליסטישען מיטינג, קען מען איהם דעפּאָרטירען צוגלייך מיט אייניגע, וואָס איז אַרעסטירט געוואָרען פאַר שמוגלעריי, אָדער פאַר אַנדערע ערנסטע פערברעכענס.

און מערקווירדיג איז דאָס וואָס אין דער צייט ווען דער דעפּאָרטיישאָן־ביל איז אַזוי לייכט דורכגעגאַנגען אין דעם קאָנגרעס, אין דערזעלבער צייט איז דאָרטען אַזוי שווער דורכצופיהרען איצט דעם ביל פון סענאַטאָר קאָפּלאַנד, וואָס רעקאָמענדירט צו נאַטוראַליזירען אַזעלכע איינגעוואַנדערטע, וואָס זענען אַנגעקומען אומגעזעצליך קיין אַמעריקא ביז דעם 1־טען יולי 1924.

דער ביל פון סענאַטאָר קאָפּלאַנד איז אייגענטליך נישט פון זיין געוואַלדיגער ממשות'דיגער ווערט. לויט די עקזיסטירענדע געזעצען אין די פעראייניגטע שטאַטען קען מען סיי ווי נישט אַרויסשיקען פון לאַנד איינעם, וואָס וואוינט אין אַמעריקא פינף יאָהר צייט. עס מאַכט נישט אויס, אויב דער דאָזיגער איינער איז אַריינגעקומען קיין אַמעריקא געזעצליך אָדער אומגעזעצליך. קוים וואוינט ער דאָ פינף יאָהר צייט, קען מען איהם שוין פון לאַנד נישט אַרויסשיקען.

דער ביל פון סענאַטאָר קאָפּלאַנד וואָלט דערפאַר נישט ערמוטיגט דעם אַריינקומען פון אומגעזעצליכען איינוואַנדערער. ער וואָלט פשוט געגעבען אַ מעגליכקייט יענע, וואָס וואוינען סיי ווי אין לאַנד, אַז זיי זאָלען איצט אויף דעם פינפטען יאָהר פון זייער לעבען אין אַמעריקא, קענען ווערען געזעצליכע בירגער. אַ סך פון זיי וואוינען שוין אין אַמעריקא מעהר ווי פינף יאָהר. זיי האָבען דאָ געשאַפען און פערנעהמען אַ וויכטיגען פּלאַץ אין דעם געזעלשאַפטליכען לעבען. דער פאַקט אַז זיי קענען נישט ווערען קיין אַמעריקאַנער בירגער, ברענגט שאָדען סיי פאַר דער אַלגעמיינער אַרבייט וואָס זיי טוען, און פון וועלכער דאָס לאַנד בענעפיצירט. עס איז דערפאַר נישט נישט מעהר ווי לאָגיש, אַז מען זאָל זיי געבען אַ מעגליכקייט איינמאָל פאַר אַלעמאָל צו ווערען געזעצליכע בירגער בעגלייך מיט אַלע אַנדערע בירגער פון לאַנד.

פונדעסטוועגען, נישט קוקענדיג אויף דער לאָגישקייט פון סען. קאָפּלאַנדס ביל, ווערט ער אַריבערגעשיקט פון איין קאָמיסיע צו דער צווייטער, און זעהר שוואַכע האָפנונגען דורכצוגעהן אויף דער איצטיגער סעסיע פון קאָנגרעס. אַלע אַנטי־אימיגראַציע־געזעצען זענען אויף דער איצטיגער סעסיע יאָ דורכגעגאַנגען. אָבער אַ ביל, וואָס וויל פערגרינגערען דעם גורל פון דעם איינגעוואַנדערטען קען דערוויל נישט דורכגעהן. דאָס איז דער בעסטער בעווייז, אַז עס איז נישטאָ וואָס צו זיין אָפּטימיסטיש בנוגע די אימיגראַציע־שטימונגען, וואָס הערשען אין קאָנגרעס און אין סענאַט.

אַ היבש ביסעל צרות וועט פערשאַפען עלטערען פון אַמעריקאַנער בירגער דער ביל, אַז מען זאָל אַריינלאָזען קיין אַמעריקא ספּעציאַליסטען אויף דער „פריפערד־קוואָטא" וואָס איז בעשטימט געוואָרען בלויז פאַר עלטערען פון אַמעריקאַנער בירגער און פאַר ערד־אַרבייטער.

אַמעריקא האָט זיך אַרומגעקוקט, אַז עס פעהלט איהר ספּעציאַליסטען וויל זי איצט די דאָזיגע ספּעציאַליסטען אַריינברענגען אַהער. עס איז אָבער נישטאָ קיין פערלאַנג אין די הערשענדע קרייזען צו פערגרעסערען די עמיגראַציע־קוואָטא, איז מען געפאַלען אויף דעם שכל, אַז די דאָזיגע ספּעציאַליסטען זאָלען אַריינקומען אין דער „פריפערד־קוואָטא", וואָס איז אַ פּריוויליגירטע קוואָטא פאַר עלטערען פון אַמעריקאַנער בירגער.

די „פריפערד־קוואָטא" איז אַ בעגרענעצטע. עס קענען אויף איהר אַריינקומען בלויז אַ געוויסע צאָהל אימיגראַנטען, און נישט מעהר. אויב די ספּעציאַליסטען וועלען אַריינקומען אויף דער „פריפערד־קוואָטא" צוזאַמען מיט זייערע פרויען און קינדער, מיינט עס, אַז די אמת'ע עמיגראַנטען וואָס דאַרפען אַריינקומען אויף דער „פריפערד־קוואָטא". — די עלטערען פון די אַמעריקאַנער בירגער, — וועלען פערלירען אַ היבשע טייל פון זייערע מעגליכקייטען צו קומען קיין אַמעריקא. עס וועלען שטענדיג זיין גענוג ספּעציאַליסטען צו פערכאַפען אין דער „פריפערד־קוואָטא" דעם פּלאַץ פון די עלטערען, איבערהויפּט נאָך ווען דער ביל וועגען אַריינלאָזען ספּעציאַליסטען זאָגט נישט גענוי וואָס אונטער דעם וואָרט „ספּעציאַליסטען" ווערען פערשטאַנען.

עס איז דערפאַר לאָגיש די טענה פון די יודישע קאָנגרעסלייט אין אַמעריקא, אַז אויב אַמעריקא וויל האָבען מעהר ספּעציאַליסטען דאַן זאָל מען זיי אַריינלאָזען אויסער דער קוואָטא. די רעגירונג וועט דאַן קענען האָבען ספּעציאַליסטען וויפיל זי וויל און די ספּעציאַליסטען גופא קענען אַריינקומען ווען זיי ווילען, טענה'ן די יודישע קאָנגרעס־לייט.

די דאָזיגע טענה וועט אָבער וואַרשיינליך קיין אָפּקלאַנג אין קאָנגרעס נישט געפונען. עס איז קלאָר, אַז דער ביל אַריינצולאָזען ספּעציאַליסטען איז אויסען בײדע זאַכען: סיי צו האָבען וואָס מעהר ספּעציאַליסטען אין אַמעריקא און סיי צו בעגרענעצען מעהר די מעגליכקייטען פאַר געוועהנליכע אימיגראַנטען, מאַכט נישט אויס, וואָס די דאָזיגע אימיגראַנטען זענען עלטערען פון אַמעריקאַנער בירגער. עס איז אויך קלאָר, אַז דער דאָזיגער ביל האָט אַלע שאַנסען דורכצוגעהן אַלס געזעץ.

די איצטיגע סעסיע פון קאָנגרעס האָט זיך אָנגעפאַנגען זעהר שטיל אין ענינים פון אימיגראַציע, זי וועט זיך אָבער פערענדיגען מיט אַזעלכע בעגרעניצונגען, פון וועלכע די פריהערדיגע קאָנגרעס־סעסיעס האָבען נישט געוואוסט. דער רעדזשיסטריישאָן־ביל, דער דעפּאָרטיישאָן־ביל און אַ צאָהל אַנדערע אַנטי־עמיגראַציאָנס־בילס וועלען זיין דער סך־הכל פון דער איצטיגער סעסיע פון קאָנגרעס, וואָס סיי „פרעמדע" אין אַמעריקא און סיי אַזעלכע וואָס ווילען ערשט קומען קיין אַמעריקא וועלען לאַנג־לאַנג פיהלען אויף זייערע פּלייצעס.

ב. סמאָליאַר.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

פון מאָנטאָג, דעם 18. מערץ ביז זונטאָג, דעם 24. מערץ ד. י.
מאָנומענטאַלער פילם פון נישט געזעהענע ביז איצט אויפנאַהמען!

„טיטאַניק" — TITANIC

רעזשי: Allan Dwan
אין די הויפּט־ראָלען:
GEORGE O'BRIEN i VIRGINIA VALLI

אָנהויב פון די סעאַנסען אין וואָכען־טעג 4 נאָכמ., שבת, זונטאָג און יו"ט 2 נאָכמיטאָג. אויפ'ן 1 טען סעאַנס זענען די פרייזען פערקלענערט.

נעכסטער פּראָגראַם: „איך געטמעל פון פּאַריז" — אין די הויפּט־ראָלען: LIL DAGOVER i G. JACQUET

היינט און פאָלג. טעג! אָריגינעלער דזשאַדזש־באַנד! באַר־געזאַנגען!

„מולען רוזש" (MOULIN ROUGE)

רעזשי: E. A. Dupont
אין דער הויפּט־ראָלע OLGA CZECHOWA
פערגרעסערטער סימפאָנישער אָרקעסטער.

קינא־טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני

היינט און פאָלג. טעג!
גרויסע פּרעמיערע!

דער געהיימער קוריער
IWAN MOZŻUCHIN i LIL DAGOVER
ערשיטערנדע דראַמע
אין די הויפּט־ראָלען:

פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ד. שימקעוויטש. אויפ'ן 1. סעאַנס זענען די פרייזען פון אַלע פּלעצער צו 50 גר. נעכסטער פּראָגראַם: „דאָס טאַנצענדע וויען".

אַכטונג, לאָדז און אומגעגענד!
דער גרעסטער אויסוואַהל פון יודישע ליטעראַטור בעקומט איהר נאָר אין דער בוכהאַנדלונג פון
נ. בערלינסקי
אַלט־שטאָט 12, (לינקע אָפיציגע, 2 שטאָק).
בעמערקונג: אויף לאַגער ביכער פון: קלעצקין, „ביכער", בזשאָזאַ, „די וועלט", „קולטור־ליגע". גיטלין, „נייע קולטור", ווי אויך אַמעריקאַנער און בערלינער.
ספּעציעלער אויסוואַהל פון יודישע פּיעסען.
גוטע בעדינגונגען! :–:–: גוטע בעדינגונגען!

ערשטקלאַסיגער ווערקשטעל פון
קאָלדרעס
פוכענע און אויך וואַטענע, ביי
M. Złocisty
לאָדז, 6 שערפּיען 34 (בענעדיקטאַ)
אויף לאַגער אַ גרויסן אויסוואַל פון פערטיגע קאָלדרעס

ד"ר מ. קאַליש
צאָהנאַרצט
צאָהן־ און מונד־קראַנקהייטען, צאָהן־כירורגיע.
נעמט אָן פון 11–2 און פון 6½–8 אין אָוונד,
זונטאָג פון 12–2 מיטאָג.
זשעראָמסקיעגאָ (פּאָנסקאָ) 37.
נעהמט אָן אין דער לעטשניצע פּאָמאָץ, עלעק־סאַנדראָווסקאַ 1 פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג. 1807

אויפרוף פון ראַבינאַט וועגען חתונה אַקטען און מעלדונגען

דאָס נאַכלעסיגקייט פון מאַכען אַקטען און מעלדען קינדער אין דער צייט, ברענגט גרויסע אומשטענדען, אויך חתונות וואָס איז מסדר קידושין אַ פּריוואַט אָדער אַפילו אַ דיין אָהן וויסען פון ראַבינאַט, קומט אַרויס מיספערשטענדנישען און אומאַנגענעמליכקייט, דעריבער איז שוין צייט דאָס צו פערמיידען און ברענגען צו אָרדנונג, געבען מיר די שטרענגע אויפרוף: 1) יעדעס פּאָרפאָלק אָהן אַקטען זאָל קומען אין ראַבינאַט־קאַנצעלאַריע אין נעמינאַ ניישטאָט 6 מאַכען אַקטען און מעלדען די קינדער, די קאַנצעלאַריע איז טעטיג אַלע וואָכען־טעג פון 9 ביז 1 פריה, צו אַקטען ברויך מען פּאָלנע מענטריקע און וויטשאַנג פון מאַן און פון די פרוי, אומפערמעגליכע ווערט געמאַכט אָהנע געלד, 2) איז פעסט בעשלאָסען אַ חתונה מהיום והלאה (זאָגאַר אָהנע אַקטען) מוז ווערען געמאָלדען פאַר די חתונה ביים רעזשורנע פון ראַבינאַט אין קאַנצעלאַריע פון זייגער 12 ביז 2 מיטאָג, דער רעזשורנע וועט צייכענען אַ מסדר קידושין מיט אַ סדר צווישען אַלע דיינים און לויט דעם ווילען פון די מחותנים, 3) מיר נעבען אַ שטרענגע התראה, אַז די חתונה וואָס וועט זיין אומאַנגעמאָלדען ביים ראַבינאַט וועט דער ראַבינאַט דעם צעטעל פון די אַקטען נישט אונטערשרייבען נאָר דורך די שטרענגסטע קאָנטראָליע און אויפסניי מסדר קידושין זיין. 5088

לאָדזער ראַבינאַט.

טוך־ און קאָרט־לאַגער
58
J. Weksler
58 PIOTRKOWSKA 58
TELEFON 9-89. I PIĘTRO, FRONT.
עמפּפעהלט צום קומענדיגען סעזאָן
אינלענדישע און אויסלענדישע שטאָפען פון ערשטקלאַסיגער קוואַליטעט
אויף מענער־ און דאַמען־גאַרדעראָבען
צו צוגענגליכע פּרייזען.
הערבסט און פרילינג / הערבסט און פרילינג

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע.
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40
נעהמט אָן פון 8–10 פריה און פון 5–9 אָוונט.
בעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, גלידער...
... פון די פּלייצעס און גלידער.
... פון נאַטירליכע ...
... אויף פּלאַטפוס ...
נעהמט אָן פון 5–7 אין אָוונט.

צאָהן־אַרצט
Jakób Karmazyn
POŁUDNIOWA 2.
פאַר פערזיכערטע פון קראַנקען־קאַסע ביים בעשטעלען קינסטליכע ציינער ווערען די קראַנקע ציינער אַרויסגענומען און געהיילט אומזיסט.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
פאַר פאַר ווענערישע הויט־קראַנקה.
און מענער־שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער.
קאָנסיליום מיט ספּעציאַליסטען פון אורא־לאָגישע און נערווען־קראַנקהייטען.
קוואַרץ־לאָמפּ. עלעקטרישער היל־קאַבינעט קאָסמעטיק.
— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכם.
נעמט אָן אַ פרוי־דאָקטאָר נור קינדער און פרויען
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— בעזונדערע וואַרטע־צימער פאַר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

קינא
MIMOZA
178 קילינסקי 178.

פון דינסטאג, ד. 19 ביז מאנטאג, ד. 25 מערץ ד. י. גרויסע דראמע, געשאפען אויפ׳ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון Helena Hunt Jackson A. J.

ראמאנא (Ramona)

אין דער הויפטראלע **Dolores del Rio**

צו דעם אויביגען בילד איז אנגאזשירט געווארען א ספעצ. געמישטער אוקראינישער כאר, וועלכער וועט אויספיהרען ציגיינער-לידער און ראמאנסען.

נעכסטער פראגראם: EMIL JANNINGS אין „לעצטען בעפעהל".

קינא-טעאטער

קירקא

פראנציסקאנסקא 31

פון דינסטאג, דעם 19 ביז מאנטאג, דעם 25 מערץ, מעכטיגע קרעאציע פון Fryderyk Lang

„שפיאנען"

פילם פון טויזענדער סענסאציעס אויפ׳ן גרונד פון פערברעכערישער טעטיגקייט פון אן אינטערנאציאנאלער באנדע. אין די הויפטראלען:

RUDOLF KLEIN-ROGGE i WILLI FRITSCH.

געקליבענער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ז. סאנדאמירסקי.

אנהויב טעגליך 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג און אין גצוו. טעג אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון די פלעצער פון 30 גר אפען

קינא-טעאטער „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

פון מיטוואך, ד 20 אוז פאלג. טעג! סענסאציע איבער סענסאציע! GEORGE BANCROFT אין גרויסען סענסאצ. פילם

אין אפענע קארטען

לויט׳ן ווערק פון HANSTON BRANCHA מיט EWELIN BRENT i H. HAMILTON

די זאך שפילט זיך אפ אין ניו-יארק און אין מעקסיקא.

קירצליך: נייעס? וואס?

אויסער׳ן פראגראם: א פרעהליכע אמעריקאנער קאמעדיע אין 2 אקטען.

אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמ. שבת און יום-טוב 12 בייטאג אין גצוו. טעג פון 4–5 נאכמ. שבת און יום טוב פון 12–2 נאכמ. זענען די פרייזען פון די פלעצער פאר דערוואקסענע 60 גר. און פאר קינדער 30 גר. דער זאל איז גוט בעהייצט. פערשטארקטער ארקעסטער.

קינא „ERA"

פרי-הער „פלארא" זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12,30 נאכמיטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט דורך ספעציעלע צענטראל-אייוענס.

פון דינסטאג ד. 19. ביז מאנטאג ד. 25. מערץ איינשליסליך

גרויסע אטראקציע

סענסאציאנעלע דראמע אין 10 אקטען אין דער הויפטראלע: **Ken Maynard**

רעוואליוציע פון 2 צירקען. דאס איינפיהרען פון ווילדע פערד. פענאמענאלע עוואלוציעס אויף פערד, שכריק און טראפעזן. טויט-שפרונגען סענסאציע.

אויסערן פראגראם: „דער הער קאסיר איז מונטער" פארס

אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען פאלגענדע פרייזען: I פלאץ 60 גר., II – 50 גר. III – 30 גר. נעכסטער פראגראם: „שטורם".

דער לאנג-עקזיסטירענדע

טוך- און קארט-לאגער פון SZ. MAROKO

לאדז, 2 נאוואמיעסקא 2, פראנט, 1. שטאק, טעל. 59 48

עמפפעהלט צום פריהלינג- און זומער-סעזאן א גרויסען און סוואהל פון די נייעסטע טוך און קאמגארן מענער-שטאפען ווי אויך אויף דאמען-מענטלען פון ביליצער, טאמאשאווער, זגערזשער, לעאנהארדט׳ס א. אנד. אויסארבייטונג

הורט און דעטייל • קיין פיליעס בעזיצען מיר נישט • סאלידע בעהאנדלונג

פרייזען נידריגער פון דער קאנקורענץ

2 נאוואמיעסקא 2

Dr. med.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציעל ארצט פאר נירי בלאזן-און הארן - קראנק
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפפאנגט פון 4–7 אוו. נעמט אויך אן אין דער לעטשניצע „Zdrowie", נאוואמיעסקא 3 פון $12^{1}/_{2}$ ביז 2 זייגער נאכמ.

אויפפאדערונג.

איך פאדער אויף דעם ה׳

איזאק לויפער צעג. 17

צו ערלעדיגען מיר דעם חוב, וואס ער איז מיר שולדיג אגדערהאלבען יאהר צייט, אין געגענפאל נעהם איך פון מיר אראפ די פעראנטווארטליכקייט פאר די קאנסעקווענצען.

ד. פייפמאז, לאדז, מיצקעוויטשא 2.

אויפפאדערונג.

איך פאדער אויף דעם ה׳

לויפער, צעגעלניאנא 17

אז ער זאל זאל צוריקציהען די געמיינע רכילות, וואס ער האט פערשפרייט וועגען מיר ביי דעם ה׳ מאטל זאקס און ה׳ מאזורקעוויטש, אין בעגענפאל וועל איך זיין געצוואונגען דעם ענין איבערצוגעבען דער פראקוראטור און פאר נאך אנדערע געמיינע זאכען, וואס איך האלט זיך אפ פון פערעפענטליכען זיי.

י. סוכעצקי, גראסמאנא 2.

AKUSZERKA
MASAŻYSTKA
B. JAKUBOWICZ
38 זגערזשער 38.
ערטיילט הילף-געבורטען פריוואט און פון דער קראנקן-קאסע. כ׳נעם אויך אן אינדערהיים וויזיטען.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זביערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר רעקאמסקי נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 7—8
ד״ר ראשאנער הויט און געשלעכטס קר.	10—11 1—2
ד״ר גאלדשטיין- אינערן-קראנקהייטען פאלעק	1—2 7—8
ד״ר יאסטמאן נערווען קראנקהייטען	12—2
ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען	10-12 4-5
ד״ר פעפערבערג פרויען און געבורטס-הילף	$11^{1}/_{2}$-1 5-6
ד״ר קאנמער כירורגיש-קראנקהייט.	4-5 און 1—2
ד״ר ווייסבערג אינ. הערץ לונגען-קר.	12—1, 6—7
ד״ר כאפעל רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענשיק צאהן-ארצט	5—7
נ. ראזעס צאהן-ארצט	9—2

צאהן-בעהאנדלונג, פלאמבירונגען, קראנען, ... פאר דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט

... דורכלייכטונגען ... פון 4—5 נאכמ.

די לעטשניצע איז אויך שבת און זונטאג.

וויזיט אין דער שטאט.

ערצט.-קאסמעטיש. גאבינעט

פרל. מארקוס נאכמיטאג פון 5–7 אווענד

ס׳ווערט געזוכט

א לערן = מיידעל

צו א קעטלערין

ווידזעווסקא 21, רעכטע אפיצינע, 1-טען שטאק.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
WodnyRynek(róg Rokicińskiej)tel.18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 19 marca do 25 marca 1929 r. wł.

CHATA WUJA TOMA

Dramat w 12-tu aktach, według rozgłośnej powieści **Harriety Beecher Stowe**

Następny program:

KRÓL DŻUNGLI

די בעקאנטע פאבר. נייע אמעריק. שרייבמאשינען **„ROYAL"** און רעכען-מאשינען **„FACIT"** ווי אויך א פארטיע פון געלעגנהייטליכע שרייבמאשינען **„UNDERWOOD" i „Remington 12"** פאסט נייע, זענען צו בעקומען נור ביי מיר צו קאנקורענץ-פרייזען

ADOLF GOLDBERG, Piotrkowska 72, tel. 37-54.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט- און געשלעכטס קראנקה. רענטגען און ליכטהייל אינסט. נעמט אן פון 4—7 אין אווענט

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11.
טעל 34-72
נעמט אן פון 6—8 אווענד.

די מאדערנסטע

לאמפען

פאר שפייזע-צימערן און קאבינעטען

קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס-פרייזען

נור ביי **א. י. אייזנער, פאלודניאווא 25** טעלעפאן 74-78.

בעמ.: ס׳ווערען אויך אנגענומען אלערליי איבער-ארבייטונגען פון גאז אויף עלעקטריע, ווי אויך אקסעדירט.

וויכטיג פאר מחותנים און פאר לאנגעקליידעטע

מאכט נישט קיין חתונה-אויסשטייערס,

בעפאר איהר איבערצייגט איך נישט און מען געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך פון די פיינסטע און רעלסטע חתונה-אויסשטייערס

8 חיים מענדראווסקי, לאדז, אגראדאווא 8

נאר ביי מיר קענט איהר בעקומען מלבושים פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער מאדערנע סחורות און די פיינסטע אויסארבייטונגען פון ערשטע סארט בעשטעלטע ארבעט

ביליגע פרייזען און לייכטע בעדינגונגען !!!

קומט איבערצייגט איך !!! קומט איבערצייגט איך !!!

בעמערקונג פאר פראווינץ ! ווען איך די מאס בעקום מים אנגאבע שיקע גלייך פאר פאסט לויט יעדענס פערלאנג.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט.

זשעראמסקער 11, טעלעפאן 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	$3^{1}/_{2}$—$4^{1}/_{2}$
ד״ר פערשנער קינדער-קראנקה.	9-11 3-$4^{1}/_{2}$
ד״ר שיפמאז אינערליכע קראנקהייטען	12—2
ד״ר לוביטש הויט און געשלעכטס-קר.	$12^{1}/_{2}$—$1^{1}/_{2}$
ד״ר שמידגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	$12^{1}/_{2}$—$1^{1}/_{2}$
ד״ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד״ר בערגסאז פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א.א. ווי פאקען-שטעלן, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהל. איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראצ. אויף ערלענג ווינזען און שטאט. און לעבערשטעליום וועלען אננעמען אלע ארט שנאלזען, אויך פלעגבעט און בלוט

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי טעכניקער פאבריקע

צאהן-ארצט 10—1 3—6

קינסטליכע ציינער, קרוינען, פלאמבען א. ז. וו.

די לעטשניצע איז אויך שבת און זונטאג.

נײַער פאָלקסבלאַט — דאָס לאָדזשער לעבּען

22 פּײַטאָג — אדר ב׳ תרפ״ט

מערץ

זון-אויפגאַנג 5.47
זון-אונטערגאַנג 5.43

ליכט-צינדן: 5.37

וואַיעוואָדע יאַשטשאָלט און די שיך-אַקציע געגען פּערפּלײַצונג

(2) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דראָהענדער פּערפּלײַצונגס - קאַטאַסטראָפע אויף די ברעגעס פון דער וואַרטע, איז וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, אין דער בעגלייטונג פון זײַן סעקרעטאַר רונאַיעווסקי, אַרויסגעפאָהרען אַכטונג געבען אויף דער רעטונגס- און פערהיטונגס-אַקציע אין דער וואָיעוואָדשאַפט.

רעגיסטראַציע פון אויסלענדער

(2) פונ׳ם 1-טען אַפּריל ביז׳ן 20 יוני וועט דורכגעפיהרט ווערען אַ גענויע רעגיסטראַציע פון די אויסלענדער. די אויסלענדער דאַרפען זיך אַליין מעלדען אין די רעגיסטראַציאָנס-אַמטען.

ביז 11 אין אָוונד
אָפען די ביר-האַלעס

נאָך פיל אינטערווענצען ביי דער שטעטישער מאַכט איז ענדליך געלונגען דער פערוואַלטונג פון רעסטאָראַטאָרען און ביר-האַלעס-פעראיין צו פועל׳ן אַז די ביר-האַלעס זאָלען זײַן אָפען ביז 11 אַ זייגער ביינאַכט.

אַ הויז-ווירט מעג געבען אַ לאָקאַטאָר אָפּטרעט-געלד

(2) דאָס העכסטע געריכט אין וואַרשע האָט בעהאַנדעלט אַ זעהר כאַראַקטעריסטישען פאַל וועגען אַ לאָדזשער דירה-ענין.

אַ ווירט פון אַ הויז אויף קאַמיענאַ גאַס האָט פאָרגעלעגט זיינם אַ לאָקאַטאָר, ער זאָל זיך אַרויסציהען פון זײַן צימער, און דערפאַר האָט איהם דער בעל-הבית צוגעזאָגט 750 זל. דער לאָקאַטאָר האָט זיך אַרויסגעצויגען און דער בעל-הבית האָט זיך אָפּגעזאָגט צו בעצאָהלען די 750 זל.

דאָס געריכט האָט אָבער פעסטגעשטעלט, אַז אַ ווירט מעג געבען אָפּטרעט-געלד אַ לאָקאַטאָר פאַר בעפרייען די דירה.

אַ שׂרפה מיט פערטשאַדעטע פייערלעשער

נעכטיגען נאָכמיטאָג האָט אויסגעבראָכען אַ שׂרפה אויף פּיעטריקאָווער 64. עס האָבען זיך אונטערגעצונדען די שמאַטעס אין אַ קעלער.

דאָס פייער האָט מאָמענטאַל אָנגענומען אַ דראָהענדען כאַראַקטער און זיך איבערגעטראָגען אין די שכנישע וואוינונגען. מען האָט אַרויסגערופען פייערלעשער וועלכע האָבען געמוזט, צוליב דעם ביטערען רויך בײַ דער רעטונגס-אַקציע אָנטון גאַז-מאַסקעס.

צוויי פייערלעשער וולאַדיסלאַוו סקאַלסקי און יוזעף מאַטשעווסקי, וועלכע זענען געבליבען לענגער אין קעלער לעשען די ברענענדע שמאַטעס זײַנען דערשטיקט געוואָרען פונ׳ם רויך. מיט הילף די פערטשאַדעטע זענען געקומען זייער קאָלעגעס וועלכע האָבען זיי אַרויסגעטראָגען אויף דער לופט און דערמינטערט. די שׂרפה האָט געדויערט צוויי שעה.

אונטער די רעדער פון אויטאָס

אויף קילינסקי 3 איז איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַן אויטאָ די 12-יעהריגע עלעאַנאָרע מאָראַלסקאַ (בושעושינער 84).

— אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ 67 איז איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַן אויטאָ דער 64-יעהריגער מרדכי טעלערמאַן (דרוסאַ 14).

אַפּטייקען
היינטיגע נאַכט-דיזשורען

אַנטאָניעוויטש (פאַביאַניצער 50); ק. כאָנרזינסקי (פּעטריקאָווער 164); וו. כאָקאָלעוויטש (פּשעיאַזד 19); רעמבעלינסקי (אַנדזשעיאַ 28); י. זונדעלעוויטש (פּיעטריקאָווער 25); קאָספּערקעוויטש (זגערזשער 54) און סטראָזיקאָווסקאַ (בושעושינער גאַס 55).

בעריכטיגונג

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נאָטיץ „אַ בוי-קאַטאַסטראָפע“ אין נעכטיגען נומער פון אונזער צייטונג, גיט מען אונז איבער, אַז קיין קאַטאַסטראָפע איז נישט פאָרגעקומען און אַז די אומשטענדען אין דער וואוינונג זענען אַ רעזולטאַט פון די בוי-אַרבּייטען, וועלכע ווערען געפיהרט אויף אַ נאָרמאַלען אופן.

„אָרט“ פערברייטערט די טעטיגקייט
אַגרינדליכע אַנקעטע צווישען דער אַרבּייטענדער בעפעלקערונג

היינטיגען מאָנטאָג איז אין אייגענעם לאָקאַל, אונטער׳ן פאָרזיץ פון דר. ש. וישעוויאַנסקי, פאָרגעקומען אַ מיטגלידער-פערזאַמלונג פון דער געזעלשאַפט „אָ-ט“ מיט דער בעטייליגונג פון דר. ל. מ. בראַמסאָן, פאָרזיצענדער פון וועלט-פערבאַנד „אָרט“.

אויף דער פערזאַמלונג האָט די לאָדזשער דעלעגאַציע צום לעצטען „אָרט“-צוזאַמענפאָהר אין דער פּערזאָן פון דר. ש. אייגער אָפּגעגעבען אַ בעריכט פון דער אַרבּייט, וועלכע דער צוזאַמענפאָהר האָט דורכגעפיהרט און פון דער בעדייטונג, וואָס עס האָט געהאַט די לאָדזשער דעלעגאַציע אויפ׳ן צוזאַמענפאָהר.

אין אַ ספּעציעלען רעפעראַט האָט דאַן דר. ל. מ. בראַמסאָן אָנגעצייכענט די גרונד-ליניעס פון דער ווייטערדיגער „אָרט“-אַרבּייט אין לאָדז, וועלכע דאַרף געפיהרט ווערען אין פאָלגענדע ריכטונגען:

1) זיך בעמיהען, אַז אין לאָדז זאָל אַדורכגעפיהרט ווערען אַ גרינדליכע און אויסשעפּענדע אַנקעטע צווישען דער יודישער אַרבּייטענדער בעפעלקערונג, כדי צו בעקומען אַ גענויען בעגריף פון זייער מאַטעריעלען מצב, כדי פעסטצושטעל׳ן זייערע נויטען. דערהויפּט צו בעקומען מאַטעריאַלען וועגען דעם מצב פון די אַרבּייטסלאָזע און דעקלאַסירטע יודישע מאַסען אין דער שטאָט.

2) דורכפיהרען אַ גענויע אַנקעטע וועגען דעם, ווי אַזוי עס אָרדנען זיך איין די שילער, וואָס ענדיגען די פּראָפעסיאָנעלע „אָרט“-קורסען אין לאָדז;

3) גרינדען אַ ספּעציעלען פּערמאַנענטען אָרגאַן, וואָס זאָל זיך פערנעהמען מיט דעם ענין פון געפונען בעשעפטיגונג פאַר די שילער, וועלכע קומט אָן שווער זיך איינצואָרדנען, ספּעציעל אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע;

4) שוין אָנהויבען אַ ווערבירונגס-אַקציע, כדי אַריינצוציהען אין דער „אָרט“-אַרבּייט אַלע קרייזען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

אין דעם מיינונגס-אויסטויש, וואָס איז פאָרגעקומען נאָכ׳ן רעפעראַט האָבען אַנטייל גענומען ה׳ ה ראַטמאַן האָלענדערסקי, י. י. בערמאַן, אינזש. הורוויטש, ש. קאַן, אינזש. ש. מאַרגולעס, א. פּרומקין און ה׳ מאָשקאָוויטש.

צום סוף האָבען זיך אַ טייל מיטגלידער געמעלדעט אַלס פרייוויליגע מיטצואַרבייטען ביי דער ווערבירונגס-אַקציע מיט וועלכער עס וועט אָנפיהרען אַ ספּעציעל-געבילדעטע ווערבירונגס-קאָמיסיע.

*

דער „אָרט“-פערוואַלטונג האָט זיך אויך איינגעגעבען צו פעראינטערעסירען מיט איהר טעטיגקייט אַ גרויסע טייל יודישע פאַבּריקאַנטען און סוחרים פון וועלכע עס ווערט געבילדעט אַ ספּעציעלער ראַט אונטער׳ן פאָרזיץ פון ה׳ נ. אייטינגאָן.

בעשטראַהלטער הייל-ווייַן

TOKAJ MEDICINAL WITAMIN pat. 76-25

קרעפטיגט דעם אָרגאַניזם, נויטיג פאַר רעקאָנוואַלעסצענטען און איז דעריבער נייטוועדיג אין יעדען איינציגען הויז. ∴ הויפּט פערטרעטער אויף פּוילען:

M. ŁUBA, Łódź, Pl. Wolności 5, tel. 21-52.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען, סקלאַד - אַפּטעטשנעס, וויין - האַנדלונגען, קאָלאָניאַל- און דעליקאַטעסען - געשעפטען.

פערזאַמלונג פון הויז-פערוואַלטער

נעכטיגען אָוונד איז אין אייגענעם לאָקאַל פון פּראָפעסיאָנעלען פעראיין פון אַרמיניסטראַטאָרען און רושאָנצעס (זמכאָרניאַ 66) אונטער׳ן פאָרזיץ פון פּרעזעס פוקס פאָרגעקומען אַן אויסערגעוועהנליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער.

נאָכדעם ווי עס איז אָפּגעגעבען געוואָרען אַ בעריכט פון דער קאָנפערענץ אין יוסטיץ-מיניסטעריום און ביים דירעקטאָר פון געזעצגעבערישען דעפּאַרטאַמענט, וועגען דער רעכטליכער לאַגע פון די אַרמיניסטראַטאָרען איז נאָך אַ לענגערע דיסקוסיע בעשלאָסען געוואָרען זיך נישט צופרידענצושטעל׳ן מיט די ערקלערונגען פון וויצע-מיניסטער שמ[...]קאָווסקי, נאָר ווייטער וועגען דעם ענין צו אינטערווענירען ביים פּרעזעס פון מיניסטאָרען-ראַט ד״ר באַרטעל און אין סענאַט, פאָרערענגריג אַ נאָוועליזאַציע צום אַרויסגעגעבענעם געזעץ וועגען דער אַלגעמיינער געריכטס-אָרגאַניזאַציע, אַז אַרמיניסטראַטאָרען מעגען ווייטער פערטרעטען די הויז-בעזיצער אין די געריכטען.

צו דעם צוועק דאַרף זיך אַ דעלעגאַציע פון דער פערוואַלטונג פערשטענדיגען מיט די סענאַטאָרען פון אַלע גרופּירונגען, כדי די לעצטע זאָלען דעם פּראָיעקט אונטערשטיצען אין סענאַט.

ווייטער איז בעטראַכט געוואָרען די פראַגע, וועגען בעפרייען די הויז-פערוואַלטער פון צאָהלען הכנסה-שטייער, פערזופענדיג זיך אויף אַן אַרויסגעגעבענעם צירקולאַר דורכ׳ן פינאַנץ-מיניסטעריום אין יאָהר 1928.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו ווענדען וועגען דעם ענין צום דירעקטאָר פון דער פינאַנץ-קאַמער אין לאָדז ה׳ טאָזאַרניצקי מיט אַ געהעריגען מעמאָריאַל.

דאַן איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו ווענדען צום דירעקטאָר פון דער קראַנקען-קאַסע וועגען רעגולירען דעם אָפּצאָהל פאַר די אין דער קראַנקען-קאַסע אַסעקורירטע הויז-פערוואַלטער.

צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו פעראייניגען צום אַלגעמיינעם פּראָטעסט געגען פּראָיעקט פון העכערן דאָס דירה-געלד און אין אַ געהעריג בעאַרבייטער פאָרם איבערשיקען דעם פּראָטעסט צום מיניסטאָרען-ראַט.

צו דעם צוועק דאַרף זיך אַ דעלעגאַציע פון
פון קליינהענדלער-פעראיין זאַוואַדזקאַ 5

ס׳איז פאָרגעקומען די קאָנסטיטואירענדע זיצונג פון דער קאָלאָניאַל-סעקציע בײַ צענטראַלער קליינהענדלער-פעראיין, זאַוואַדזקאַ 5. אַלס עהרען-פּרעזעס איז אויסגעוועהלט געוואָרען: פּיאָטר כאַרי, פּרעזעס — הענריק ערליך; וויצע-פּרעזעס מנחם קירשבוים, משה טוכמייער; סעקרעטאַר — אליעזר לוסטערמאַן; עקאָנאָמען: אברהם בענטשענסקי. פערוו.: יוסף ערליך, אברהם גאָלדבערג, יוסף מאיר גרינבוים, זעליג אייכען, שמואל לעדערמאַן, קלמן פעלדמאַן, נח בריסטאָווסקי, לייב זאַקהיים. עס איז בעטראַכט געוואָרען די פראַגע פון סאַניטאַרען צושטאַנד אין די קאָלאָניאַל-געוועלבער און ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען צו שיקען אַ דעלעגאַציע צום סטאַראָסטע, וואָיעוואָדע און צום אינערן-מיניסטער סקלאַדקאָווסקי. צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצושיקען טעלעגראַמעס צום מלוכה-פּרעזידענט, מאַרשאַל פּילסודסקי און סיים-מאַרשאַלעק, אַז דאָס קליינהענדלערטום פון לאָדז פּראָטעסטירט אַמשאַרפסטען, געגען דעם פאָרשלאַג צו העכערען דאָס דירה-געלד, ווייל דאָס העכערונג פון דירה-געלד וועט ברענגען צו אַ פולשטענדיגען אונטערגאַנג פון קליין-הענדלערטום, וועלכעס געפינט זיך איצט אויך אין אַ קאַטאַסטראָפאַלען צושטאַנד.

אָרום מסחר
ווער איז שולדיג אין דער אומנאָרמאַלער האַנדעלס-לאַגע?

אין דער פּרעסע לייענען מיר אָפט, ווי די פאַבריקאַנטען-פעראיינען, זוכען עצות, ווי אַזוי אָפּצוהיטען זייערע פעראיינס-מיטגלידער פון שיקאַנען און פערלוסטען מצד זייערע סוחרים. זיי דראָהען די סוחרים, אַז מ׳וועט זייערע נעמען פערצייכענען אויף דער שוואַרצער טאָפעל, אַז ווער פון זיי ס׳וועט שיקאַנירען און לאָזען אייגענע וועקסלען צום פּראָטעסט, דעם וועט מען קיין סחורה מעהר נישט פערקויפען.

און די פאַבריקאַנטען עצה׳ן זיי, זיך צו פעראייניגען אין יד־אַחת, און אַזוי אָרום וועלען די סוחרים זיין געצוואונגען צו זיין גוט און ׳פרום, און געהאָרכזאַם זייערע פאַבריקאַנטען, ממילא וועט זיך די אונגינסטיגע לאַגע בײַ די פאַבריקאַנטען אויסבעסערען אַזוי מיינט מען.

לפי דעתי, קומען די עצות אויס, ווי בײַ יענער, יודענע, וואָס האָט פערלוירען איהר בריליאַנט-רינג אין פינסטערן טויער, און לויפט איהם זוכען אין גאַס בײַ דער העלער לאָמפּ, און אַז די דורכגעהער פרעגען איהר, וואָס זי זוכט, ענטפערט זי מיט ביטערע טרעהרען: „דעם בריליאַנט-רינג, וואָס כ׳האָב פערלוירען, דאָרט אין טויער“. פרעגט מען איהר פער׳חידוש׳ט, פאַרוואָס זי זוכט דאָ און נישט דאָרט אין טויער? ענטפערט זי: „ווייל דאָרט איז פינסטער און דאָ איז ליכטיג“.

אויך אונזערע פאַבריקאַנטען-פעראיינען זוכען חטאים אויף די סוחרים, ווייל ס׳איז זיי בעקוועמער און נישט בײַ די פאַבריקאַנטען גופא, וואָס זענען אין מייסטען פאַלען זיך זעלבסט שולדיג אין זייער אונאַנגענעהמער און טרויעריגער לאַגע, שולדיג זענען זיי דערפאַר, וואָס כמעט אַלע אַרבּייטען מעהר סחורה ווי מ׳דאַרף, יעדער איינער זוכט עשירות דורך גרויסע אומזאַצען; יעדער בעקלאָגט זיך אויף גרויסע קאָנקורענץ, און וויל נישט פערשטעהען, אַז דער אמת׳ער קאָנקורענט איז ער זיך זעלבסט, דורך דעם, וואָס ער אַרבּייט איבערפּראָדוקציע. ממילא איז דאָס איבער זייער כּוחות. מוז ער סחורה פערקויפען צו נידריגע פּרייזען. ער מוז זיין סחורה שטופּען און שטויסען אַפילו צו שיקאַנערען און אין אונגעהרליכע הענט. זיי איבערשטאָפען נאָר די סוחרים מיט צו פיל סחורות און אָפּ די לאַנגע טערמינען וועקסלען העלפען נישט. בײַם ערשטען אונגינסטיגען ווינטעל, ווערען זיי דערדריקט און אונפעהיג צום צאָהלען. אַזוי, אַז מ׳קען דאָס אָנרופען, לאו עכברא גנב, אלא חורא. נישט די סוחרים זענען שולדיג, נאָר די פאַבריקאַנטען.

און ווי פיהרען זיך אונזערע גדולים, וואָס שטעלצירען אויך זייער חכמה און גרויסע אונטערנעהמונגס-קראַפט. אמת, זיי אַרבּייטען יעהר קוראַנטע סחורות פאַר טויטע און לעבעדיגע, אָבער צו זיי פערגרעסערען זייערע פאַבריקען און אַרבּייטען 2 און 3 שיכטען און אויך איבער זייערע כּוחות, זענען זיי געצוואונגען צו פערקויפען וועמען עס לאָזט זיך. צו ערשט אַלע הויז-טאָווניקעס, דאַן אַלע דעטאַליסטען. איז שיקען רייזענדער אין אַלע קליינע שטעטלעך און דערפער, און אַ טאָג איז נאָך פערקויפען זיי לאַחרים אויך, בײַ וועמען זאָלען שוין לייזען זייערע עהרליכע סוחרים? זיי זעלבסט מאַכען דאָך דאָס געשעפט אומרעיעל.

די ערשטע עצה איז פאָרט: נאָר ווייניג אַרבּייטען, דאָס ווייניגער סחורה, וואָס מעהר השובות האָט זי.

ב. א. גליקמאַן.

—=:::=—

„דער יודישער האַנדווערקער“
אַרויסגעגעבען דורכ׳ן צענטראַלען יוד. האַנדווערקער-פערבאַנד אין לאָדז (פּאָלודניאָווע 4)

דער צענטראַלער יודישער האַנטווערקער-פערבאַנד אין לאָדז (פּאָלודניאָוואַ 4) האָט געמאַכט זיינע מיטגלידער אַ סורפּריז: ס׳איז אַרויסגעגעבען געוואָרען דער ערשטער נומער פונ׳ם פעראיינס-אָרגאַן א. נ. „דער יודישער האַנטווערקער“.

שוין אויסערליך מאַכט דער ערשטער נומער אַ גוטען איינדרוק. אַ שעהן געצייכענטער שער-בלאַט, עסטעטיש געדרוקט.

אינ׳ם נומער געפינט זיך אַ רייכע כראָניק פונ׳ם פעראיינס-לעבען, אַטוויזונגען אין שטייער-פראַגען, אַרטיקלען און פעליעטאָנען פון: מאַג. ז. שטרויך, דיר. ב. אָרדינאַנס, י. רערלוס, אינזש. האַרטגלאַס, ל. קראַקויער, י. שוואַרצבערג, י. לובלינסקי, ראַטמ. פיין, פּרנס ר. האָפמאַן, הערשקאָוויטש, ר. פּרוינד, און אַנדערע.

ס׳איז כדאַי, אַז די לאָדזער יודישע האַנטווערקער זאָלען לייענען און פערשפּרייטען זייער צייטונג.

לעצטע טעג! אויסשטעלונג פון קונסטווערק!
בילדער און מעבעל
בראָנזען, זילבער, פאָרצעלאַן „Sevis“
פּערסישע דיוואַנעס, עקספּאָנאַטען פון הערשענדען צאַרישען רוסלאַנד.
ס׳זענען אָנגעקומען נייע עקספּאָנאַטען. 6149

Abe Gutnajer
GRAND-HOTEL
קליינער און גאָלדענער זאַל.
איינגאַנג 1 זל.

„דער יודישער האַנדווערקער“
אָרגאַן פון צענטראַלען יודישען האַנדווערקער-פערבאַנד אין לאָדז און אומגעגענד.
צו בעקומען בײַ אַלע צייטונגס-פערקויפער.

פון קרן קימת

די גרויסע פורים-פייערונג פון קרן-קימת, וועל־כע קומט פאר זונטאג אין זאל פון פילהארמאניע, האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג אין די נאציאנאלע קרייזען אין אונזער שטאט.

עס זענען געמאכט געווארען אלע אנשטרענגונ־גען, אז די פייערונג זאל זיין זעהר אימפאזאנט און עס איז פארגעברייט געווארען א זעהר רייכער פראַ־גראַם, וואס וועט ווערען אויסגעפיהרט דורך די קינ־דער פון די העברעאישע מיטעל- און פאלקס-שולען.

רעטונגס-אקציע לטובת די ישיבות

היינטיגען ש"ק פאר'ן לייענען, וועט זאגען אין וואהלינער שוהל, הגאון ר' שאול מארגליות אבד"ק מיכאלאווא נעסבארקע וועגען דער גרויסער היילינער רעטונגס-אקציע פון די ישיבות פאר גאנץ פוילען, אויך 3 א זייגער בייטאג וועט ער האלטען א דרוש אין דער שול.

א פארלעזונג

מארגען שבת, 5.30 נ. מ. קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע די ערש־טע פון א נייעם ציקל העברעאישע פארלעזונגען פון אינזש. פ. לינדער אויף ה. ט.: „הארמה" (די ערד).

דער אונטערוואקסענדער יוגענד

דערלאנגט מען אין דערפריה א גלאז נאטירליך ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

צוליב זייער מאגען, קישקעס און בלוטריינינגענדער ווירקונג ביי מערלעך און קנאבען, וואס ערצילט דעם בעאבזיכטיגטען ערפאלג.

אין די קינדער-קליניקען ווערט דאס פראנץ־יאזעף וואסער ביי פערשטאפטע קראנקע מיים־טענס אנגעווענדעט.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקשנעס.

פון „ארדט"

„מיס יודעא"—אומעטום

מיט אומאויפהערליכען ערפאלג געהט אין „ארדט" דער נייער 6-טער פראגראם א. נ. „מיס יודע", וועלכער ענטהאלט א רייהע גלענצענדע פרעה־ליכע נומערן ארורכגעפלאכטען מיט א בונטען פוי־גען פון געזאנג, טענץ און שפיל.

וועגען דעם ראוינען פראגראם האט זיך די גאנצע לאדזער פרעסע אפגערופען מיט גרויס אנ־ערקענונג, און ער האט אויך געפונען שטארקען חן צווישען די יטוזיענדער פרייבר און בעזוכער פון אונזער יונגען קינסטלערישען טעאטער.

היינט ווערט געשפילט בלויז איין מאל — 9.25 און מארגען איין מאל — 4 נאכמיטאג.

שבת אווענד ווערט נישט געשפילט, ווייל דער „ארדט"-זאל איז אויסגעדונגען פאר א פעהזויונג.

פון יודישען-טעאטער

היינט ווערט געשפילט די „שלאנג אין גן-עדן" מיט דארא וויסמאן אין דער ראל פון ליובא בער־דיטשעזסקא.

מארגען שבת 4 א זייגער נאכמיטאג: „קעניג אחשורוש" צו פאפולערע פרייזען.

די קאלעקטור פון ס. יאטקא

די רעזולטאטען פון דער איצטיגער ציהונג פון דער 5-טער קלאס 18-טער מלוכה-לאטעריע דערווייזען דייטליך, אז דאס גליק איז שטעטס מיט דער קאלעקטור ס. יאטקא פון לאדז. עס איז נישט דא איבערהויפט דער טאג, אין וועלכען עס זאל נישט פאלען אי דער אויבענדערמאהנטער קאלעק־טור א גרעסערער געווינס. און אזוי האט די קאלעקטור בעשאנקען אונזער שטאט אין 7-טען ציהונגס-טאג מיט דעם ערשטען גרויסען געווינס 50,000 זל. אויף נומער 99127. ווייטער— די 75,000 זל. אויף נומער 41519. אין 12. צי־הונגס-טאג. אין ביידע אויבינע פאלען זענען די געווינער געווען מענשען פון נישט-פערמעגליכען שטאנד, וועלכע האבען זיך געקאנט ערלויבען קוים א פירטעל לאס.

„ארדט" זאכאדניא 43

יודישער קאמער-טעאטער
לייטונג: מ. בראדערזאן
און ד. ביינעלמאן.

היינט - 1 פארשטעלונג:
אנהויב 9.30 א זייגער אין אווענד

מארגן, שבת-נור 1 פארשטעלונג: אנהויב 4 נאכמיטאג (ביליגע פרייזען)
שבת אין אווענד ווערט נישט געשפילט.

דאס VI-טע גראנדיעזע פראגראם א. נ.

MISS JUDEA - מיס

1) פראלאג, 2) אנשי קורצב, 3) מענדיל-געגענדיל, 4) קעניג זאנוועל III, 5) פתרילעווקער שרפה, 6) דער סקוועסטראטאר, 7) באבע און איניקל, 8) ליד פון ארבייט, 9) דער סיבלאקאטאר, 10) מיס JUDEA

טעקסט: שלום עליכם, מ. בראדערזאן, י. אבצושאנעק, מארשעליק, מאשקאוויטש. — מוזיק: קאטס. דוד ביינעלמאן און א. ראזענבוים. ליט. לייטער: מ. בראדערזאן. מוזיק. לייטער: דוד ביינעלמאן. רעזשי: קאלעקטיוו. פלאסטישע רעזשי: ז. קרוש. קאנפעראנסיע: מ ערבוים. קאסטיומען און דעקאראציעס (אויסגעפיהרט אין איינענעם ווארשטאט): ד. מאטוס און ש. בלום. — ליכט-עפעקטען: י. יערוזאלימסקי. קאנצערט-מייסטער: ש. ביינעלמאן.

די פארשטעלונגען הויבען זיך אן פינקטליך. דער זאל איז גוט בעהייצט.
בילעטען צו בעקומען טעגליך פון 7 אווענד, שבת—פון 2—5 און פון 7 אוו.

מעלדונגען

לומדי שעורי ערב בגליל שייבלער קילינסקי 116.

אין שעורי ערב אין שייבלערס ראיאן איז נעד־ווארען פערשטארקט די טעטיגקייט, עס ווערט גע־לערנט יעדען טאג פון 8 ביז 10 אווענד גמרא דורך דעם בעוואוסטען למדן און בעל מסביר ר' אברהם יצחק ערעלמאן, פון שבת פרשת צו ווערט שוין געלערנט שבת נאכמיטאג: מדרש תנחומא און פסוק ישעי' דורך דעם למדן ר' שמעון זאב לעווענבערג: גלייכצייטיג מעלדען מיר אלע חברים דאס מארגען אי"ה מוצש"ק קומט פאר די גענעראל-פערזאמלונג אין שעורי ערב, 8 א זייגער צום צווייטען טערמין. 1182 ועד דלומדי שעורי ערב בגליל שייבלער.

אויפמערקזאם יודישע אינוואלידען!

דער לאדזער יודישער אינוואלידען פעראיין פאדערט אויף אלע, וועלכע האבען בעת זייער מילי־טער דינסט געליטען אויף זייער געזונד און האבען נאך ביז איצט נישט קיין אינוואלידען רעכט, אז זיי זאלען זיך רעגיסטרירען אין ביורא פון אינוואלידען פעראיין שענקעוויטשא 5|3 פון 6—8 אווענד.

פון ביורא „ארביס"

דאס פוילישע רייזע-ביורא „ארביס" אין לאדז, אנדרושעא 5 און נאוואמיעסקא 2. מאכט בעקאנט אלע בעזיצער פון שטעטישע און צופאהר-טראמ־וואי בילעטען, אז זיי זאלען אין זייער אייגענעם אינ־טערעס צייטליך אויסקויפען די בילעטען, וועלכע ווערען פערקויפט אין אויבענדערמאהנטען ביורא שוין פון 27-טען יערען מאנאט. א גרעסערער טייל פון פובליקום מעלדעט זיך ערשט דעם 31-טען אדער דעם 1-טען און צוליב דעם שאפט זיך א גרויסער געדראנג.

הויפטזעכליך ווערט אויפמערקזאם געמאכט אויפ'ן פריהערן אויסקויפען פון די בילעטען אין ענדע פון לויפענדען חודש און דאס צוליב די בעפארשטעהענדע חגאות ה. 3|31 און 4|1, ווי אויך צוליב דעם, וואס די צאהל אינטערעסאנטען פערגרעסערט זיך נאך צוליב'ן אויסקויפען פון די קווארטעל-בילעטען.

וויכטיג פאר פרייליינס

איך נעם אן צו רעפעזרען זיידענע שטרומפ סער־שידענע סארטען. וויספעלד. זגערזשער 32.
רעיעלע אויספירונג

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

מארגען, שבת, דעם 23. ה. ח., 5.30 נאכמיטאג אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4)

א פארלעזונג (אין דער העברעאישער שפראך)

א.ד.ט.: „האדמה" (די ערד). פרעלעגענט: אינזש. פ. לינדער. איינגאנג פריי!

די נאהענטסטע פארלעזונג:
זונטאג, 24/3, 8.30 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארג. (צעג. 4)—רעד. י. אוגצר א.ד.ט.: „פירים אלס הסטארישער יום-טוב אין ליכט פון דער וויסענשאפטליכער פארשונג"

בעקאנטמאכונג.

דערמיט האב איך דעם כבוד מיטצוטיילען דעם געעהרטען פובליקום, אז דינסטאג, דעם 26-טען מערץ ד. י. קומט פאר

די ערעפנונג פון דער ערשטקל. „DORIS" פערפומעריע א.פ. לאדז, קאנסטאנטינער 1 (אינהאבער: ש. רזשעזשינסקי)

דאס וועט זיין די איינציגע ביליגסטע איינקויפס-קוועלע פון קאסמעטיק, אלערליי פריזיער-ארטיקלען,
וואס וועט זיך געפונען אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון פר' ד. בארעגזאווסקא.

איך עמפפעהל דער ג' קונדשאפט: פודערן, פערפומען, זייפען, קרעמען, סעלנישע וואסערן, ראזיר-מעסערס, מאשינקעס צו שערען, שערען, אנדוליר-מאשינען, מכשירים צו מאניקיר, שיסלען צו קאפ-וואשען, אפאראטען צו האר-טרוקענען און מאסאזש-אפאראטען.

אלעס צו די בילדיגסטע און אויך קאנקורענץ-פרייזען!

קומט און איהר וועט זיך איבערצייגען! פאר סוחרים און פריזיערס -- ספעציעלע ראבאטען!

ערשטע מעכאנישע פאבריק פון מעבעל
M. Gelerman i S-ka
Łódź, Napiórkowskiego 59.

וועלכע בעזיצט א טראקענעריי פון דער נייעסטער קאנסטרוקציע צו טרוקענען האלץ. די פאבריק ארבייט אויס די עלע־גאנטסטע מעבעל לויט דער ווינער ארכיטעקטור ווי: בזשאזאווע און אזשעבאווע, עס און שלאף-צימערן לוקסוס-גאבינעטען און אנדערע.

בעמערקונג: מיר נעהמען אן אלערליי בוי-ארבייטען. גינסטיגע בעדינגונגען.

Skorzystacie z CENY i trwałości KUPUJĄC
DOMOWE PANTOFLE u THEMELISA
oraz spacerowe pantofelki dziecinne
Uwaga: Wyroby moje są najtrwalsze i najtańsze
41 Piotrkowska 41

Najstarszy i największy
Handel Win
delikatesów, owoców i tow. kolon.
pod firmą
S. Jaworski
Piotrkowska 54 (róg Narutowicza) telefon 43 76.

מודעה משוחטי עופות

אזוי ווי פיל גענזלער פון דער האלע וואלבארסקא און זאכאדניא גאס שעכ־טען נישט ביי אונז נאר ביי ווינקעל שוחטים וואס זייער שחיטה איז טריפה נבילה. אלזא ווער עס וויל זיך אפהיטען פון טריפות, זאל זיך בעפאר אנפרעגען ביי די שוחטים וואלבארסקא 8 וואו מ'קען קויפען געשאכטענע עופות.

שוחטי עופות תחת השגחת הרבינאט

בעמערקונג דער גענזלער נטע מאיר גינאט וואכאדניא 3 שעכט נישט ביי אונז א גאנצן ווינטער

אויפפאדערונג

אזוי ווי נעכטען דאנערשטאג דעם 21 מערץ האב איך זיך געווענדעט צו די פירמא Jakób J. Cwiling Łódź Północna 1 מיט א וועקסעל פון 820 זל. אייגענער אונטערשריפט צים דיסקאנטא וועל־כעס מען האט מיר פערשפראכען מיט א טאג פריהער האט ה' מ. צווילינג בעמענדיג דעם וועקסעל אין האנד ארייין איהם צייריסען, אלזא פאדער איך אויף אויב וועט די פירמא נישט בעצאהלען 820 זל. ביז היינט פרייטאג דעם 22 מערץ 1 א זייגער גיב איך עס גלייך איבער אין קרימינאל אפטיילונג און נעם ארום פון זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר די פאלגען

פ174 מיט אכטונג מ. פריידענרייך לאדז, נארוטאוויטשא 35.

CASINO

היינט און פאלג. טעג! גרויסע פרעמיערע!

פאסצינירענדער פילם וועגען א בלויען פויגעל, וועמענ'ס לעבען איז געווען א גרויסע ראפינירטע אינטריגע אין א גרויסער ליבעס-אוואנטורע

דער אמאנט („AMANT")

אין דער הויפטראָל דער אומפערגלייכליכער אפגאָט פון די מאסן

Rudolf VALENTINO

דאָס איז אַ נישט לאַנג-ענטדעקטער עקראַן-שלאַגער, אין וועלכען דער זשעני פון אונשטערבליכען וואַלענטינאָ שטראַהלט, ווי די זון אין פולען גלאַנץ און שפּאַנונג-מאַקס.

אנהויב 4.30 נאכמיטאג. מוזיק אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר. אנהויב 4.30 נאכמיטאג.

שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זייגער בייטאג זענען די פרייזען פון אלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

צו דער בעקוועמליכקייט פון דער באַלוטער בעפעלקערונג!

די בעוואוסטע ווין-גרויס-האנדלונג פירמע

ה. ליבערמאַן, פּוילנאַצנאַ 10

מאַכט בעקאַנט, אַז מיינע זעמטליכע ווייַנען אינלענדישע ווי אויך אינגאַרישע איז צום קומענדיגען פּורים און פּסח צו בעקומען צו די זעלבע פּרייזען ווי ביי מיר ביי

משה לאַנדאַ ווייַן-האַנדלונג 64 זגערזשער 64.

מיט אַכטונג ה. ליבערמאַן, פּוילנאַצנאַ 10.

ערשטקלאַסיגער הערען-שניידער-אַטעליר

א. ח. קוטשינסקי פּעפּער-גאַס 20

מאַכט בעקאַנט די ג' קונדשאַפט, אַז צום זומער-סעזאָן נעם איך אָן בעשטעלונגען פון פערשידענע אייגענע און אנגעפּערטרויטע סחורות, לויט די יעצטיגע נייעסטע, אויסלענדישע מאָדעלען אויף די לייכטסטע בעדינגונגען. רעעלע בעהאַנדלונג! פּינקטליכע אויספיהרונג!

מיט אַכטונג

A. Ch. Kuczyński, Pieprzowa 20.

די בעסטע איינקויפס-קוועלע!

טוך- און קאָרד-לאַגער א. פ.

RAJZBAUM i POZNER

Łódź, PIOTRKOWSKA 45 (Zielona 1) Tel. 75-05 אויפ'ן הויף 1 טען שט.

עמפּפעהלט צום פריהלינג און זומער-סעזאָן אַ רייכען אויסוואַהל פון שטאָפען אויף הערן- און דאַמען-גאַרדעראָבען פון די ערשטקלאַסיגע אין- און אויסלענדישע פאַבריקען.

פאַבריקס-פרייזען / הורט- און דעטייל-פערקויף / גינסטיגע בעדינגונגען

שטאָפּערקעס

ווערען געזוכט ווי אויך לערן-מעדלעך צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע

א געוועלב

מיט אַ וואוינונג אין צענטרום גייערס מאַרק איז צו פערמיטען. צו ערפאַהרען נאָוואָ-זאַרשעווסקאַ 23 ביים וועכטער.

אַ פעהיגער יונגע פון אָרענטליכע עלטערן זוכט אַ פּאָסטען אין אַ געשעפט אָדער פאַבריק. גוטע רעפערענצען. אַפּ. אונטער „ערליך" אין אַדמ.

ס'ווערט געברויכט האַנדלונגס-רייזענדע

און איין פּראָפעסאָר צו בעזערע הייזער ווי אויך אַ לערן-יונגעל געגען באַלדיגער צאַהלונג אָדער מיט עסן. ה. שאַרפער וואָלטשאַנסקאַ 49

א לערן-יונגעל

צו טישלער-אַרבייט געגען באַלדיגער צאַהלונג ווערט געזוכט פּיעטריקאָווער 115 אין דער טישלער-ווערקשטעל.

Mąż Pani potrzebuje wypoczynku

Gdy po mozolnej pracy zmęczony wraca on do domu, nich mu dom jego będzie przyjemnym zakątkiem spragnionego wypoczynku! Wzorowa czystość — to najlepsze świadectwo dla gospodyni domu; jej dzielność i pracowitość da się ocenić choćby według ilości spotrzebowanego przez nią mydła, na którem nie powinno się nigdy oszczędzać! Bo kawałek słynnego i wyśmienitego mydła „Kołłontay" znak ochronny „pralka" za parę zaledwie groszy już nabyć można. Mydło „Kołłontay" czyści wszystko prędko i gruntownie, a jego subtelny aromat podoba się najwybredniejszym gospodyniom domu. Wielki wybór poszczególnych niepakowanych kawałków, a mianowice od 125 gr do 2 kg ułatwia zakup.

Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.

א אָרט

צו שלאָפען פאַר 2 אָנשטענדיגע יונגעלייט פּיעטריקאָווער 141 גאָלדבערג

בעקאַנטמאַכונג!

אין מיין ערשטקל. הערן- און דאַמען-פריזיער-אַנשטאַלט

12 פּאָלודניאָווא 12

M. KUPKA

זענען די פּרייזען פון שערען און ראַזירען ערמעסיגט געוואָרען:

אין מענער-סאַלאָן:		אין דאַמען-סאַלאָן:	
ראַזירען	40 גר.	שערען דאַמען	80 גר.
שערען	80 .	שערען אָנדולירען און ווייסער אויסשעניצלם	60 זל.
שערען חסידים מיט מאַשינקע	50 .	אייזען- און וואַסער-אָנדולאַציע פון 1 זל. אָן	
שערען א יונגעל	50 „	קאָפּ-וואַשען מיט עלעקטר. טרוקען-אַפּאַראַט	1 זל.
קאָפּ-וואַשען	50 .	מאַניקור	70 גר.
עלעקטרישער מאַסאַזש	50 .		

אַ שעהן מעבלירטע צימער

צו שלאָפען פיר 2 אָנשטענדיגע יונגעלייט צו צאָהלען מאָנאַטליך מעל-דען זיך פּאָלודניאָווא 20 2 הויף איינגאַנג לינקס וו. 37.

2 יונגלעך

ביז 17 יאָהר צו נישט קיין שווערער אַרבייט ווערען געזוכט. צו ערפאַרען ביי „רענאָמע" יודישע גאַס 6

כ'זוך צו קויפען קרייץ-מאַשינען און שטערן-מאַשינען

פון נייע-גאָרן, ערליך צעגעלניאַנאַ 14

בעקאַנטמאַכונג

ס'ווערט בעקאַנט געמאַכט די בעזיצער פון די חודש'ליכע און קוואַרטאַלדיגע טראַמוואַי בילעטען פון די שטעטישע און צופאַהר-טראַמוואַיען, אַז די אויבענדערמאַנטע בילעטען ווערען פערקויפט אין דער פּוילישער רייזע-ביוראָ „ORBIS"

שוין פון דעם 27-טן יעדען אייציגען חודש דעריבער ווערט עמפּפעהלט, כדי אויסצומיידען אַ געדראַנג און דאָס וואַרטען אין דער רייה וואָס פריהער אויסקויפען בילעטען

גלייכצייטיג מאַכט די ביוראָ "ORBIS" בעקאַנט דעם רייזענדען פּובליקום, אַז באַהן-בילעטען אין אַלע ריכטונגען און אין אויסלענדישע פערקויפט זי צו שטרענג אָפיציעלע פרייזען.

א בעקער

מיט אַלע בעקוועמליכקייטען איבערצוגעבען צו באַקען מצות

אַלעקסאַנדראָווסקא 43 ביי פּילאַזאַף.

ערשטקלאַסיגע האַנדלייערס

ווערען געזוכט ביים דאַמען שניידער בליטענטייל פּיעטרקאָווער 58.

ס'ווערט געזוכט קוואַליפיצירטע האַנד-נייערינס

ווי אויך אַן אונטערפרעסער צום דאַמען-שניידער י. פּאַלשלעגער נאָוואָ-זאַזשעווסקא 20

א פּראַקטיצירטער אַדמיניסטראַטאָר

זוכט אַ שטעלע געגען אַ קליינעם געהאַלט אָפּערטן אין אַדמ. אונטער זשאַנדצע

א יונגערמאַן

וואָס בעזיצט די פּוילישע און יודישע שפּראַך ווערט געזוכט, אָפּ. פאַר W.N. אין דער אַדמינ. פון „נ. פ."

א שיק-יונגעל

ווערט געזוכט אין צייטונגס-קאַנטאָר פּעטריקאָווער 60.

שניידער-אַרבייטער

צו מענער בעשטעלט ווערען געזוכט ביי י. דאַנקעוויטש זשעראָמסקא 13 (פאַנסקא)

אכטונג

פריזערקעס!

עס איז צו בעקומען ביי מיר אַ גרויסער אויסוואַהל פון פּאַריזער שרינגדען רעגינאַ קאַרפּ וועסאָלאַ 15. בעמ. קומט און איבערצייגט אייך! צוגענגליכע פרייזען.

דאַמען-שניידער-ווערקשטעל

מ. ברייטשטיין

זגערזשער 24

צום אָנקומענדיגען זומער-סעזאָן נעם איך אָן בעשטעלונגען אויף מענטעל און קאָסטיומען פון אייגענע און אָנפערטרויטע סחורות. צוגענגליכע פרייזען.

וויכטיג פאַר טריקאָטאַזש און צווויטער-פאַבריקאַנטן!

די ערשטקלאַסיגע אויספּערטיגונגס-פּראַצאַווניע פון

ה. פראַם זאַכאַדניאַ 42

הויף, 2-טען שטאָק.

נעמט אָן צום אויספּערטיגען אַלערליי טריקאָטאַזש און סוויטער-אויסאַרבייטונגען, ווי צ.ב.ש. קאָסטיומען, זשאַקעטען, פּולאָווערס, רעפאַרמען ווי אויך טריקאָט-וועש, זיידענע און וואָלענע אויף אָבערלאָק מאַשין און אַנדערע.

די ביליגסטע פרייזען! שנעלע און רעעלע בעהאַנדלונג!

צוקערניע F. GRYCENDLER

פּיעטריקאָווער 62, טעל. 14-87

עמפּפעהלט אויפ'ן קומענדיגען יום-טוב „פּורים" אונזערע אויסאַרבייטונגען

וואָס זענען בעקאַנט מיט זייער גוטסקייט.

פסח=אקציע **תּומכי אורחים** 18 פּאמאַרסקאַ 18.

זונטאג, דעם 24. מערץ ד. י. ווערט פאַרקומען אַ פאָרשטעלונג לטובת דער

פּסח-אַקציע פון „תּומכי אורחים“

„די שלאַנג אין גן עדן“

פילהאַרמאָניע=זאַל 20 נאַרוטאָוויטשאַ 20.

לעבעדיג-בילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ, מיט'ן אָנטייל פון די בעריהמטע אַרטיסטינס ראַראַ ווייסמאַן, באַריסאָוואַ און נאַדיאַ קאַרעני.

בעמערקונג: צום שלוס אַ גרויסער דיווערטיסמענט מיט'ן אָנטייל פון אַלע אַרטיסטען.

בילעטען זענען צו בעקומען זונטאַג אַ גאַנצען טאָג אין דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל.

די פערוואַלטונג.

0819

ענגלישער זאַל! אַלעע 1. מאַי 2.

פרעהליכע נייעס לכבוד פּורים!

א גרויסער פּורים=באַל

דינסטאַג, דעם 26-טען מערץ ד. י., 9 אָוועגד קומט פאָר

גראַנדיעזער אָוועגד פון געזאַנג, הומאָר, סאַטירע, טענץ און פערוויילונג. אין פּראָגראַם נעהמען אָנטייל דער בעליבטער פּאָט קאָמיקער סעם גאָלדבערג און דער גוט-בעקאַנטער באַלעט-מייסטער פון „פילהאַרמאָניע“-מיעטשיסלאַוו קורקאָווסקי און דער שעהנער לירע-טענצער זלאַטניק. עס ווערען געגעבען 16 נומערן געזאַנג און טענץ. גרויסער טאַנץ-קאָנקורס אונטער דער אָנפיהרונג פון מ. קורקאָווסקי. גרויסער דזאַז אָרקעסטער אונטער דער אָנפיהרונג פון קאַפעלמייסטער ביאַלקעוויטש. שעהנער בופעט אויפ'ן אָרט.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון 3 אַ זייגער נאָכמיטאַג אין טאָג פון דער פאָרשטעלונג.

SPLENDID

הייגט פּרעמיערע! הייגט פּרעמיערע!

„קאַרנאַוואַל=קעניג“

Elga Brink i Gabriel Gabrio

גרעסטער היי-יעהריגער פילם פון דער פּראָדוקציע „NORDISK“ מיט

רייכע און עפעקטפולע אויסשטאַטונג! קאַפּיטאַלע קרעאַציעס! פּרעכטיגער קאַרנאַוואַל! אויסערגעוועהנליך שפּילען!

מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון ה׳ א. טשורנאָווסקי.

אָנהויב 4.30 נאָכמ., שבת און זונטאַג פון 12 ביז 3 נאָכמיטאָג זענען די פּרייזען פון אַלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

LUNA

הייגט גרויסע פּרעמיערע! פון דער פּראָדוקציע **First National** פּרעכטיגער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

די וועלט פאַר דער פרוי

געגענוואַרטיגע ליבעס-דראַמע, ראָמאַנטישע בעסיגונג פון אַ יונגערמאַן, וועלכער ווערט דורך דער עפּליכקייט צו פרויען דערפיהרט צו רוינע.

אין די הויפּטראָלען: **LYA JANA i HARRY HALM**

דאָס פּרעכטיגע ליבעס-פּאָרל

II אויסערדעם די שפּריצענדע מיט הומאָר קאָמעדיע אין 10 אַקטען

15 מינוט שרעק

אין די הויפּטראָלען די בעוואוסטע „פּאַבריקאַנטען פון געלעכטער“ **CHARLES MURRAY i GEORGE SIDNEY**

גרויסער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון **TEODOR RYDER**

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמ., שבת און זונטאַג 12 אַ זייגער בייטאָג, לעצטער סעאַנס 10 אָוו.

אויפ'ן ערשטען סעאַנס פּרייזען פון די פּלעצער פון 1 זלאָטי אָן.

שבת און זונטאָג פון 12—3 נאָכמיטאָג זענען אַלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

APOLLO

הייגט און פאָלגענדע טעג! פּרעכטיג מייסטערווערק, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון **WERNER SZNEJF**

„דאָס געהיימניש פון מאַדאַם S“

מעכטיגע דראַמע פון ליבע און אָפּפערונג, פערלאַנגען און פערראַט. אין די הויפּטראָלען: **OLGA CZECHOWA, XENIA DESNI i FRED SOLM**

אַלס אויסערן פּראָגראַם: די געשטעמפּעלטע, אין דער הויפּטראָלע: **PRISCILLA DEAN**

נעכסטער פּראָגראַם: **PAT i PATACHON** נעכסטער פּראָגראַם: **PAT i PATACHON**

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ צ. קאַנטאָר. אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאַג 12 אַ זייגער, אויפ'ן 1. סעאַנס זענען די פּלעצער צו 50 גר.

קינאָ-טעאַטער **„PALACE“** Piotrkowska 108.

גרעסטע פּרעמיערע פון דעי וואָך! גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער=פּראָגראַם! גרעסטע פּרעמיערע פון דער וואָך!

182 § פון שטראַף-קאָדעקס זאָגט וועגען גוואַלדטאַט און שענדונג פון אַ מינדעריעהריגע און זעהט פאָר אַ שטראָף פון לאַנג-טערמיניגער טורמע תּפיסה

1) די געשענדעטע 2) ווייב אָדער נישט ווייב

(פערפירונג פון אַ 15=יעהריגער) מיט **ALBERT STEINRÜCK** — פּאַסצינירענדער פּיקאַנטער פאַרס אין 10 אַקטען מיט **CARMEN BONI**

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ מ. לידויער. אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

ODEON — WODEWIL

הייגט און פאָלגענדע טעג! גרויסע פּרעמיערע! דעם געפעהרליכען קאָנקורענט פון **Harry Peel** און פון **Lucjano Albertini**

CARLO ALDINI

„צוויי גיהנום טעג“

אין דעם נייעסטען פילם פון דער פּראָדוקציע 1929, אונטער'ן נאָמען: סענסאַציאָנעלער סאַלאָן-פילם מיט שפּאַנענדען אינהאַלט און שענער אויסשטאַטונג. אויסער'ן פּראָגראַם: אַ פאַרס.

אַכטונג: דער דאָזיגער פילם ווערט דעמאָנסטרירט גלייכצייטיג אין „אָדעאָן“ און „וואָדעוויל“.

CORSO

הייגט און פאָלגענדע טעג! דער בעסטער רייטער פון דער וועלט! **KEN MEYNARD** מיט זיין פענאָמענאַל פערד **Tarzan** אין פילם אונטער'ן נאָמען:

דער קאַמף וועגן דער מדבּר

מענש דראַמע פון דער געגענד פון ניי-אַמעריקאַ. אויסערן פּראָגראַם אַ פאַרס

א שרכן (טע)

וועלכער פערקעהרט אין גרעסערע הייזער ווערט געזוכט.

אָפּערטען מיט אַדרעס-אָנגאַבע אונטער „שרכן“ אין אַדמ. פון דער צייטונג.

Doktór Łagunowski

הויט, וועגעריש און געשלעכטס-קראַנקהייטן

גדאַנסקאַ 42.

אויפנאַהם-שטונדען פון 10.30–8.30, 1–2.45, 8-9 אָוו.

Dr. med. H. LAJCHTER

צאָהן-כירורג

דזיאַסלע-, קין-, גימען- און צונג-קראַנקהייטען.

Konstantynowska 9.

telefon 49-66

od $1^1/_2$—5 po poł. 4604

וויכטיג נייעס פאַר דאַמען און הערען!

בעפאָר איהר גייט אייך קויפען אַ קאַפּעלוש, בעזוכט מיין געשעפט ווי איהר בעקומט אין גרעסטען אויסוואַהל פון

אַלערהאַנד

מענער- און דאַמען-קאַפּעלושען

לויט די נייעסטע פאַסאָנען און קאָליִרען צו קאָנקורענץ-פּרייזען. גלייכצייטיג נעם איך אָן איבערצופאַסאָנירען און איבערצופאַרבען מענער דאַמען- ווי אויך קינדער-קאַפּעלושען צו שפּאָט-ביליגע פּרייזען. פון די גרעסטע קאַפּעלושען ווערט געמאַכט ביי מיר געגעלדיך ניי. און דאָס אַלץ בעקומט איהר נאָר ביי ש. וואַורצעל, לאָדז, פּולנאָצנאַ 20

פּראַנט-געוועלב.

וואָס מען שמועסט אין דער גאַס

הונדערטער מענשען האָבען זיך שוין איבערצייגט, אַז נור די בעוואוסטע אַגענטור שטשעשנשליווי מאַכט די לייכטסטע בעדינגונגען ביים קויפען אַלערליי מאַשינען. געדענקט די אַדרעס אַלעקסאַנדריסקאַ 27 (מרדכי גבאי'ס גאַס) שטשעשנשליווי.

בעמערקונג: איך לערן אויס נייהען אויף ספּעציעלע מאַשינען און גיב אַ גאַראַנטיע יעדע מאַשין.

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פּריוואַט און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען · אין טעקסט—40 . . . . —60 . . . . 4 . · פאַר אַ מיליטער-יאָהר: נאָכ'ן טעקסט—12 . . . . . —18 . . . . 8 . · מיטער דער שמאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויטאָ. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנעמענט-פּרייז: אין לאָדז – 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ – 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד – 8 זל.

פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmana.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.